

Geleceğe Yatırım

BORSA
İSTANBUL

ŞİRKETLER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK REHBERİ

Şirketlerin sürdürülebilir kalkınma alanındaki rolü her zamankinden daha kritik bir hale gelmiştir. Şirketlerin bu alanda adım atmaları sadece bir sorumluluk değil, aynı zamanda uzun vadeli başarı ve rekabet avantajı için de gerekliliktir.

Bu rehber, şirketlerin sürdürülebilirlik ilkelerini stratejilerine entegre etmelerinde ve sürdürülebilirlik raporlaması süreçlerini geliştirmelerinde şirketlere kılavuzluk etmeyi amaçlamaktadır.

ÖZET 5

1. GİRİŞ 6

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÜNDEMİ 8

- Sürdürülebilirlik
- Çevresel Konular
- Sosyal Konular
- Kurumsal Yönetim

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR YATIRIM NEDİR VE YÖNTEMLERİ NELERDİR? 19

- Sürdürülebilir Yatırım
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Finansmanı
- Sürdürülebilir Yatırım Yöntemleri ve Yaklaşımları
- Sürdürülebilirliğe İlişkin Riskler ve Fırsatlar

**4. SÜRDÜRÜLEBİLİR UYGULAMALARIN ARTIRILMASI
ŞİRKETE HANGİ KATKILARI SAĞLAR? 26**

**5. SÜRDÜRÜLEBİLİR UYGULAMALARI GELİŞTİRİRKEN
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDAN FAYDALANMAK 30**

- Şirket Açısından Öncelikli SKA'ları Belirleyin
- Ölçün ve Analiz Edin
- Raporlayın, Entegre Edin ve Uygulayın

6. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK STRATEJİSİ NASIL HAZIRLANIR? 33

**7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, ŞİRKET FAALİYETLERİNE
NASIL ENTEGRE EDİLİR? 35**

**8. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI YAPARKEN DİKKAT
EDİLECEK HUSUSLAR 38**

- Standartlar ve Raporlama Çerçevesi
- Yeşil Aklamadan Kaçınmak

**9. TÜRKİYE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA
STANDARTLARI'NA UYGUN RAPORLAMA 46**

- Rapora Hazırlık
- Uygulama

10. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ 65

- Çevresel Göstergeler
- Sosyal Göstergeler
- Kurumsal Yönetim Göstergeleri

11. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI 82

- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

12. SEÇİLİ KAYNAKLAR 92

ÖZET

Sürdürülebilirlik, şirketlerin uzun vadeli başarıyı yakalamaları açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu rehber, şirketlerin sürdürülebilirliği genel stratejilerine dahil etmelerine, stratejilerini bu kapsamda geliştirmelerine, sürdürülebilirliği şirket içi uygulamalara entegre etmelerine ve faaliyetlerini sürdürülebilirlik perspektifinden raporlamalarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Amacımız, şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) kriterlerine uyum sağlamalarını destekleyerek hem kendi performanslarını artırmalarına hem de topluma ve gezegenimize faydalı olmalarına katkıda bulunmaktır.

Bu rehber şirketlere aşağıdaki konularda yardımcı olmayı amaçlamaktadır:

- Sürdürülebilirliğin kapsamı hakkında bilgi sahibi olmak
- Sürdürülebilirlik risk ve fırsatlarına ilişkin farkındalık kazanmak
- Faaliyetlerinin devamlılığı için, şirket, paydaşları ve toplum açısından nelerin önemli olduğunu anlamak
- Uzun vadeli değer yaratmak için sürdürülebilirlik konularını önceliklendirmek ve yönetmek
- Çevresel, sosyal ve yönetim (kurumsal yönetim) kriterlerine ilişkin veri ve bilgileri raporlamak, raporların kalitesini artırmak

“Geleceğe Yatırım”, sürdürülebilirlik yolculuğunda atılacak kararlı adımları ve paylaşılabilecek katma değeri yansıtmaktadır.

Ölçeği ne olursa olsun, şirketlerin sürdürülebilirliği anlamaları, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularını içselleştirmeleri ve geleceğe dair program ve hedeflerini bu doğrultuda tasarlamaları, daha yaşanabilir bir dünyanın inşasında önemli bir rol oynamaktadır.

Sürdürülebilirlik algısının gelişmesi ve kurumsal stratejilere entegre edilmesi, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamında belirlenen 17 evrensel amaca ulaşılmasına da katkı sunmaktadır.

Şirketlerin finansman olanakları açısından da sürdürülebilirlikle ilişkili konuların önemi artmaktadır. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal veriler¹, yatırımcılar ve finans/kredi çevreleri tarafından yatırım ve finansman kararlarının şekillenmesinde giderek daha fazla kullanılmaktadır.

Şirketin ÇSY risk ve fırsatlarını nasıl algıladığı ve bu riskleri yönetmedeki başarısı, yatırımcılara sunduğu değer taahhüdünün temel bir ögesi olarak kabul edilmektedir.

Yatırımcıların ve diğer paydaşların sürdürülebilirlik performansına ve buna ilişkin raporlara artan ilgisi, ÇSY konuları

na önem veren şirketlerin finansmana erişimlerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, bu şirketler genel olarak karşılaştıkları riskleri ve fırsatları daha iyi değerlendirebilmekte, uzun vadeli kazançlarını artırma ve olası kayıplardan kaçınma avantajlarını elde etmektedir.

Bunun yanı sıra, uluslararası arenada atılan adımlar ve çıkartılan düzenlemeler, dış ticaret ve tedarik zincirleri yoluyla diğer ülkeleri ve bu ülkelerdeki şirketleri de doğrudan etkilemeye başlamıştır.

Sürdürülebilirlik veri ve bilgilerine ilişkin artan raporlama gereksinimlerine paralel şekilde, giderek daha fazla sayıda paydaş ve yatırımcı, şirketlerin düzenli aralıklarla ve küresel düzlemde kabul görmüş çerçevelere/standartlara uyumlu raporlar hazırlamalarını beklemektedir. Bu nedenle, şirketlerin paydaşlarıyla iletişimde kalmaları, sürdürülebilirlik konusunda gerçekleştirdikleri uygulamalar ve elde ettikleri kazanımlar hakkında bilgi paylaşmaları neredeyse bir gereklilik haline gelmiştir.

Bu doğrultuda şirketlerin zaman kaybetmeden aşağıda özetlenen adımları atmaları ve sürdürülebilirlik çabalarını artırmaları büyük önem taşımaktadır.

Şekil 1- Şirketin Sürdürülebilirlik Kapsamında Atması Beklenen Adımlar

¹ Önceki yıllarda finansal olmayan veriler (İngilizcesi “non-financial data”) olarak adlandırılan bu veriler finansal duruma etkileri nedeniyle “sürdürülebilirlikle ilgili finansal veriler” ifadesiyle tanımlanmaktadır. Alternatif olarak potansiyel finansal veriler (İngilizcesi “potentially financial data”) tanımı da kullanılmaktadır.

1. GİRİŞ

Öne Çıkanlar:

- **Şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili finansal verileri ve bilgileri raporlayarak paydaşlarına sunması, yatırımcılar için önemli bir referans oluşturur.**
- **ÇSY faktörlerinin şirketin stratejilerine ve operasyon döngülerine entegre edilmesi, şirketin uzun vadeli değer yaratma yeteneğini artırır.**
- **Özel sektörün iklim, su ve gıda krizlerinden yoksulluğa, eşitsizliğe ve çatışmalara kadar uzanan zorlu problemlere sunabileceği çözümler önemlidir.**
- **Sürdürülebilirlik konularına stratejilerinde yer veren şirketler, sürdürülebilir büyüme ve değer üretme alanlarında kilit bir adım atmış olurlar.**

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal verileri ve bilgileri, sürdürülebilirlik raporu veya entegre rapor yayımlamak suretiyle paydaşlarına sunmayı hedefleyen şirketlere yol gösterici olmayı amaçlayan bu rehber, aynı zamanda şirketlerin sürdürülebilirlik konusunu stratejilerinin bir parçası haline getirmelerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Günümüzde, sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilginin önemi büyük ölçüde artmıştır. Finansal piyasa aktörleri, yatırım kararları alırken sürdürülebilirlikle ilgili finansal faktörleri, diğer finansal faktörler kadar önemli görmektedir. Bu çerçevede, şirketlerin ÇSY faktörlerini ve bu konularda geliştirdikleri politikaları stratejilerine ve operasyon döngülerine entegre etmeleri, uzun vadeli değer yaratma yetenekleriyle doğrudan ilişkilidir.

Aynı zamanda, iklim, su ve gıda krizlerinden yoksulluğa, eşitsizliğe ve çatışmalara kadar uzanan zorlu problemler özel sektörün sunabileceği çözümlere ihtiyaç duymaktadır.

Şirketlerin sürdürülebilirlik risk ve fırsatlarını yönetme konusundaki şeffaflık düzeyi, yatırımcılara sunulan değer taahhüdünün de temel bir parçası haline gelmiştir. Yatırımcılar, şirket seçimlerinde sürdürülebilirlik faktörlerini giderek daha fazla dikkate almakta; bu durum sermaye piyasası düzenleyicilerini ve borsaları sürdürülebilirlik bilincini yaygınlaştırmak için çeşitli girişimlerde bulunmaya yönelmektedir.

Sürdürülebilirlik konusuna gereken önemi vermeyen şirketler, finansman sağlayan kuruluşlar ve yatırımcılar tarafından daha riskli olarak değerlendirilmektedir.

Finansman sağlayan kuruluşlar hangi şirketlere finansman sağlayacaklarına daha fazla dikkat etmekte ve sürdürülebilirlik risklerini de değerlendirerek daha titiz seçimler yapmaktadır. Dünyanın en büyük varlık yönetim şirketleri ve fonları, yatırım kararlarında ÇSY faktörlerini belirleyici kriter olarak dikkate aldıklarını ve bu nedenle ilgili raporlamaları yapmayan şirketlere yatırım yapmayacaklarını açıklamaktadır.

Faaliyet alanları, üretim döngüleri ve operasyonel süreçlerinden bağımsız bir şekilde tüm şirketlerin sürdürülebilirlik alanında adım atmaları önemli olmakla birlikte, etki alanı açısından aşağıdaki tanımlamalarla örtüşen şirketlerde ÇSY uygulamalarının geliştirilmesi çok daha kritiktir:

- **Çevresel ve sosyal risklere duyarlı endüstrilerde faaliyet gösteren şirketler**
- **Çevreyi kirletebilecek maddeler üreten endüstrilerde (kimya gibi) faaliyet gösteren şirketler**

- **Doğal kaynakları (su gibi) yoğun kullanan şirketler**

- **Son müşterilerin, tedarikçilerin sorumlu davranmalarını talep ettiği bir değer zincirinin parçası olan şirketler**

Orta veya küçük ölçekli şirketlerin de iyi ÇSY uygulamalarını takip ederek faaliyetlerinin sonuçlarını raporlamaları, onları rakiplerinden olumlu anlamda ayırtarak onlara önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Büyük ölçekli şirketlerin uyması gereken yükümlülükler arttıkça, (daha küçük ölçekli şirketler olan) tedarikçilerinin de sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmeleri ve verilerini takip ederek raporlamaları iş sözleşmelerinin devamı için zorunluluk haline gelmektedir. Gerek finansman sağlayıcılar ve gerekse de tedarik zincirindeki paydaşlar, raporlama sayesinde şirketin performansını bütünüyle değerlendirme olanağına sahip olacaklardır. Çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamaları, aynı zamanda enerji ve kaynak kullanımında verimlilik ve tasarruf sağlayarak uzun vadede işletme maliyetlerini düşürebilecektir. Sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımlar, orta ve küçük ölçekli işletmelerin de yenilikçi çözümler geliştirmelerine ve iş süreçlerini iyileştirmelerine katkı sağlamakta, pazar fırsatlarını değerlendirirken onlara avantaj sunmaktadır. Bu nedenlerle, artık Türkiye'nin de aralarında bulunduğu ülkelerde KOBİ'lerin de sürdürülebilirlik raporlaması yapmaları farklı mekanizmalarla (maddi destek, rehberlik, danışmanlık vs.) teşvik edilmektedir. ²

² Örneğin, KOSGEB'in 2024 yılında sürdürülebilirlik raporlaması yapmak isteyen şirketlere yönelik olarak devreye aldığı destek programı: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/9165/yonde-yonderlik-ve-degerlendirme-destek-programi>

REHBER HAKKINDA

Kurumsal sürdürülebilirlik, “ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına uyarlanmaları yoluyla şirketin devamlılığının desteklenmesi” olarak tanımlanabilir. Amaç, riskleri en aza indirirken şirketin değerini artırmak; çevresel, toplumsal ve ekonomik alanda sağladığı faydayı geliştirerek sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektir.

Rehberde, “ÇSY” terimi yatırımcılar ve şirketler arasında yaygın olarak kullanılan “sürdürülebilirlik” terimine eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Rehberin amacı doğrultusunda, her iki terimin de bir şirketin değer yaratma kabiliyetini etkileyebilecek sürdürülebilirlikle ilgili finansal konuları kapsadığı kabul edilmektedir.

Rehber, farklı sektörlerdeki şirketlerin yararlanabilmeleri için genel bir bakış açısıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle, burada yer alan tüm göstergelerin raporlanması tüm şirketler için kritik önemde olmayabilir.

Rehberin ana hedeflerinden biri de, şirketlerin SKA’larla örtüşen faaliyetlerini raporlamaları konusunda onlara yol gösterici olmaktır. Şirketlerin rehberden gereğince fayda sağlayabilmeleri için, BM’nin 2015 yılında kabul ettiği ve rehberin 11. bölümünde ele alınan SKA’ları inceleyip faaliyet alanları ile ilgili olanları belirlemeleri önerilmektedir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÜNDEMİ

Öne Çıkanlar:

- Sürdürülebilirlik çok geniş bir kavramdır ancak bu rehber özü olarak daha dar kapsamda şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim performanslarının, genellikle yatırımcılara ve düzenleyicilere sunulması şeklinde ele alınmaktadır.
- Modern sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir kalkınma bağlamında ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır. Bir diğer deyişle sürdürülebilir ekonomik kalkınma, doğal kaynakları aşırı tüketmeden ve toplumsal ihtiyaçları göz önünde bulundurarak sağlanır.
- Sürdürülebilirlik artık hükümetler, şirketler, finans kuruluşları ve hatta bireyler tarafından tanınan ve benimsenen bir kavram haline gelmiştir.
- Kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları, önceleri kurumsal sosyal sorumluluktan (markalaşma veya tüketiciye ulaşma kaygıları) motive olurken, finansal önemlilik hususlarına doğru evrilmiştir.
- BM'nin 2030 hedefleri, özellikle de merkezinde yer alan SKA'lar, hem politika yapıcılar hem de özel sektör için önemli bir referans noktası ve ölçüt noktasıdır.

Sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik, en temel anlamıyla ekolojik bütünlüğün, biyolojik çeşitliliğin ve doğal sistemlerin (küresel iklim gibi) dengesinin korunması ve doğal kaynakların insanlar tarafından tüketilebileceklerinden daha düşük bir oranda tüketilmeleri anlamına gelir.

Sosyal sürdürülebilirlik ise, insanların kendilerini, ailelerini ve topluluklarını sağlıklı ve güvende tutmak için yeterli kaynağa sahip olmaları ve temel ihtiyaçlar ve insan haklarının toplumun her kesimine sağlanması anlamına gelir.

Ekonomik sürdürülebilirlik de, herkesin erişebildiği ve refahın küresel olarak yayılmasına yardımcı olan ekonomik sistemlere sahip olmak şeklinde tanımlanır. Bu üç unsur, daha geniş anlamda "sürdürülebilirliği" oluşturur.

Sürdürülebilirlik kavramının bugünün kamu politikalarında ve kurumsal alanda uygulanabilirliğinin kökeni 1970'ler ve 1980'lerdeki uluslararası girişimlere dayanmaktadır.

1972'de, BM'nin çevre sorunlarıyla ilgili ilk büyük toplantısı gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl, bir sivil girişim olan Roma Kulübü tarafından kaynakların kısıtlı olması nedeniyle ekonomik büyümenin sınırları olduğunu savunan "Büyümenin Sınırları" adlı rapor yayımlanmıştır. Ancak, bu gelişmeler kamu politikalarını önemli ölçüde şekillendirmemiştir.

On yıl sonra yine BM bünyesinde Brundtland Komisyonu kurulmuş ve Komisyonun 1987'de yayımlanan raporu, Roma Kulübü raporunun aksine, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik büyümeyle uyumlu olduğunu savunmuştur. Rapor sürdürülebilir kalkınmayı, "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma" olarak tanımlamıştır. Bu tanım, sürdürülebilir kalkınmanın en çok atıfta bulunulan ve yaygın olarak kullanılan tanımı olarak kabul edilmektedir.

2000 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde, sürdürülebilirliğin en acil sorunlarını ele alan "Birleşmiş Milletler Binyıl Deklarasyonu" imzalanmıştır. Ağırlıklı olarak hükümetlerin katkısını gerektiren Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) sekiz ana konuyu kapsamıştır. 189 ülke tarafından benimsenen BKH'lerin 2015 yılına kadar hayata geçirilmesi öngörülmüştür. 2015 yılına gelindiğinde, BKH'lerin bir kısmı gerçekleştirilmiş olsa da insanlığın ve dünyanın içinde bulunduğu olumsuz şartları iyileştirmek için daha fazla çalışılmasına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. 2015 yılında toplanan Birleşmiş Milletler zirvesi, Binyıl Kalkınma Hedeflerini içeren ve bunlardan daha

geniş kapsamlı olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA, diğer bir ifadeyle Küresel Amaçlar) kabul etmiştir. 17 amaç ve 169 alt hedeften oluşan SKA'ların 2030 yılına kadar hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Hükümetler, SKA gibi uluslararası sürdürülebilirlik hedefleri üzerinde anlaşmakta, plan ve politikalarında sürdürülebilirliği dikkate almaktadır. Çok taraflı kalkınma bankaları gibi kalkınmayla doğrudan ilişkili kuruluşlar, çalışmalarını sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlu halde yürütmektedir. Bazı tüketiciler tüketimle ilgili ahlaki ve etik seçimler yaparken sürdürülebilirliği dikkate almaktadır.

Şirketler sürdürülebilirlik politikaları ve stratejileri aracılığıyla; çevresel, sosyal ve yönetim normlarına uyumlarını artırarak tedarik zincirinde zorla çalıştırma/angaryayı ortadan kaldırma amacından emisyon azaltma hedefine kadar uzanan taahhütleri ile sürdürülebilirliği faaliyetlerine dahil etmektedir.

Yatırımcılar ve finans kuruluşları ise yatırım ve kredi faaliyetleriyle ilgili olarak uyguladıkları ÇSY politikaları aracılığıyla, sundukları veya yatırım yaptıkları sürdürülebilir finans ürünleri (Bölüm 3'te daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır) ve koydukları hedefler ile sürdürülebilirliği faaliyetlerine dahil etmektedir.

Günümüzde sürdürülebilirlik, sadece çevresel kaygılarla sınırlı kalmayıp, sosyal ve kurumsal yönetim boyutlarını da kapsayan geniş bir kavram haline gelmiştir.

BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin 2005 tarihli bir raporunda kullanılan ÇSY kısaltmasında "Ç" çevreyi, "S" sosyal ve "Y" yönetimi ifade etmektedir ve düzenlemeler ve finansman sağlayıcılar açısından karar alma ve politika tartışmalarında bu grupta kabul görmektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynakların korunması ve ekosistemlerin dengede tutulması için kritik öneme sahipken, sosyal sürdürülebilirlik toplumsal eşitliğin, adaletin ve insan haklarının korunmasını hedefler. Kurumsal yönetim ise, şirketlerin ve kurumların etik, şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yönetilmelerini sağlar. Bu üç başlık altında ele alınan sürdürülebilirlik ilkeleri, şirketlerin geleceğe yönelik sorumluluklarını yerine getirmeleri için bir rehber niteliğindedir. Şirketler, finans sektöründe standart haline gelen ÇSY metriklerini kullanarak performanslarını hissedarlara, yatırımcılara ve diğer paydaşlara iletmektedir.

Ülkemizdeki Gelişmeler

Haziran 2022’de Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KKG), sürdürülebilirlik raporlarının uluslararası standartlara uyumlu olması ve uluslararası geçerliliğinin sağlanması amacıyla Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları’nı (TSRS) belirlemeye ve yayımlamaya yetkili kılınmıştır.

KKG’nın standart belirleme çalışmaları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) Vakfı’nın kurduğu Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu’nun (ISSB) çalışmalarıyla paralel ilerlemektedir. 2023’te KKG, bu uluslararası standartları Türkiye mevzuatına katarak TSRS’leri yayımlamaya başlamıştır.

Bu alandaki yetişmiş insan gücünü artırmak amacıyla Ocak 2022’de Sürdürülebilirlik Uzmanlığı meslek tanımı ve gereklilikleri Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Uzmanlık kapsamında danışmanlık ve eğitim şirketleri tarafından verilecek eğitimlerin nitelikleri düzenlemeye tabi kılınmıştır. Ayrıca 2024 yılında bağımsız denetçilik düzenlemelerine sürdürülebilirlik de eklenmiştir. Sürdürülebilirlik Denetçiliği için ayrı sınav süreci başlatılmıştır.

Eylül 2024’te sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin güvence denetimleri³ zorunlu hale getirilmiş, güvence denetimlerinin sınırlı güvence ile başlamasına karar verilmiştir. Kurumsal sürdürülebilirlik raporlarına yönelik güvence denetimleri (SGDS 5000 yayımlanana kadar) GDS 3000 “Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri” ve GDS 3410 “Sera Gazı Beyanlarına İlişkin Güvence Denetimleri” standartları uyarınca gerçekleştirilecektir.

Dünyadaki gelişmelere paralel şekilde, portföy yönetim şirketlerinin yönettiği fonlara dair Sorumlu Yönetim İlkeleri SPK tarafından 2024 yılında yayımlanmıştır. Bu ilkeler sayesinde, menkul kıymet yatırım fonu mal varlıklarının, ilgili tüm paydaşlar için uzun vadede değer yaratmaları ve ekonomi, çevre ve toplum için sürdürülebilir nitelikte fayda sağlamaları amaçlarıyla sorumlu şekilde yatırıma yönlendirilmesine, yönetimine ve gözetimine yönelik ilkeler belirlenmiştir.

³ Sürdürülebilirliğe ilişkin güvence denetimi; raporlayan işletme dışında rapordan farklı şekillerde fayda sağlayan yatırımcılar, finans kuruluşları ve derecelendirme kuruluşları gibi paydaşların, sürdürülebilirlik raporunda yer alan bilgilere yönelik güven seviyesini arttıracak şekilde tasarlanmış bir sonuç bildirmek üzere denetçinin yeterli ve uygun kanıt elde etmeyi amaçladığı nitelikli bir süreçtir.

Çevresel Konular

İklim değişikliğiyle mücadele, döngüsel ekonomi, kirliliğin önlenmesi, biyoçeşitlilik, sudaki ve karasal yaşam, diğer çevresel konular

Çevresel sürdürülebilirlik konuları iklim krizi, plastik kirliliği, azalan yaşam alanları, soyu tükenen türler ve bozulan biyoçeşitlilik gibi geri dönüşü mümkün olmayan, yıkıcı sonuçlara yol açan hususları içerir. Finansal açıdan, örneğin enerji verimliliği projelerinin hayata geçirilmesi gibi kapsamlı dönüşüm süreçleri maliyetli ancak etkili çıktı sağlayan konular arasındadır.

Paris İklim Değişikliği Anlaşması, sanayileşme öncesi döneme göre küresel sıcaklık artışının 2°C altında tutulmasını hatta mümkünse 1,5°C ile sınırlandırılmasını hedeflemektedir.

2015 yılında Paris'te düzenlenen COP21, Kyoto Protokolü'nün başarısız sonuçları karşısında Kopenhag'da geçici olarak ortaya atılan yeni fikirleri temel aldı ve bu zirvenin devamında Paris İklim Değişikliği Anlaşması hazırlandı. Paris Anlaşması, yasal olarak bağlayıcı emisyon azaltma hedeflerine değil, küresel sıcaklık artışını "endüstri öncesi seviyelerin 2°C üzerinde" tutma ve artışı 1,5°C ile sınırlamak için "çabaları sürdürme" konusunda ortaklaşa kabul edilen bir hedefe dayanmaktadır.

Anlaşmaya göre ülkelerin küresel iklim hareketine "kendi imkânları doğrultusunda" ve "mümkün mertebe" katkı sunmaları öngörülmüştür. Ülkeler periyodik olarak güncelledikleri Ulusal Katkı Beyanları (Nationally Determined Contribution – NDC) aracılığıyla sera gazı emisyonlarını azaltmak için verdikleri taahhütleri ve katkıları duyurmaktadır.

Ancak, Paris Anlaşması'nın eksikliklerinden biri, ülkeler tarafından sunulan birleşik NDC'lerin küresel sıcaklık artışını 2°C'nin altında tutma hedefine ulaşmak için yeterli olmasıdır. Örneğin, Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), ilk NDC'lerin 3°C veya daha fazla ısınmaya yol açacağını tahmin ederek küresel iklim hedefinde önemli bir boşluk olduğunu göstermiştir. Özetle, Paris Anlaşması, ülkelerin her beş yılda bir NDC'lerini sıkılaştırmaları beklenen ve bunların COP toplantılarında değerlendirilmesi gereken bir "kademeli" mekanizma kurmaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik alanındaki en etkili adımlardan biri, Avrupa Birliği'nin (AB) 2019 sonunda Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı (European Green Deal) devreye sokması olmuştur.

Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında Avrupa Komisyonu, 2030'a kadar net sera gazı salımını 1990'a kıyasla en az %55 oranında azaltmaya yönelik iklim, enerji, ulaşım ve vergilendirme alanında politikalar oluşturmaktadır. Mutabakat sadece iklim krizine uyum planı değil, temiz enerji, sürdürülebilir sanayi, inşaat ve renovasyon, sürdürülebilir ulaşım, gıda, biyoçeşitlilik ve kirlilikle mücadele başlıkları altında olmak üzere, genel bir ekonomik dönüşüm programıdır. Mutabakatın getirdiği düzenlemeler arasında, finansal piyasa katılımcılarının ihraç ettikleri veya yatırımcılara sundukları ürünlerin AB'nin sınıflandırmasına uyumunu açıklamaları, yatırım kararlarında sürdürülebilirlik risklerini nasıl dikkate aldıkları ve yatırımlarının olumsuz etkilerini yayımlamaları da yer almaktadır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın temel araçlarından olan AB Taksonomisi, ekonomik faaliyetler için bir sınıflandırma sistemi oluşturmakta ve ekonomik faaliyetleri altı çevresel hedefe yönelik etkilerine göre değerlendirmektedir.

1. İklim değişikliğinin etkilerini hafifletme
2. İklim değişikliğine uyum
3. Su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması
4. Döngüsel ekonomiye geçiş
5. Kirliliğin denetlenmesi ve önlenmesi
6. Biyoçeşitlilik ve ekosistemlerin korunması, durumlarının iyileştirilmesi

Bu altı hedeften en az birine hizmet eden ve diğer hedeflere zarar vermeyen faaliyetler taksonomiye göre yeşil olarak sınıflandırılmaktadır. (Sürdürülebilir Faaliyetler için AB Taksonomisi, 2020)

Çin, Japonya, Malezya, Güney Afrika ve Birleşik Krallık dâhil birçok ülke ulusal taksonomilerini yayımlamıştır. Ülkemizin de dâhil olduğu üzere birçok ülke de kendi sınıflandırmalarını oluşturma çalışmalarına devam etmektedir.

AB ve Çin, çevresel açıdan sürdürülebilir yatırımlar için mevcut taksonomilerinin kapsamlı bir değerlendirme-sini yapan, benzerliklerini ve farklılıklarını belirleyen ve sonuçta ortak bir taksonomi oluşturmayı amaçlayan bir çalışma grubu kurmuştur. Çalışma grubu, kuruluşunun ikinci yılında, Haziran 2022'de Taksonomi Raporunu yayımlamıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın bir parçası olan AB İklim Yasası Haziran 2021'de AB Parlamentosu'nda onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece, AB'nin 2050 yılına kadar karbon nötr olma taahhüdü, bağlayıcı bir yükümlülüğe dönüşmüştür.

AB, bu süreçte ekonomisinin rekabetçiliğini korumak ve AB'ye ithal edilen ürünlerin üretimi ve taşınması sırasında salınan sera gazlarının miktarını kontrol etmek amaçlarıyla Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması'nı (SKDM) oluşturmuştur.

Bu mekanizma, özetle, AB düzenlemelerine benzer düzenlemeleri henüz hayata geçirmemiş ülkelerden ithalat yoluyla gelen bazı mallara uygulanması planlanan ek karbon vergisidir. AB'de kurulu şirketlerin üretimlerini, sera gazı salımlarıyla ilgili daha az düzenleme bulunan ülkelere taşımalarını engellemeyi ve AB üreticilerinin rekabetçiliğini korumayı amaçlamaktadır.

SKDM'nin ilk aşamada uygulanacağı sektörler demir-çelik, çimento, alüminyum, elektrik ve gübre olarak belirlenmiştir. Sonrasında polimerler, amonyak ve organik kimyasalların üretimi de dahil edilmiştir.

Düzenleme 2023 itibarıyla mali yükümlülük getirmeyen geçiş dönemi ile hayata geçmiştir. 2025 yılının sonuna kadar sürecek olan geçiş döneminde AB ithalatçıları herhangi bir mali yükümlülük altına girmeyecek, SKDM mekanizmasına tabi ithal ürünlerde gömülü emisyonları raporlayacaktır. Emisyonların raporlanmasına ilişkin kurallar ve gereklilikler AB Komisyonu tarafından detaylandırılacaktır.

SKDM, tam olarak uygulamaya geçtiğinde, AB ithalatçıları, SKDM dâhilindeki ithal malları için SKDM sertifikası satın alacaktır. Sertifika fiyatları AB Emisyon Ticaret Sistemi'ndeki (ETS) fiyatları yansıtacak şekilde hesaplanacaktır. AB ithalatçıları bir yıl önce ithal

ettikleri mal miktarını ve toplam gömülü emisyon miktarlarını her yıl beyan edecek ve bu miktarlara tekabül eden SKDM sertifikalarını teslim edeceklerdir.

İthalatçılar, üçüncü ülke üreticilerinden alınan doğrulanmış bilgilere dayanarak, ithal edilen ürünlerin üretimi esnasında hâlihazırda bir karbon fiyatı ödendiğini ispat etmeleri durumunda bu bedeli nihai ödemelerinden düşürebileceklerdir.⁴

Dünyada birçok ülkede/bölgede emisyon ticaret sistemi ve karbon vergisi ayrı ayrı veya birlikte uygulanmakta, birçok ülkede de uygulama yönünde çalışmalar sürmektedir.

Dünya Bankası'nın derlediği verilere göre dünyada 36 bölgede ETS, 39 bölgede karbon vergisi ve 35 bölgede karbon kredi mekanizmaları kullanılmaktadır.⁵

Son yıllarda, şirketlerde doğa ve biyoçeşitlilik konuları da raporlarda yer almaya başlamıştır.

Doğayla ilişkili Finansal Beyan Görev Gücü (TNFD) gibi girişimler, şirketlerin doğa raporlaması yapmalarına rehberlik etmektedir. 2021'de kurulan TNFD'nin açıklama tavsiyeleri, dört bölüm etrafında yapılandırılmıştır: Yönetişim, Strateji, Risk ve Etki Yönetimi ile Ölçütler ve Hedefler. TNFD ayrıca sektörlere özel metrikler ve tedarik zincirine ilişkin rehber içerikler yayımlamaktadır.⁶

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R0956>

⁵ <https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/>

⁶ <https://tnfd.global/>

Ülkemizdeki Gelişmeler

Paris Anlaşması'nın TBMM tarafından 2021'de onaylanması sonucunda, Türkiye 2053 yılında net sıfır karbon olma taahhüdünde bulunmuştur. Türkiye'nin güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı⁷ azaltım politikaları enerji sektörü, sanayi sektörü, ulaştırma sektörü, tarım sektörü, bina sektörü, atık sektörü ve arazi kullanımı, arazi kullanım değişikliği ve ormancılık sektörünü kapsamaktadır ve kapsamlı azaltım ve uyum eylemlerinin yanı sıra uygulama araçlarına yönelik değerlendirmeleri de içermektedir. Her sektöre yönelik başlıca yol gösterici politika belgeleri ve sektörel mevzuatlar ile 2030 yılı için Türkiye'nin öne çıkan azaltım politikaları dahil edilmiştir.

Ülkemizin, gerek 2053 net sıfır karbon taahhüdünü yerine getirerek iklim krizinin olumsuz etkilerini önlemeye katkıda bulunmak gerekse de diğer alanlardaki sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmak için önemli miktarda yatırıma ve finansmana ihtiyacı bulunmaktadır. Kamu yanında özel sektör de, yenilikçi çözümler ve yatırımlarla sürdürülebilir kalkınma projelerinin hayata geçirilmesini

de kritik bir rol üstlenecektir. Bankalar, yatırım fonları ve finans kuruluşları bu finansmanın sağlanmasında önemli bir paya sahip olacaklardır.

Ülkemizin ulusal planlarında da yeşil dönüşüm başlığı altında politika ve tedbirler yer almaktadır.

AB Yeşil Mutabakatı'na paralel olarak Ticaret Bakanlığımız tarafından Temmuz 2021'de Yeşil Mutabakat Eylem Planı yayımlanmıştır. Plan, ülkemizin, uluslararası ticaret düzeninde son yıllarda ivme kazanan iklim değişikliği ile mücadele politikalarına adaptasyonunu sağlamayı hedefleyen ve ihracatta rekabetçiliğimizi güçlendirecek bir yol haritası niteliğindedir.

2053'te net sıfır (karbon nötr) olma hedefimize yönelik Sayın Cumhurbaşkanımız, BM'ye gönderdiği mesajda "İklim değişikliği ve çevre kaynaklı sorunlarla mücadele sadece belli ülkelere havale edilemez. Ekonomik gücü, coğrafi konumu, tarihi sorumluluğu ne olursa olsun tüm ülkelerin elini taşın altına koyması şarttır." ifadelerini kullanmıştır.

⁷ <https://www.iklim.gov.tr/db/turkce/haberler/files/T%C3%BCrkiye%20Cumhuriyeti%20G%C3%BCncellenmi%C5%9F%20Birinci%20Ulusal%20Katk%C4%B1%20Beyan%C4%B1.pdf>

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Şubat 2022’de **Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi**’ni yayımlamıştır. 2024’te sosyal tahvilleri de kapsayacak şekilde rehberi güncelleyerek **Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber** taslağını paydaş görüşüne sunmuştur. Aynı zamanda **Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber** taslağı da kamuoyuna sunulmuş, ülkemizde ilk defa sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarına ilişkin genel esaslar, temel bileşenler, dış değerlendirme hizmetlerine ilişkin düzenleme konusunda önemli bir adım atılmıştır.

Şubat 2022’de Konya’da İklim Şurası düzenlenmiştir. Borsamızın da katıldığı Şura’da, Paris Anlaşması’nın onaylanmasıyla yeşil kalkınma devrimi sürecinin başladığı, ülkemizin de bu yeşil kalkınma döneminde, yeşil dönüşüme maruz kalan, etkilenen değil; etki eden, yön veren ve liderlik eden bir ülke olarak bu süreci takip edeceği ifade edilmiştir. İklim Şurası sonrası İklim Kanunu üzerine çalışmalara başlanmıştır. Aynı yıl Haziran ayında Şura’da alınan tavsiye kararları açıklanmıştır.⁸ Bu kararlar, iklim değişikliğiyle mücadelede 2053 net sıfır emisyon ve yeşil kalkınma hedefleri

doğrultusunda, "İklim Uyumlu Şehirler", "İklim Dostu Tarım", "Kuraklık Eylem Planı", "Çevreci ve Temiz Ulaşım Ağı", "Yeşil Enerji", "Yeşil Ekonomi" ve "İklim Eğitimi" başlıkları altındadır. Yeşil Ekonomi başlığında Yeşil Finansman ve Karbon ve Emisyon Ticaret Sistemine ilişkin kararlar yer almaktadır.

Ülkemizde, AB Taksonomisiyle uyumlu bir ulusal sınıflandırma çalışması yürütülmektedir. Böylelikle öncelikli yatırım alanları belirlenebilecek, sürdürülebilir projeleri ve faaliyetleri uygun koşullarda finanse etmek için net bir tanım yapan ulusal bir sınıflandırma sistemi oluşturulacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, uluslararası sürdürülebilir tahvil piyasasında kullanılması amacıyla bir “Sürdürülebilir Finansman Çerçeve Dokümanı” (Sustainable Finance Framework) hazırlamıştır. Bu çerçeve dokümanı, Bakanlıkça 2023’te uluslararası sermaye piyasalarında gerçekleştirilen sürdürülebilir tahvil ihracında kullanılmıştır.⁹

⁸ <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%BOL.pdf>

⁹ <https://www.hmb.gov.tr/surdurulebilir-finansman>

Sosyal Konular

Eşitlik, kapsayıcılık, çalışan ilişkileri, insan sermayesi yatırımları, toplum ve insan hakları, kurumsal sosyal sorumluluklar

Eşit hak ve fırsatlara sahip olunması, eğitim, sağlık, güvenlik ve genel refah düzeyinin artırılması konularını kapsayan sosyal sürdürülebilirlik için şirketler en temelde çalışanlarının yaşam kalitelerini artırmalı, iş sağlığı ve güvenliğine azami önem göstermeli ve çalışanlarına eğitim imkânları sunmalıdır.

Gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve ekonomik fırsatların yetersizliği, yoksulluğun yaygınlaşmasına neden olmakta, iş bulma zorlukları ve ekonomik güvence eksikliği toplumsal huzursuzluğa yol açabilmektedir. Çatışmalar ve savaşlar toplu göçlere, sosyal uyum ve entegrasyon sorunlarına neden olmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişimde adaletsizlikler toplumun genel sağlık düzeyini bozduğu gibi, hastalıkların salgın halini alması günümüzde her zamankinden daha hızlı gerçekleşebilmektedir. Tedarik zincirlerinin küresel boyut kazanması, çocuk işçiliği, zorla çalıştırma ve çalışan hakları gibi konuların da ön plana çıkmasını, yatırımcıların odak noktasına girmesini hızlandırmıştır.

BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne göre, bir şirketin paydaşlarla ilişkilerinin kalitesini etkilediği için sosyal sürdürülebilirlik, şirketin stratejisinin kritik bir parçası olmalıdır.

Avrupa Komisyonu'nun görevlendirdiği Sürdürülebilir Finans Platformu, iklimle ilgili sınıflandırmalar konusundaki çalışmalarına paralel olarak sosyal sınıflandırma (Social Taxonomy) için Şubat 2022'de bir taslak hazırlamıştır.

Buna göre bir şirketin faaliyetlerinden etkilenen paydaşlar arasında; iş gücü (kendi iş gücü ve değer zinciri çalışanları dâhil), son kullanıcılar/tüketiciler ve diğer etkilenen topluluklar (doğrudan veya değer zinciri aracılığıyla) yer alır. Bu nedenle sosyal sınıflandırma bu üç paydaş grubu etrafında şekillendirilmiştir.

Benzer şekilde, sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun bir parçası olan çalışan ilişkileri ve insan sermayesinin önemi, uzun süredir şirketlerin paydaş ilişkileri ve iş sürekliliği boyutlarında öne çıkmış hususlardır. Şirketlerin hazırladıkları politika metinlerinde bu konular daha fazla yer almaktadır.

Uluslararası Sermaye Piyasaları Derneği (ICMA) verilerine göre sosyal tahvillerin ihracı 2021 yılında 195 milyar ABD doları zirve noktasına çıkmıştır. 2019-2024 yılları arasında her yıl 100 milyar doların üzerinde ihraç yapılmıştır.¹⁰

Çoğu ülkede kadınların yönetim kurulu üyeliklerine dair hedef oranlar artırılmakta veya zorunlu kota gibi daha fazla yaptırım içeren düzenlemeler geliştirilmektedir.

OECD'nin 2022'de yayımladığı ve ülkemizin de dâhil olduğu 50 ülkeyi kapsayan raporuna göre 12 ülkede yönetim kurullarında kadın oranı %15'in altında, 13 ülkede %15-%25 arasında, 20 ülkede %25-%40 arasında ve yalnızca İzlanda, Norveç, Fransa ve Yeni Zelanda'da %40'ın üzerindedir.¹¹

Bazı ülkelerde, doğrudan borsada işlem gören şirketleri ilgilendiren düzenlemeler yapılmaktadır. Birçok AB ülkesinde halka açık şirketlerde yönetim kurullarında kadın oranı kuralı getirilmiştir. Örneğin İspanya'da halka açık şirketler 2024 yılından itibaren yönetim kurullarının en az %40'ını kadın üyelerden oluşturmak durumundadır. Belli büyüklükteki halka kapalı şirketler de 2026'ya kadar aynı kurala uymak zorundadır.

Malezya Borsası, piyasa değeri 2 milyon Malezya Ringiti'nin üzerinde olan şirketler için Eylül 2022'ye kadar en az bir kadın Yönetim Kurulu üyesi atama zorunluluğunu duyurmuştur, geriye kalan halka açık şirketler de Haziran 2023'ten itibaren bu kurala tabi olmuştur. Benzer şekilde Tokyo Borsası'nda işlem gören şirketlerin 2025 yılından itibaren en az bir kadın yönetim kurulu üyesine sahip olması gerekmektedir.

¹⁰ <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/sustainable-bonds-database/>

¹¹ Enhancing gender diversity on boards and in senior management of listed companies, Emeline Denis, OECD Corporate Governance Working Papers No. 28. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/09/enhancing-gender-diversity-on-boards-and-in-senior-management-of-listed-companies_50213bfe/4f7ca695-en.pdf

Çalışanların kendilerini önemli hissedecekleri iş ortamı, açık iletişim, fırsat eşitliği, yapıcı eleştiri, geliştirici eğitim ortamı yanında son zamanlarda öne çıkan sosyal hayat ve iş hayatı dengesi, çalışan refahı açısından kritik hususlardır.

Uzaktan çalışma, esnek çalışma gibi uygulamalarla çalışma koşullarında görülen iyileşme, artık çalışma saatlerinde de görülmeye başlanmıştır. Haftada 5 gün yerine 4 gün çalışmanın potansiyel faydaları değerlendirilmekte, bazı şirketler üretkenlik kaybı olmadan bu sisteme nasıl geçeceklerini çalışmaktadır. Denemeler sonucunda birçok şirket modelin verimli olduğuna karar vererek kalıcı uygulama olarak benimsemiştir.

Bu alanda öncü şirketler olduğu gibi, ülkeler de çalışma koşullarını yeniden düzenlemeyi değerlendirmektedir. İzlanda, 2021'in ortalarında, 2015'ten 2019'a kadar süren 4 günlük çalışma haftası denemesinin sonuçlarını paylaşmış, çalışanların ailelerine daha fazla zaman ayırırken daha az stresli veya tükenmiş olduklarını ve verimlilik kaybı yaşamadıklarını tespit etmiştir. Finlandiya, haftada 4 gün, 6 saatlik mesailerden oluşan bir çalışma sistemine geçmek istediğini duyurmuştur. İngiltere, İskoçya, Yeni Zelanda, Japonya gibi ülkelerde hükümetler ve işletmeler tarafından benzer pilot programlar yürütülmektedir. Belçika'da, Şubat 2022'de yürürlüğe giren düzenlemeye göre çalışanlar haftada 5 gün yerine 4 gün mesai yapabilecektir. Aynı zamanda Belçika, Fransa, Avustralya gibi gelişmiş ülkelerde mesai saatleri dışında çalışanlarla irtibata geçilmesini engelleyen "ulaşılamama hakkı" bir diğer adıyla "bağlantı kesme" hakkı uygulaması devreye alınmıştır. 2022'de Birleşik Arap Emirlikleri'nde Pazartesi'den Cuma öğle vaktine kadar 4,5 günlük bir çalışma haftası benimsenmiştir.

Dünya genelinde insan hakları hususunda önemli yollar katedilmesine rağmen günümüzde hâlâ zorunlu çalıştırma, angarya gibi insan hakları ihlalleri azımsanmayacak derecede yaygındır.

İnsan hakları, kurumsal sürdürülebilirliğin en kritik alanlarından biri olmaya devam etmektedir. İnsan hakları aynı zamanda BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'nde¹² de yer aldığı üzere, sağlanan çalışma ortamından, kadınlar, çocuklar, yerel topluluklar ve engelli kişiler gibi grupların haklarına ilişkin özel girişimlere kadar uzanan faaliyetleri kapsamaktadır.

Aralık 2021'de ABD Başkanı, Uygur Zorunlu Çalışmayı Önleme Yasası olarak bilinen yasaı imzalamıştır. Bu yasa, şirketlerin Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygurların ve diğer azınlık gruplarının zorla çalıştırılmasıyla üretilen malları ABD'ye ithal etmesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Şirketler, adil rekabet, iş etiği, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele gibi politikalar vasıtasıyla, yasaların kendilerine çizdiği toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Bu politikalar, iş dünyasında güven ve şeffaflığı artırarak, uzun vadeli başarıyı destekler.

Toplum katılımı ve kurumsal sorumluluk ödülleri gibi girişimler, şirketlerin topluma olan bağlılıklarını ve katkılarını göstermenin etkili yollarıdır. Ayrıca, iş etiği iyileştirme araçları ve ihbarcı¹³ koruma gibi uygulamalar, şirketlerin iç ve dış paydaşlarıyla olan ilişkilerini güçlendirmektedir. Derneklere ve kampanyalara yaptıkları bağış ve yardım da şirketlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

¹² <https://www.globalcompactturkiye.org/public/10-ilke>

¹³ İngilizce ifadeyle whistleblower. Çalıştığı iş yerinde gördüğü hukuka aykırı fiilleri ifşa eden kişi anlamına gelen bu kavram, yakın tarihte Kıta Avrupası hukukuna girmiştir. Bu kapsama giren kişiler geniş bir korumadan faydalanır. Ülkemizde "kurum içi ihbar hattı" gibi isimlerle anılan uygulamalar bulunmaktadır.

Kurumsal Yönetim

Şeffaflık, etik, uyum, yönetim kurulu süreç ve dinamikleri, risk yönetimi, raporlama

Kurumsal yönetim, bir şirketin nasıl yönetileceği ve pay sahipleri ve paydaşlarıyla ilişkileri nasıl yürüteceği hususlarında rehberlik sunmaktadır. Doğru yapı ve sistemler olduğunda iyi kurumsal yönetim şirketlerin güven, şeffaflık ve hesap verebilirlik ortamı yaratmalarını sağlamakta, bu da uzun vadeli sermayeye erişimlerini kolaylaştırmaktadır.

İyi kurumsal yönetim uygulamaları şirketlerin performanslarını ve sermayeye erişim imkânlarını artırmaktadır. Kurumsal yönetim kapsamı içerisinde şirket politikaları, yönetim kurulu düzeyinde denetim, yeterlilik, yönetim sorumluluğu yer almaktadır. Sürdürülebilirlik konularının ele alınmasına yönelik teşvikler uygulanması ve bu konulara ilişkin bilgilerin ana akım raporlamaya entegre edilmesi iyi uygulama örnekleri olarak kabul edilmektedir.

Kurumsal yönetim alanında düzenlemeler, çevresel ve sosyal alanlara kıyasla, daha erken gündeme gelmiştir. Bu alandaki ana ilerleme 1998 yılında, Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü'nün (OECD) bugün artık tamamen benimsenmiş genel kuralların temelini oluşturan ilkeleri belirlemek üzere, bir çalışma grubu oluşturmasına dayanmaktadır. OECD'nin kurumsal yönetim konusundaki çalışmaları sonucunda bu alandaki küresel standart olan G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri oluşturulmuştur. İlkeler öncelikle borsada işlem gören şirketlere yöneliktir ama ilkelerin tüm özel ve kamu sermayeli şirketlerde uygulanmasının faydalı olacağı yine OECD tarafından vurgulanmaktadır.

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, 1999'da onaylanarak bu tarihten sonra karar alıcılar, yatırımcılar, şirketler ve diğer paydaşlar açısından uluslararası bir referans haline gelmiştir. Kurumsal yönetim alanında temel ilkeler genel kabul görmüş ve oturmuş olsa da zaman zaman güncellenmektedir. Örneğin uluslararası kuruluşlar, özel sektör, sendikalar, sivil toplum ve OECD üyesi olmayan ülkelerden temsilcilerin katıldığı kapsamlı toplantılar yapılarak gözden geçirilmiş ve 2004, 2015 ve 2023 yıllarında güncellenmiştir.¹⁴

Kurumsal yönetim ilkeleri, ülkemizde ilk defa 2003 yılında SPK tarafından mevzuata dahil edilmiş ve sonraki dönemlerde kapsamı genişletilerek güncellenmiştir. 2007 yılında Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi oluşturulmuştur.

Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPKn) kapsamlı şekilde güncellendiği 2012 yılı, kurumsal yönetim alanında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Pay sahiplerine genel kurul ve üyelere yönetim kurulu toplantılarına elektronik olarak uzaktan katılma olanağı sağlanmış- tır. Ayrıca, paydaşların şirketlerle ilgili yeterli bilgiye kolayca erişmelerini teminen şirketlere internet sitesi kurma şartı getirilmiştir. Halka açık şirketlerin 2012'ye kadar gönüllülük esasına göre uyguladığı kurumsal yönetim ilkelerinin bir kısmı, yeni TTK'nın ve SPKn'un yürürlüğe girmesinden sonra zorunlu hale gelmiştir.

2014'te Kurumsal Yönetim Tebliği güncellenerek kurumsal yönetim ilkeleri ve ilişkili taraf işlemlerine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Sürdürülebilir finans alanındaki uluslararası gelişmelerden hareketle, 2020 yılında SPK tarafından Borsa İstanbul

Sürdürülebilirlik Platformu katkılarıyla hazırlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi yayımlanmış, bu kapsamda Kurumsal Yönetim Tebliği güncellenmiş ve şirketlerin çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim alanlarında meydana gelen gelişmeleri açıklama sürecinin çerçevesi çizilmiştir. Çerçevede yer alan ilkelerin uygulanması gönüllülük esasına dayanmakla birlikte, uygulanıp uygulanmadığının "Uy ya da Açıkla" prensibiyle raporlanması zorunlu tutulmaktadır. (bkz. Bölüm 8. Raporlama Nasıl Yapılır?)

¹⁴ OECD (2023), G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ed750b30-en>.

https://www.oecd-ilibrary.org/sites/ed750b30-en/1/2/5/index.html?itemId=/content/publication/ed750b30-en&_csp_=7a1eca165fad928a70a0300d1e07c36f8&itemI=oeed&itemContentType=book

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR YATIRIM NEDİR VE YÖNTEMLERİ NELERDİR?

Sürdürülebilir Yatırım

Sürdürülebilirlik konularında olduğu gibi, sürdürülebilir finans ve yatırımın da herkesçe kabul edilmiş, üzerinde uzlaşılan bir tanımı yoktur.

Avrupa Birliği'ne göre sürdürülebilir finans, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın iklim ve çevresel hedeflerine ulaşmaya yardımcı olmak için çevresel baskıları azaltarak ekonomik büyümeyi destekleyen finansmandır. Aynı zamanda finansal sistemdeki ÇSY (çevresel, sosyal ve yönetim) faktörlerinin yaratabileceği risklerin yönetimi ve şeffaflığını da içerir.

Sürdürülebilir yatırımın bir diğer yaklaşımı ise bu yatırımların yalnızca finansal getiriye odaklanmak yerine, çevreye ve topluma olan olumlu veya olumsuz etkilerini de dikkate alması gerektiğini savunur. Bu yaklaşıma göre yatırımcılar, sadece kâr elde etmekle kalmayıp, aynı zamanda dünyanın daha sürdürülebilir bir yer olmasına katkıda bulunmak istemektedir. Bireysel tercihlere odaklanan bu yaklaşım, bazı yatırımcıların yatırımlarının topluma veya çevreye olumlu etkisi olması durumunda daha az finansal getiriye razı olabileceklerini göstermektedir.¹⁵ Bazı akademik çalışmalarda, yanlış bir inanış olarak, bireysel yatırımcıların sürdürülebilir yatırımın geleneksel yatırımdan daha az finansal getiri sağladığını düşündüklerine yer verilmektedir.¹⁶

Sürdürülebilirlik alanında devam eden farklı çalışmalar ve kullanılan metodolojiler çeşitlilik göstermektedir. Ancak, sürdürülebilirlik endekslerinde yer alan şirketlerin ve bu şirketlere yatırım yapan fonların uzun vadede diğerlerine göre daha az risk taşıdığı, fiyatlarının daha az dalgalandığı ve sürdürülebilirlik endekslerinin ana endekslere göre daha iyi performans gösterdiği gibi bulgular elde edilmiştir.¹⁷

Bunun yanı sıra, sürdürülebilir yatırım kapsamında, varlıkların finansal açıdan analiz edilirken sürdürülebilirlikle bağlantılı risklerin ve fırsatların da şirketin değerine dair analize eklenmesinin yeterli olacağını savunan görüşler bulunmaktadır. Bu yaklaşım, sürdürülebilir yatırımı daha çok bir risk yönetimi aracı olarak ele almaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir yatırımın aslında bir tematik yatırım türü olduğu ve bu nedenle geleneksel yatırımdan çok da farklı olmadığına dair yorumlar da mevcuttur.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Finansmanı

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) ulaşabilmek için yüksek miktarda yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimin yaygınlaşmasından kadınların iş hayatına katılımına, denizlerin korunmasından yenilenebilir enerji üretimine, toplum sağlığından cinsiyet eşitliğine ve sorumlu tüketimden temiz suya kadar, bu amaçlar çok farklı alanları kapsamaktadır. 2014'te, BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) Dünya Yatırım Raporu, gelişmekte olan ülkelerin bu hedeflere (o dönemki ismiyle Milenyum Kalkınma Hedeflerine) ulaşmak için yıllık 2,5 trilyon dolar ilave yatırıma ihtiyaçları olduğunu ortaya

koymuştur. UNCTAD tarafından yapılan yeni bir inceleme, çıtaı çok daha yükseğe, 4 trilyon doların üzerine çıkarmıştır.

Bu denli büyük yatırımlar için sadece devlet kaynaklarına değil, aynı zamanda özel sermayeye de ihtiyaç duyulacağı görülmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmanın finansmanı, sürdürülebilir yatırımın da temellerini oluşturmaktadır.¹⁸

İklim kriziyle mücadele ve iklim değişikliğinin getirdiği riskler gerek hükümetler gerekse de şirketler açısından artan maliyetler yaratmaktadır.

İklim Eylemi, 17 SKA'dan birisidir. İklim krizinin sonuçlarının giderek daha belirgin hale gelmesi, bu konunun daha fazla gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu krizin sonuçlarının giderek şiddetlenmesi, daha geniş coğrafyaları ve daha fazla canlıyı etkilemesi nedeniyle, iklim kriziyle mücadele sürdürülebilir finans ve yatırım alanının da önem kazanmaktadır.

Küresel ısınma, iklim krizinin en belirgin nedenidir. 2023 yılında ortalama sıcaklık, sanayi öncesi dönemin yaklaşık 1,4°C üzerine çıkarak rekor kırmıştır ve içinde bulunduğumuz 2024 yılında da artış eğilimi devam etmektedir. Bilim insanları, hayatın alıştığımız şekilde devam edebilmesi için sıcaklık artışının 1,5°C - 2°C arasında tutulmasının önemine vurgu yapmaktadır. Ortalama sıcaklık bu aralığın üzerine çıkarsa, uzun süren kuraklıklar, yağışların azalması, hastalıkların artması, gıda temininde zorluklar, insan sağlığının olumsuz etkilenmesi, iklim göçleri ve kaynakların daha

¹⁵ 2019'da ABD'de yapılan bir çalışma, tasarruf sahiplerinin sürdürülebilirlikle finansal getiri arasında tercih yapmak zorunda kalırlarsa, kararlarının nasıl şekilleneceğini tespit etmeyi hedeflemiştir. Sonuçlar, ortalama bir tasarruf sahibinin sürdürülebilir bir fona yatırım yapması halinde getirisinin %2,5'ini kaybetmeye razı olduğunu göstermiştir. Araştırmaya katılan gençler getirinin %3'ünden fazlasını kaybetmeye razı göstermiştir.

University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership (2019). Walking the talk: Understanding consumer demand for sustainable investing. Cambridge, UK: University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership
Hollanda'da yürütülen benzer bir çalışmada, yatırımcıların sürdürülebilir yatırımın bir alt kümesi olan sorumlu yatırım ürünlerine yönelik ilgilerini göstermiştir. Bazı yatırımcıların yatırımlarının sorumlu olması karşılığında daha düşük getiriye veya ek maliyete razı oldukları görülmüştür.

Household preferences for socially responsible investments; Mariacristina Rossi, Dario Sansone, Arthur van Soest, Costanza Torricelli; Journal of Banking & Finance, Vol 105, August 2019, Sayfa 107-120.

¹⁶ Misconceptions about socially responsible investments; Luc Meunier, Sima Ohadi; Journal of Cleaner Production, Vol 373, 1 November 2022.

¹⁷ Sustainable Reality: Analyzing Risk and Returns of Sustainable Funds, Morgan Stanley Institute for Sustainable Investing, 2019.

https://www.morganstanley.com/content/dam/msdotcom/ideas/sustainable-investing-offers-financial-performance-lowered-risk/Sustainable_Reality_Analyzing_Risk_and_Returns_of_Sustainable_Funds.pdf

¹⁸ UNCTAD, World Investment Report 2014; UNCTAD SDG Investment Trends Monitor Issue 4, Sep 2023.

da kısıtlanması gibi çok olumsuz sonuçların ortaya çıkması beklenmektedir. Sıcaklık artışı bu seviyenin üstüne çıktıkça, olumsuz sonuçların daha da şiddetlenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Bu artışın arka planında, sıcak hava dalgaları ve sel gibi aşırı hava olaylarının artan sıklığı ve şiddeti, kuraklık ve yükselen deniz seviyesi nedeniyle meydana gelen su baskınları gibi gelişmeler yatmaktadır. İklim krizinin gezegenimiz ve insanlık üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik hazırlıkların artması, krizin etkilerini azaltma çabalarının hayati bir tamamlayıcısıdır.

İklim krizinin olumsuz etkileriyle mücadele edebilmek için kapsamlı altyapı yatırımları (başta elektrik şebekesi, yollar, kanalizasyonlar olmak üzere daha yüksek sıcaklıklarda çalışabilecek altyapı unsurları, yenilenebilir enerji santralleri, yüksek sıcaklığa dayanıklı konutlar, okullar vs.) gerekmektedir. Yeni bir altyapı oluşturma sürecinde iklim değişikliğine dayanıklılık en başından itibaren dikkate alınmalıdır. Eskiyen altyapının günümüzün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenmesi gerekmektedir.

İyi planlanmış ve zamanında hayata geçirilen yatırımlar, daha fazla insanın hayatlarını ve geçim kaynaklarını korumalarına, altyapı bakım masraflarının azaltılmasına, enerji tasarrufuna ve su gibi kıt kaynakların korunmasına yardımcı olabilmektedir. OECD'ye göre, iklime dayanıklı altyapıya yatırılan her bir dolar, yaklaşık dört dolarlık fayda sağlamaktadır.¹⁹

Bu kapsamlı dönüşüm ve net sıfıra geçiş, önemli altyapı sektörlerini karbondan arındırmak için yatırımların önemli ölçüde artırılmasını ve yeniden tahsis edilmesini gerektirmektedir. Bu yatırım, yenilenebilir enerji kaynaklarının geniş çapta kullanılmasını ve ulaştırma sektörünün elektrifikasyonunu (elektrikli taşıtların yaygınlaşması diye de okunabilir) içermektedir.

OECD'nin 2017'de hazırladığı "İklime Yatırım, Büyüme-ye Yatırım" raporu, kalkınma ve iklim kriziyle mücadele ihtiyaçlarını karşılamak için 2016 ile 2030 arasında her yıl ortalama 6,9 trilyon dolar tutarında altyapı yatırımının gerekli olduğunu tahmin etmiştir.²⁰

Bu alandaki mevcut yatırımlar hedeflenen bu rakamın çok gerisinde kalmaktadır.

Fosil yakıtla çalışan araçların yerini elektrikli araçların alması süreci başlı başına büyük bir dönüşümü beraberinde getirmektedir. Başta otomobiller olmak üzere ulaşım ve taşımacılık alanında kullanılan araçlarda (otobüsler, kamyonlar, tırlar vs) kullanılabilecek bataryaları geliştirmek amacıyla bu alanda büyük yatırımlar yapılması gerekmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın "Karbon Kredilerinin Yenilikçi Temiz Enerji Teknolojilerinin Ölçeklendirilmesindeki Rolü" başlıklı raporunda, 2030'ların başında temiz enerji teknolojilerine ve uygun altyapıya geçişin hızlandırılması için yıllık 4,5 trilyon dolar yatırıma ihtiyaç duyulacağı, 2023'te ise bu rakamın 1,8 trilyon dolar olduğu tahmin edilmiştir.²¹ Bu alana yatırımlar yıllık bazda artsa da bu hedefin gerisindedir.

Dünyanın en büyük sigorta şirketlerinden Swiss Re'nin veri tabanından alınan veriler, hava ile bağlantılı felaketlerin sonucunda ortaya çıkan kayıpların küresel GSYH'den daha hızlı bir oranda arttığını göstermektedir. Bu durum, iklim krizinin yol açtığı kuraklık, sel ve orman yangınları gibi hava kaynaklı tehlikelerdeki artışla tutarlıdır. Bu felaketlerden kaynaklanan yıllık ortalama ekonomik kayıp, 2015-2019 yılları arasında 2000-2004 aralığına göre %200 yüksek olmuştur. Diğer yandan Swiss Re, 2024 yılının ilk yarısında doğal afetlerden kaynaklanan sigorta edilen zararın küresel olarak 60 milyar dolar olduğunu tahmin etmektedir. Bu rakam, geçen 10 yılın ortalamasının %60 üzerinde kalmıştır.²²

Görüldüğü gibi iklim krizinden kaynaklanan kayıplar son yıllarda artış eğilimindedir ve değişiklik yapılmaması durumunda gelecek yıllarda hızlanarak artacaktır.

Yine Swiss Re'nin 48 ülkeyi kapsayan bir stres testi çalışmasına göre, iklim kriziyle yeterince mücadele edilmediği, düşük karbonlu kalkınma yolunun izlenmediği (sıcaklık artışının 3,2°C derece olduğu) senaryoda 2050'ye kadar küresel GSYH'nin %18, Çin ekonomisinin %24, ABD ve İngiltere'nin %10 daralacağı hesaplanmıştır. Sıcaklık artışının 2,6°C ile sınırlı kaldığı daha iyimser senaryoda bile küresel ekonominin %14 daralacağı hesaplanmıştır. Bu çalışmada, iklim krizinden en fazla etkilenmesi beklenen ülkeler (Tayland, Malezya, Hindistan gibi) gelişmekte olan

ülkeler olurken, kuzey yarımkürede bulunan (ABD, Kanada, İsviçre, Almanya gibi) gelişmiş ülkelerin daha az etkileneceği öngörülmüştür.

Merkez bankaları da son yıllarda iklim krizini gündemlerine almaya başlamıştır. 2020 yılında, Fransız Merkez Bankası adına bir grup akademisyenin yaptığı çalışmada "yeşil kuğu" olarak adlandırılan iklim değişikliği, bir sonraki finansal krizin sebebi olarak gösterilmiştir. Yazarlara göre, "iklimle ilgili fiziksel ve geçiş riskleri, atmosferdeki sera gazlarının artan yoğunluğuyla artık geri döndürülemez hale gelen ve dönüşen, etkileşimli, doğrusal olmayan ve öngörüle-meyen çevresel, sosyal, ekonomik ve jeopolitik dinamikleri içermektedir."²³

Yapılan projeksiyonlar, sadece kamu yatırımlarının ihtiyacımız olan dönüşüme yeterli gelmeyeceğini göstermektedir.

Uzun vadede finansal getiri sağlayıp kısa vadede sağlamayan veya finansal getirisi rakamsallaştırılamayan yatırımların (kıyı şeridini sellerden koruma amacıyla yapılanlar gibi) kamu kaynaklarıyla yapılması kaçınılmaz görünmektedir. Öte yandan (uzun vadeli varlıklara uzun vadeli kaynaklarla yatırım yapabilen) yatırım fonları ve emeklilik fonları gibi büyük kurumsal yatırımcılar da bu tarz projelere yatırım yapabilmektedir.

İklim kriziyle mücadeleyle yönelik özel sektör yatırımlarının önünü açmak, uzun vadeli proje planlaması, engelle-yici düzenlemelerin azaltılması, etkili risk paylaşım düzenlemeleri ve bazen de kamunun desteğini gerektirecektir. Sürdürülebilir yatırım ve sürdürülebilir finans bu aşamada devreye girmektedir.

¹⁹ OECD (2024), Infrastructure for a Climate-Resilient Future, OECD Publishing, Paris

²⁰ OECD (2017), Investing in Climate, Investing in Growth, OECD Publishing, Paris

²¹ IEA, The Role of Carbon Credits in Scaling Up Innovative Clean Energy Technologies, 2023.

²² OECD (2024), Infrastructure for a Climate-Resilient Future, OECD Publishing, Paris

²³ İklim krizinin yaratacağı riskleri ve finansal piyasalar üzerindeki etkisini kapsamlı bir biçimde ele alan bu çalışma için <https://www.bis.org/pub/othp31.pdf>

Sürdürülebilir Yatırım Yöntemleri ve Yaklaşımları

Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO), 2021'deki bir etkinliğinde sürdürülebilir finans alanında (özellikle fon yönetiminde tutarlılık amacıyla) ortak tanımlara ihtiyaç duyulmaya başlandığından ve ilgili kurumların bu tanımları geliştirmek için iş birliği yapabileceklerinden bahsetmiştir. Bu talebe cevaben Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği (GSIA), BM Sorumlu Yatırım İlkeleri (UNPRI) ve Chartered Financial Analyst Institute (CFA) ortak bir çalışma başlatmıştır. Farklı kurumların iş birliğiyle hazırlanan bu terminolojiye göre sürdürülebilir yatırımın beş farklı yönteminden; sürdürülebilir yatırıma beş farklı yaklaşımdan bahsedilebilir.²⁴

Sürdürülebilirlik kriterlerinin yatırım sürecine entegre edilmesi (ESG Integration):

Sürdürülebilirlik kriterlerinin finansal analizlere sistematik ve açık şekilde dahil edilmesi suretiyle yatırım yapılmasıdır. Bu yaklaşımda, sürdürülebilirlikle ilişkili faktörlerin (bunlar önemli²⁵ (material) faktörler olarak daraltılabilir) yatırımların risklerini ve getirilerini etkileyebileceği öngörüsünden hareketle bu faktörler analiz ve yatırım sürecine dahil edilir. Bu yaklaşıma göre, konvansiyonel finansa sürdürülebilirlikle ilişkili faktörlerin tamamı fiyatlara ve risk analizine yansımadiği için sürdürülebilirlik kriterleri analize entegre edilerek bu faktörlerin kapsamlı bir şekilde ele alınması amaçlanır. Bu yaklaşımın bir diğer ön kabulü ise, sürdürülebilirlikle ilişkili faktörlerin analizde kullanılmalarının finansal değerlendirmeyi de değiştirecek olmasıdır.

Tematik yatırım (Thematic investing):

Belirli bir tema etrafında (iklim krizine direnç, temiz enerji, çevreyi korumaya yönelik yeni teknolojiler, tarım, sağlık vs.) yatırım yapılmasıdır.

Aktif katılım (Corporate Engagement, Stewardship):

Bir şirkete uzun vadeli ortaklık perspektifiyle yatırım yapan kurumsal yatırımcıların benimsediği bir yaklaşımdır. Yatırımcılar, genel kurul toplantılarına katılım, bu toplantılarda teklif sunma ve oy kullanma, yönetim kuruluna aday gösterme, üst yönetimle görüşme yollarıyla yatırım yaptıkları şirketlerle aktif olarak ilgilenirler. Bu yolla orta ve uzun vadede şirketlerin yönetim kurullarını, kurumsal yapılarını ve üst düzey yöneticilerini etkilemeyi hedeflerler. Şirket faaliyetlerinin daha sürdürülebilir olmasına yönelik adımları desteklerler.

Etki yatırımı (Impact investing):

Finansal getiriye ilave olarak ölçülebilir sosyal ve/veya çevresel etki yaratma amacıyla yatırım yapılmasıdır. Faaliyetleri çevre veya toplum üzerinde olumlu bir etki yaratan bir şirkete yatırım yapılması, yatırımcı bu etkiye doğrudan katkı vermiyorsa veya katkı vereceğine dair bir öngörü vermiyorsa, etki yatırımı olarak kabul edilmez. Etki yatırımı yaparken yatırımcının bir "değişim teorisinin" bulunması, söz konusu şirkete neden yatırım yaptığını, şirkete yatırım yaparak hangi olumlu sonuçları beklediğini açıklaması zorunludur.

Tarama (Screening):

Tarama yaklaşımının kendi içinde alt kategorileri bulunmaktadır.

A Negatif tarama (Negative/exclusionary screening):

Bir takım sürdürülebilirlik kriterleri uyarınca, bazı sektörlerde (en yaygın örnekler içki, sigara ve kumar) faaliyet gösteren şirketlerin veya uygulamaların yatırım kapsamının dışında bırakılması.

B Norma dayalı tarama (Norms-based screening):

OECD, BM ve ilgili kurumları (Uluslararası Çalışma Örgütü, BM Çocuklara Yardım Fonu vb.) gibi uluslararası kurumların ilan ettiği asgari standartlara uygun faaliyet gösteren şirketlere yatırım yapılması.

C Pozitif tarama (Best-in-class/Positive screening):

Rakiplerine veya aynı varlık sınıfındaki diğer benzerlerine nazaran sürdürülebilirlik kriterleri anlamında daha üst düzey performans gösteren varlıklara (hisse senedi, borçlanma aracı vs.) veya projelere yatırım yapılması.

²⁴ https://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2023/10/ESG-Terminology-Report_Online.pdf

²⁵ İngilizce metinlerde kullanılan material information ifadesi TSRS'de "işletmenin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek önemli bilgiler" olarak kullanılmaktadır.

Bu tanımlar mutlak olmamakla birlikte rehberlik etmesi açısından önemlidir. Sürdürülebilir finans alanında bu yaklaşımlar genellikle birlikte ve iç içe geçmiş şekilde kullanılmaktadır.

GSIA'nın iki yılda bir yayımladığı Küresel Sürdürülebilir Yatırım Raporu'nun en güncel 2022 versiyonuna göre 2016 ve 2020'de sürdürülebilirlik kriterlerinin yatırım sürecine entegrasyonu en popüler yatırım yöntemi-ken 2018'de negatif tarama, 2022'de ise aktif katılım ilk sırayı almıştır.

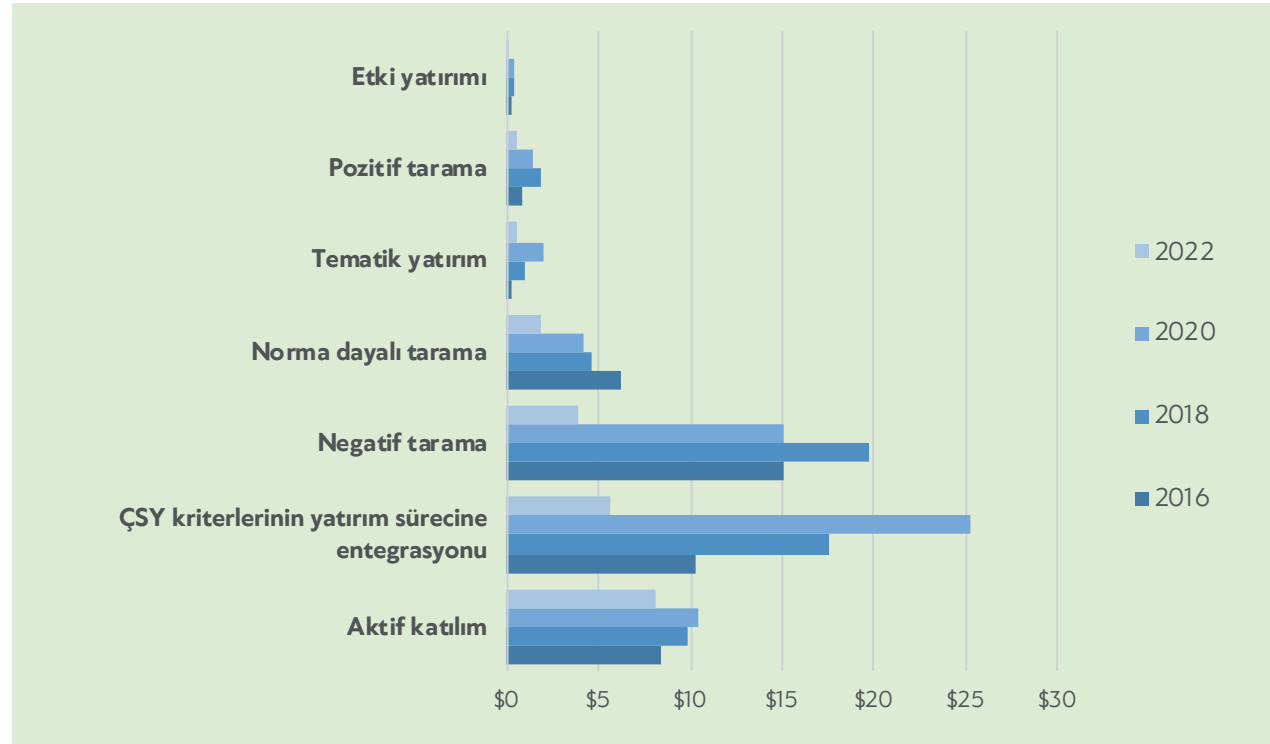
Farklı ülkelerde farklı metodolojiler bulunması, aynı yatırımda birden fazla yöntemin kullanılması ve değişen kurlar mutlak değerleri karşılaştırmayı zorlaştırmaktadır fakat yöntemlerin eğilimi ve sıralaması, yatırımcıların gerek şirketlerde gerekse de reel ekonomide değişimi tetiklemeye odaklandıklarını belirten fon yöneticilerinin ve şirket yöneticilerinin deneyimleriyle uyumludur.²⁶

Aynı rapora göre sürdürülebilir yatırımın 2022 yılındaki coğrafi dağılımına bakıldığında, Avrupa %46 ile ilk sırada yer almaktadır. Onu %28 ile ABD, %14 ile Japonya, %8 ile

Kanada ve %4 ile Avustralya ve Yeni Zelanda takip etmektedir. Toplam yatırımlar arasında sürdürülebilir yatırımın oranlarına bakıldığında ise Kanada %47 ile ilk sırada yer alırken, ABD %13 ile son sırada yer almaktadır. 2016 ve 2020 yılları arasında bu oranlar yükselirken, 2020'den 2022'ye geçişte düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün sebebi olarak artan düzenleyici gereklilikler ve daha muhafazakâr fon etiketleme ve raporlamaya geçiş gösterilmektedir. Asya Pasifik ülkelerinde 2016'dan beri sürdürülebilir yatırımların toplam yatırımlara oranı yükselmektedir.

Sürdürülebilir yatırımda yukarıdaki yaklaşımlar ayrı ayrı kullanılabileceği gibi birlikte de kullanılmaktadır. Hatta bu yaklaşımların birlikte kullanılması teşvik edilmektedir. Kanada Yatırım Fonları Standartları Komitesi, sadece ÇSY kriterlerinin yatırım sürecine entegrasyonunu kullanan yatırım fonlarını sorumlu yatırım fonları listesinden çıkarmıştır. Komite, fonların sürdürülebilir olduklarını göstermek için negatif tarama ve aktif katılım gibi diğer yaklaşımları da kullanmaları gerektiğini duyurmuştur.

Şekil 2- Yatırım Türüne Göre Sürdürülebilir Yatırımın Gelişimi, 2016-2022, Trilyon USD

Kaynak: Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği (GSIA)

²⁶ Global Sustainable Investment Alliance, Global Sustainable Investment Review 2022, s.13

Sürdürülebilirliğe İlişkin Riskler ve Fırsatlar

Sürdürülebilir finans kapsamında, başta iklim krizi olmak üzere değişen koşulların sonucunda şirketler sürdürülebilirlikle ilgili risklerle karşı karşıya kalmakta aynı zamanda bu koşullar şirketler için sürdürülebilirlikle ilgili fırsatlar da yaratabilmektedir.

Sürdürülebilirlikle bağlantılı en belirgin riskler iklim krizi bağlamında olanlardır. WEF (The World Economic Forum, Dünya Ekonomi Forumu)'in her yıl tekrarladığı ankette, gelecek yıllarda görülmesi beklenen riskler arasında iklimle bağlantılı olanların (olağandışı hava olayları, doğal kaynakların tükenmesi, kirlilik vs.) sayısı artmakta, sıralamadaki yerleri ise yükselmektedir. Olağandışı hava olayları 2 yıllık vadede en fazla etkili olacak riskler arasında ikinci sıradayken 10 yıl vadede en fazla etkili riskler arasında ilk sıradadır. Anketin kapsadığı yıl olan 2024'te en etkili olması beklenen risk de yine olağandışı hava olayları olarak belirtilmiştir.²⁷

Faaliyet ve üretim süreçlerinde su kullanan bir şirketin iklim krizi nedeniyle orta vadede su tedarik edememesi, şirket için bir risktir. Bir gıda şirketinin üretim aşamasında kullandığı ham maddelerin (sebze, meyve, hububat vs) iklim krizi nedeniyle daha az hasat edilmesi, tedariklerinin zorlaşması veya maliyetlerinin artması bu şirket açısından risk oluşturmaktadır. Artan sıcaklıklar, özellikle açık havada çalışanların mesai saatlerini olumsuz etkilemektedir. Çalışanlarının mesailerini daha ziyade açık havada geçirdikleri şirketler (örneğin kargo veya gıda şirketleri), ortalama sıcaklıkların artması sonucunda çalışanların sağlıklarını kaybetmeleri veya yeni çalışan bulamama riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Dünyada giderek daha fazla kabul gören ve ülkemizde de düzenlemelere giren sınıflamaya göre, iklim krizi bağlamında şirketlerin karşı karşıya kaldıkları riskler iki gruba ayrılmaktadır:²⁸

İklimle ilgili fiziksel riskler (physical risks):

İklim değişikliği kaynaklı bir olaya, yani sıklığı ve şiddeti artan fırtına, sel, kuraklık veya sıcak hava dalgası gibi durumlara bağlı akut fiziksel riskler ile iklim olaylarındaki uzun vadeli değişimlerden kaynaklanan kronik fiziksel riskler olarak ele alınmaktadır. Kronik fiziksel riskler, deniz seviyesinin yükselmesine, suya erişimin azalmasına, biyolojik çeşitlilik kaybına veya toprak verimliliğindeki değişikliklere yol açabilecek yağış ve sıcaklıktaki değişiklikler dâhil olmak üzere iklim olaylarındaki uzun vadeli değişimlerden kaynaklanmaktadır.

Bu riskler işletme için, varlıkların doğrudan zarar görmesinden veya tedarik zincirindeki aksamadan dolayı maliyetlerin yükselmesi gibi, finansal sonuçlar doğurabilir. İşletmenin finansal performansı ayrıca suya erişebilmesinden, kullandığı suyun kalitesindeki değişikliklerden, işletmenin tesislerini, operasyonlarını, tedarik zincirini, ulaşım ihtiyaçlarını, çalışanlarının sağlığını ve güvenliğini etkileyen aşırı sıcaklık değişikliklerinden etkilenebilir.

İklimle ilgili geçiş riskleri (transition risks):

Düşük karbon ekonomisine geçiş çabalarından kaynaklanan risklerdir. Bu riskler; artan işletme maliyetleri veya iklimle ilgili yeni veya değişen düzenlemeler nedeniyle varlık değer düşüklüğü gibi, işletme için finansal sonuçlar doğurabilir. İşletmenin finansal performansı, değişen tüketici talepleri ve yeni teknolojilerin geliştirilmesinden ve etkin şekilde kullanılmasından da etkilenebilir. Tüketicilerin tercihlerini değiştirmesi sonucunda şirketin ürünlerine olan talep azalabilir. Yeni teknolojilere yapılan yatırımın şirkete finansal getirisi olmayabilir. İtibar kaybı sonucunda satışlar azalabilir, şirketin finansman ihtiyacı karşılanamayabilir.

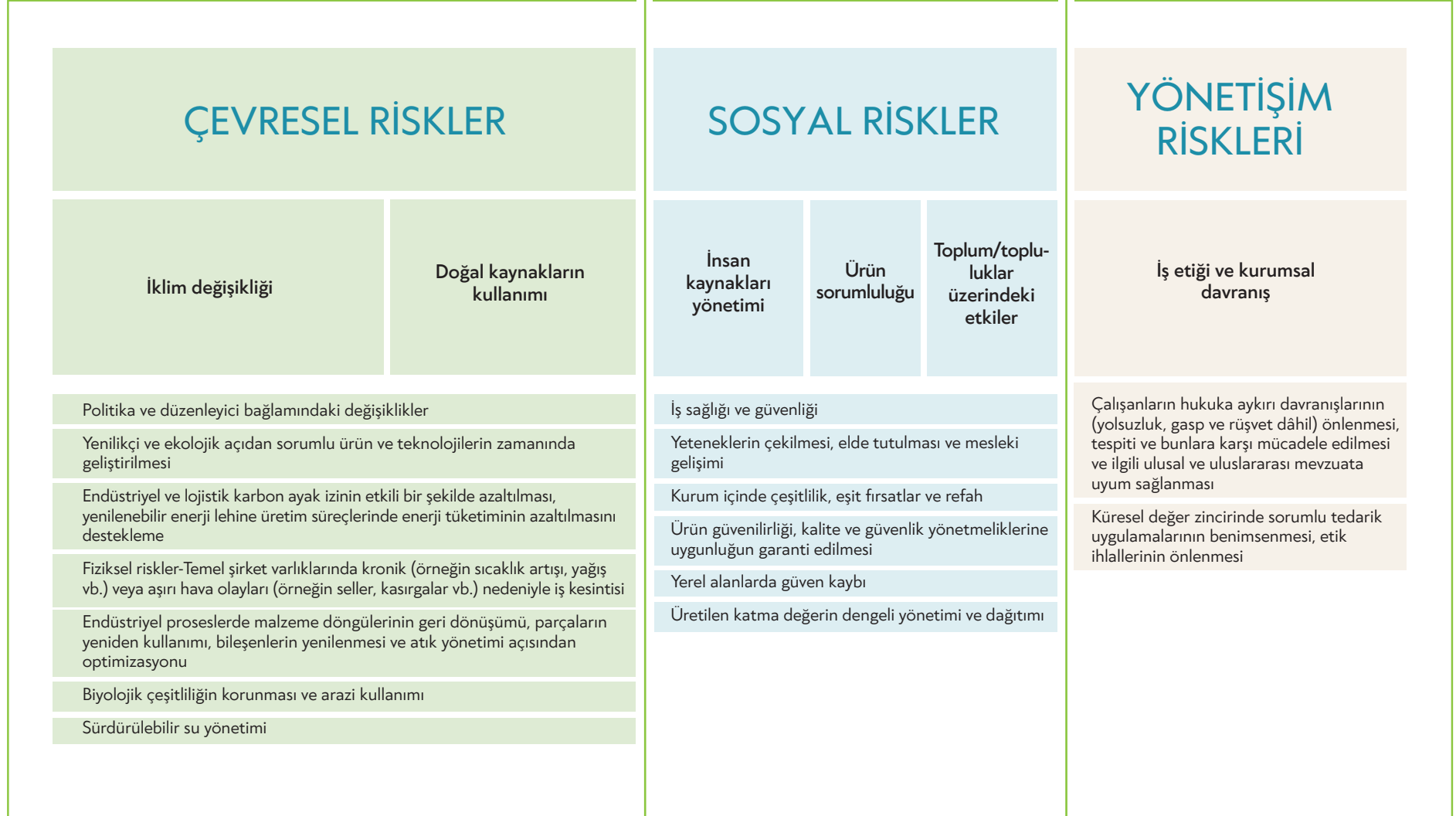
Söz konusu risklerin tespit edilmesi ve yönetilmesi, şirketlerin faaliyetlerinin devamlılığını korumaları açısından önemlidir. Bu risklerin şirketin genel risk yönetimine dahil edilmeleri, şirketin geleceğine olan etkilerine göre önceliklendirilmeleri, bu risklerin bertaraf edilebilmelerine veya kontrol altına alınmalarına yönelik hangi adımların atılabileceği gibi konular tespit edilir. Şirketler (iklim krizinden kaynaklanacak riskler dâhil) sürdürülebilirlikle bağlantılı risklerini analiz etmelidir.

İklim riskleri yanında diğer sürdürülebilirlik risklerinin de analiz edilmesi ve raporlanması için şirketlere yol göstermek amacıyla Avrupa Risk Yönetimi Dernekleri Federasyonu (FERMA) tarafından hazırlanan aşağıdaki sınıflandırma kullanılabileceği gibi şirketler farklı sınıflandırmalarla da söz konusu risklerini ele alabilirler.

²⁷ Dünya Ekonomik Forumu, Global Riskler Raporu 2024

²⁸ Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, İklimle İlgili Açıklamalar

Şekil 3- ÇSY Risk Sınıflandırma Örneği

Kaynak: Ferma

İklim değışikliğı, şirketlere risklerin yanında fırsatlar da sunmaktadır. İklim değışikliğinin olumsuz sonuçlarını hafifletme ve iklim değışikliğine adaptasyon sağlama çabaları, işletmeler için fırsatlar doğurabilir. Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi temiz enerji alanında bu fırsatları değerlendiren çok sayıda şirket bulunmaktadır. Enerji verimliliğini artıran mekanizmalar, aletler ve makineler üreten şirketler de bu fırsatlardan yararlanabilir. Ham madde tedarikini kolaylaştıran geri dönüşüm şirketleri, tedarik zincirlerini kısaltacak yenilikler yapan şirketler ve daha az ham madde ve enerji kullanımı gerektiren malzemeler tasarlayan şirketler bu süreçten fayda sağlayabilir.

Suyun verimli kullanımını sağlayan teknolojiler ve uygulamalar geliştiren şirketler de bu fırsatlardan yararlanmaktadır. Değışen iklim şartları sonucunda, bir bölgede daha önce yetiştirilmeyen tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi söz konusu olabilir ve bu kapsamda tarım alanında yenilikçi teknolojilere yatırım yapan şirketler bulunmaktadır.

Sürdürülebilirlik risk ve fırsatları ile ilgili olarak, operasyonel konular (tedarik zinciri, üretim süreçleri vb.), yasa ve düzenlemelerle ilişkili konular (mevzuat uyumu, düzenlemelere hazırlık vb.), itibarla ilişkili konular, teknoloji ve piyasaya ilişkin konular ele alınabilir. Risk ve fırsatlar, sektöre, şirketin sektördeki konumuna ve bağımlı olduğı kaynaklara göre incelenmelidir.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR UYGULAMALARIN ARTIRILMASI ŞİRKETE HANGİ KATKILARI SAĞLAR?

Öne Çıkanlar:

- Şirketlerin sürdürülebilirlik uygulamalarını geliştirmeleri ve raporlamalarını iyileştirmeleri onlara finansal katkı sağlar.
- Marka değeri ve itibarı açısından şirketin kazanımları yanında maliyet tasarrufları ve verimlilik artışı sağlanabilir.
- Sürdürülebilirlik risk ve fırsatlarının değerlendirilmesi şirketin stratejik yönetiminin temel bir parçasıdır.
- Yeni iş fırsatlarına ve pazarlara erişim sağlanırken, ilerleyen sürdürülebilirlik mevzuatına adaptasyon kolaylaşır.

Finansal sermayeye erişim kolaylaşır.

Dünya genelinde 2022 yılında 30 trilyon doları aşan ESG varlıklarının değerinin, 2030'da 40 trilyon dolara ulaşarak tahmini 140 trilyon dolarlık varlığın %25'inden fazlasını oluşturması beklenmektedir.

Şirketler, uydukları kıstaslar sonucunda Borsamızda ve diğer borsalarda sürdürülebilirlik endekslerine dahil olabilmektedirler. Borsa İstanbul, sürdürülebilirlik alanında BIST Sürdürülebilirlik, BIST Katılım Sürdürülebilirlik ve BIST Sürdürülebilirlik 25 Endekslerini hesaplamakta ve yayımlamaktadır.²⁹ Bu endekslerde yer alan şirketlerin yerli ve yabancı kurumsal yatırımcılara ve dolayısıyla finansmana erişimleri daha rahat olmaktadır.

Bu endekslere ek olarak Borsa İstanbul 2024'te dört adet sürdürülebilirlik temalı borçlanma araçları endeksi hesaplamaya başlamıştır:

- BIST Yeşil ÖSBA Eurobond USD
- BIST Yeşil ÖSBA Eurobond USD (TL)
- BIST Sürdürülebilir ÖSBA Eurobond USD
- BIST Sürdürülebilir ÖSBA Eurobond USD (TL)

Şirketlere verilen sürdürülebilirlik notlarının bankalar tarafından dikkate alınmaya başlaması ve yatırım ve kalkınma bankalarının taahhütleri doğrultusunda sürdürülebilir ve toplum için değer yaratan projelere kredi vermeye istekli olmaları şirketlerin sermaye maliyetlerini düşürmekte ve sürdürülebilir dönüşümüne yardımcı olmaktadır. Son dönemde bu tür projelerin sayısında ve finansmanında artış olduğu görülmektedir. Daha fazla sayıda şirketimiz özellikle yenilenebilir enerji projeleri geliştirerek uygun şartlarda finansman sağlamaktadır.

Sadece kredi alma suretiyle değil tahvil ihracıyla da şirketler sermaye maliyetlerini düşürmektedir. İhraç edilen tahviller belirli şartları karşıladığı takdirde yeşil tahvil veya sürdürülebilir tahvil olarak kabul edilmekte ve piyasada daha uygun koşullarda fon bulabilmektedir. Daha detaylı bilgi için ICMA prensipleri baz alınarak SPK tarafından hazırlanan Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi incelenebilir.³⁰ Yeşil tahvil ihraçlarının diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de giderek yaygınlaşması beklenmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı 2023 yılında dolar cinsinden ilk yeşil kamu borçlanma aracını ihraç etmiştir.

²⁹ <https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/10681/bist-surdurulebilirlik-pay-endeksleri>

³⁰ <https://spk.gov.tr/data/6231ce881b41c612808a3a1c/b2d06c64099c9e7e8877743afc7d2484.pdf>

Sürdürülebilirliğin finansal sermayeyi etkilediği bir diğer alan risktir. Sürdürülebilirliğin şirkete entegrasyonu risk yönetimini güçlendirir.

Şirketlerin piyasa koşullarına ve ihtiyaçlara hızlı bir şekilde adapte olabilmelerinin yanı sıra ekonomik, sosyal, çevresel ve kurumsal yönetime ilişkin risklerini de etkin bir şekilde yöneterek sermaye maliyetlerini azaltmaları gerekir. Sürdürülebilirliği iş modellerine entegre etmiş şirketler söz konusu riskleri proaktif ve etkin bir şekilde yönetirler. Bunu başaran şirketler, değişen koşullara daha kolay ve hızla adapte olmaktadır. Şirketlerin, değişen dünyada faaliyetlerini devam ettirebilmeleri, değerlerini yitirmemeleri ve rakiplerinin önüne geçebilmeleri için ÇSY ile ilgili riskleri finansal riskler gibi değerlendirmeleri ve yönetmeleri gerekmektedir.

ÇSY ilkelerinin şirket faaliyetlerine entegre edilmemesi, şirketin karşı karşıya kalabileceği finans dışı riskleri artıracaktır. Bu gibi durumlarda, kredi veren bankalar ve sermaye piyasası yatırımcıları da finansman döngüsü kapsamında borçlu şirketle beraber söz konusu risklere maruz kalabilecektir. Birçok ülkede otoriteler, olası riskleri bertaraf etmek adına adımlar atmakta ve şirketlerin ÇSY kaynaklı risklerini etkin olarak yönetmelerini ve adım atmalarını öngören düzenlemeleri hayata geçirmektedir.

WEF 2024 Küresel Riskler Raporu'nda³¹ orta-uzun vadeli riskler açısından aşırı hava olayları, dünya sistemlerindeki kritik değişiklikler, biyoçeşitlilik kaybı ve ekosistemin çöküşü ve doğal kaynak krizleri en büyük dört risk olarak başı çekmektedir. Aşırı hava olayları, kısa vadeli riskler açısından da en kritik ikinci risk olarak belirlenmiştir.

Finans kuruluşlarının iklim riskini yönetebilmek amacıyla yüksek riskli şirketlere daha az finansman sağlama yoluna gitmesi, önümüzdeki dönemde daha sıklıkla gündeme gelecektir. Özetlenen tüm bu gelişmeler, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili atacakları adımların, sermayeye erişimlerini etkileyecek en önemli unsurlar arasında yer alacağını işaret etmektedir.

Tablo 1- Kısa ve Orta-Uzun Vadeli Riskler

2 yıl vadeli		10 yıl vadeli	
1	Hayat pahalılığı krizi	1	İklim değişikliği ile mücadelede başarısızlık
2	Doğal afetler ve aşırı hava olayları	2	İklim değişikliğine uyumda başarısızlık
3	Jeoekonomik mücadele	3	Doğal afetler ve aşırı hava olayları
4	İklim değişikliği ile mücadelede başarısızlık	4	Biyoçeşitlilik ve ekosistemin çökmesi
5	Sosyal kutuplaşma	5	Büyük ölçekte zorunlu göç
6	Büyük ölçekte çevresel zarara yol açan olaylar	6	Doğal kaynak krizi
7	İklim değişikliğine uyumda başarısızlık	7	Sosyal kutuplaşma
8	Geniş ölçekli siber suçlar ve siber güvensizlik	8	Geniş ölçekli siber suçlar ve siber güvensizlik
9	Doğal kaynak krizi	9	Jeoekonomik mücadele
10	Büyük ölçekte zorunlu göç	10	Büyük ölçekte çevresel zarara yol açan olaylar

Kaynak: WEF 2024 Küresel Riskler Raporu

³¹ https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

Şirketin marka değeri ve itibarı güçlenir.

Sürdürülebilirliği içselleştiren, faaliyetlerine entegre eden ve bu alandaki performanslarını şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşan şirketler, müşterileri ve diğer paydaşları nezdinde olumlu izlenim oluşturmakta, itibarlarını ve marka değerlerini artırmaktadır.

Şirketlerin sürdürülebilirliğe uygun adımları marka değerine ve itibara katkı sağlarken, faaliyetlerini sosyal ve çevresel etkileri göz ardı ederek yürütmeleri yıllar içinde inşa edilen güven ve itibarı, dolayısıyla şirketin değerini tamir edilemeyecek ölçüde zedeleyecektir. Şirketlerin en değerli varlıklarından olan itibar, kriz durumlarında şirketi koruyan bir kalkan görevi üstlenir.

Örneğin, dünya çapında spor malzemeleri üretimi ve satışı yapan bir firma, tedarikçilerindeki kötü çalışma koşullarına rağmen ilgili tedarikçileriyle çalışmaya devam ettiği ve koşulların düzeltilmesi yönünde adım atmadığı için kamuoyu nezdinde itibar kaybetmiş, şirketin hisse fiyatı düşmüştür. Bu durum, şirketi sürdürülebilirlik konusunda adımlar atmaya itmiştir.

Maliyet tasarrufu sağlanır ve verimlilik artar.

Sürdürülebilirliğin çevresel boyutuyla gelen daha düşük enerji tüketimi, azalan ham madde kullanımı, geri dönüşüm ve yeniden kullanım, su vb. doğal kaynakların tasarrufu gibi iyileşmeler maliyetleri aşağı çekecek, şirketin kârlılığında ve verimliliğinde artış sağlayacaktır. Günümüzde çok yaygınlaşan elektrikli ürünlerin bataryalarının geri dönüştürülmesiyle hem doğal kaynakların korunması hem ham madde maliyetlerinin düşürülmesi sağlanmaktadır.

Atık azaltma çabaları kapsamında gündeme gelen “5D Kuralı” temelinde doğal kaynakları korumayı amaçlamaktadır. Bu kural, bir ürünün tüketimini atık oluşturma bakımından ele alarak beş aşamalı bir değerlendirme öngörmektedir:

- Düşün, Gerekli Değilse Tüketme
- Daha Az Tüket
- Değerlendir, Yeniden Kullan
- Değiştir, Farklı Amaçla Kullan
- Dönüştür, Doğa Kazansın

Sürdürülebilirlik perspektifini başarılı bir şekilde yansıtan bu kural, aynı zamanda karar vericileri kaynakları verimli kullanmaya teşvik etmektedir. Üretimde ortaya çıkan atıkların ve yan ürünlerin yeniden değerlendirilmesi ve üretime dahil edilmesi olarak özetlenebilecek döngüsel ekonomi, giderek önemli hale gelmektedir.

Yeni iş fırsatları ortaya çıkar ve yeni pazarlara erişim sağlanır.

Gerek büyük ölçekli şirketler gerekse de KOBİ’ler, sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmeleri ve/veya sürdürülebilirlik raporlaması yapmaları yönünde değer zinciri boyunca diğer aktörlerin doğrudan taleplerine maruz kalabilmektedir. Sürdürülebilirlik uygulamaları ve raporlamaları şirketlere,

- piyasaya yeni ürünlerin sürülmesine,
- alternatif süreçlerin geliştirilmesine ve
- yeni pazarların keşfine

katkıda bulunabilecektir.

Sürdürülebilirlik bakış açısı ve buna dair çözümler üretmek, yaratıcı düşünceyi ve inovasyonu tetikleyecektir. Daha yüksek enerji tasarrufu sağlayan beyaz eşya ya da elektrikli otomobillerin üretilmesi veya değişen iklim koşullarına uygun yeni tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi (örneğin Ekvator Kuşağı’nda yetişen ürünlerin artık daha kuzey enlemlerinde yetiştirilebilmesi) gibi gelişmeler bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu tür yenilikçi yaklaşımlar, şirketlere sektörlerinde rekabet avantajı da sağlayabilmektedir.

Henüz yürürlükte olmayan ama gelecekte yürürlüğe girecek düzenlemelere uyum kolaylaşır.

2015 yılındaki BM Zirvesi’nde belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda son yıllarda birçok ülke ve kuruluş sürdürülebilirlik bağlantılı mevzuatlar çıkarmaktadır. Çıkarılan bu mevzuatlarda şirketler için belirli yükümlülükler öngörülmektedir.

UNPRI girişiminin hazırladığı tabloya bakıldığında sürdürülebilirlikle ilgili düzenlemelerin sayısının son yıllarda hızla arttığı görülmektedir. 2020’de, sürdürülebilirlik açıklamalarına (corporate ESG disclosure) dair düzenlemelerdeki büyümenin yavaşlamaya başladığı ama diğer alanlarda büyümenin hızlandığı görülmektedir.³² Gelecek yıllarda daha fazla sayıda ve daha geniş kapsamlı düzenlemenin gündeme gelmesi beklenebilir. Örneğin, bundan birkaç yıl önce gündemde olmadığı için düzenlemelere de konu edilmeyen “yeşil aklama” (green washing) artık sermaye piyasası düzenlemelerine konu edilmeye başlanmıştır.

³² <https://www.unpri.org/pri-blog/regulation-database-update-the-unstoppable-rise-of-policy/7352.article>

Şirketler, karşı karşıya kaldıkları bu yükümlülükleri yerine getirmek için çaba göstermekte, bu alana özel departmanlar kurmakta, sürdürülebilirliği iş modellerine entegre etmekte ve en iyi sürdürülebilirlik uygulamalarını hayata geçirmektedir. Sürdürülebilirliği daha fazla özümseyen şirketlerin hem mevcut mevzuata hem de ilerleyen dönemde yürürlüğe girecek düzenlemelere çok daha kolay adapte olduğu/olacağı gözlenmektedir. Faaliyetlerine sürdürülebilirliği şimdi entegre etmek, şirketi gelecekte karşılaşılabileceği “düzenlemeye uymama riskinden” kurtaracak ve sektördeki rakiplerine karşı gücünü artıracaktır.

Şirketler için getirilen en ciddi yükümlülüklerden biri raporlama yükümlülüğüdür. Yıllardır ülkemizde birçok önemli şirket gönüllü bir şekilde sürdürülebilirlik raporlaması yapmakta; ancak ülkemizde KGK tarafından yayımlanmış olan TSRS doğrultusunda raporlama yapmak mevzuatta belirtilen şirketler için zorunlu hale getirilmiştir. 2025 yılında 2024 yılı dönemini kapsayacak şekilde hazırlanacak sürdürülebilirlik raporları, IFRS Vakfı’nın çıkardığı uluslararası sürdürülebilirlik standartları benimsenerek mevzuata kazandırılmış olan bu standartlar doğrultusunda hazırlanacaktır.

Nitelikli iş gücünü çekmeyi ve elde tutmayı kolaylaştırır. Çalışan bağlılığını yüksek kılar.

Sürdürülebilirlik uygulamalarını içselleştirmiş şirketler, nitelikli iş gücünü çekme yarışında da öne çıkmaktadır. Bu şirketler, nitelikli çalışanlar gözünde diğerlerine oranla daha yüksek prestije sahiptir.

Günümüzde nitelikli çalışanlar kendi kişisel değerleri ile örtüşen şirketlerde çalışmayı tercih etmektedir. Bu

prestij, mevcut çalışanların şirkete bağlılıklarını da artıran bir unsurdur. Diğer taraftan, sürdürülebilirlik anlayışıyla geliştirilmiş insan kaynakları politikalarının da çalışanların şirkete bağlılıklarına ve motivasyonlarına katkıda bulunduğu gözlenmektedir.

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu iş gücü açısından önemlidir. Sürdürülebilirlikteki sosyal boyutu önemseyen, insan haklarını gözeten, eşitlikçi ve kapsayıcı bir çalışma ortamı sunan şirketlerin çalışan memnuniyetinin yüksek ve çalışan devir oranının düşük olduğu görülmektedir. Böyle bir ortamda görev yapan insanların, çalıştıkları işletmeye olan bağlılıkları güçlenir, motivasyonları artar ve daha verimli çalışabilirler.

Sürdürülebilirlikle ilgili çalışanları eğitmek ve sürdürülebilirlik alanında bilgi seviyesi yüksek çalışanlara sahip olmak şirketin sürdürülebilirliği içselleştirmesini ve faaliyetlerine entegre etmesini kolaylaştırır.

Şirketlerin sürdürülebilirlik yolculuğundaki önemli zorluklardan biri de kalifiye personel bulmaktır. Araştırmalara göre, varlık yöneticilerinin %60’ı ESG uzmanlığının portföy yöneticiliğinde temel bir nosyon olduğuna inansa da doğru yetenekleri bulmak giderek zorlaşmaktadır.³³

Sürdürülebilirliği şirket faaliyetlerine entegre etmek, yönetim kademelerinin desteği ve sürdürülebilirlik ekiplerinin yönlendirmeleriyle şirketteki tüm ekiplerin birlikte başarabileceği bir misyondur. Günümüzde “Yeşil insan kaynakları yönetimi”, “Yeşil tedarik zinciri”, “Kurumsal yönetim” gibi kavramlara önem atfedilmesi sürdürülebilirliğin şirkette bir takım çalışması olduğunu ve çalışanlardan belirli bir bilgi birikimi talep ettiği önermelerini doğrulamaktadır.

Şirketlerin çabalarını sürdürülebilirlik alanındaki yetkinlik seviyesini artırmaya yönlendirmesi sürdürülebilirlik entegrasyonunu kolaylaştıracaktır.

Sürdürülebilirliğin iş süreçlerine entegre edilmesi, şirketin varlığını sürdürülebilir kılar.

ÇSY risklerinin finansal risklerle beraber değerlendirilmesi ve bunları azaltmaya yönelik adımların atılması, sürdürülebilirliğin üretim süreçlerine dahil edilmesi, şirketin kurumsal yapısının kurumsal yönetim ilkelerine uygun kurgulanması, faaliyet süreçlerinde paydaşlarla iletişimin tesisi gibi önemli adımları hayata geçiren şirketler;

- Daha verimli kaynak kullanımı,
- Daha yüksek kurumsal yönetim kalitesi,
- Daha düşük risk seviyesi,
- Daha düşük sermaye maliyeti,
- Daha geniş finansman olanaklarına erişim imkânı,
- Daha yüksek çalışan memnuniyeti,
- Daha fazla itibar gibi avantajlar ile öne çıkacaktır.

Döngünün diğer ucunda ise tüm bu değerler şirketlerin kurumsal anlamda sürdürülebilirliğini besleyecek, kısa vadede olduğu kadar orta ve uzun vadede de üretkenliğin ve kurumsal varlığın sürdürülmesine önemli katkıda bulunacaktır.

³³ <https://www.pwc.com/gx/en/industries/entertainment-media/outlook/downloads/pwc-awm-revolution-2023.pdf>

5. SÜRDÜRÜLEBİLİR UYGULAMALARI GELİŞTİRİRKEN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDAN FAYDALANMAK

Öne Çıkanlar:

- SKA'lar, hükümetlerin politikaları ve bireylerin davranışları olduğu kadar şirketlerin de faaliyetleri kapsamında yönelmeleri ve içselleştirmeleri önerilen hedefleri ortaya koymaktadır.
- Şirketler, 17 SKA'dan hangilerinin faaliyetlerini en çok etkilediğini tespit etmelidir. Diğer taraftan şirketler, yürüttükleri faaliyetlerle en çok hangi SKA'lara katkı yapabileceklerini de belirlemelidir.
- Şirketler faaliyet süreçlerini üç adımda (önceliklendirme, ölçme ve analiz etme, raporlama ve uygulama) SKA'larla ilişkilendirebilir ve uyumlu hale getirebilirler.

Öncelikli SKA'ları belirleyin

- SKA'ları ve alt hedefleri anlamak
- SKA'ları ve alt hedefleri şirkete göre önceliklendirmek

Ölçün ve analiz edin

- SKA'ya hizmet edecek faaliyet hedeflerini belirlemek
- Veriyi toplamak ve analiz etmek
- Sonuçları değerlendirerek gelişim alanlarını belirlemek
- Belirlenen gelişim alanlarına ve hedeflere yönelik aksiyonlar almak

Raporlayın, entegre edin ve uygulayın

- Raporlama standartlarına uygun raporlama yapmak ve raporları geliştirmek

Şirket Açısından Öncelikli SKA'ları Belirleyin

SKA'ları ve alt hedefleri anlamak başlangıç noktasıdır. Öncelikle 17 SKA ve 169 alt hedefi detaylı olarak inceleyin. İnceleme sürecinde, amaçlar setinin şirketinizin faaliyetleriyle ve paydaşlarıyla hangi açılardan ilişkili olabileceğini değerlendirin. Şirketinizin, hangi amaçlara doğrudan veya dolaylı katkı sunduğunu tanımlamak bu noktada önem taşıyacaktır.

SKA'lardan bir kısmı şirketiniz için diğerlerinden öncelikli olabilir. Bu tespiti objektif bir şekilde yapabilmeniz için aşağıdaki iki kriteri göz önünde bulundurmanız önerilir.

- Şirketinizin ve değer zincirinizin faaliyetlerinin ortaya koyduğu ve SKA'larla örtüşmeyen riskleri ele alın ve bunlara yönelik çözümleri değerlendirin. (Bu kapsamda insan hayatına ve çevreye yönelik risklere öncelik verin).

• Faydalı ürünler, hizmetler ve yatırımlar aracılığıyla en fazla katkı sunabileceğiniz SKA'ları belirleyin. Birden fazla faydalı ürün veya hizmet belirlemişseniz, bunları kendi aralarında SKA'lara katkısı ve şirketinize getirisi bağlamında önceliklendirin. Doğrudan katkı sunduğunuz SKA'lara ek olarak dolaylı katkıda bulunduğunuz SKA'ları tanımlayın.

Hiçbir amaç diğerlerinden daha değersiz değildir. Şirketiniz bazı SKA'lara daha güçlü katkı yapabilir. Diğer taraftan, tanımladığınız riskler ve faydalı faaliyetler birden çok SKA ile ilişkili olabilir. Tespit ettiğiniz SKA'lar ve hedeflerle ilgili olarak paydaşlarınızın görüşlerini derleyin ve değerlendirin. Unutmayın ki bu süreçte ortaya çıkacak amaç ve hedefler raporlama çalışmanıza temel teşkil edecektir.

Ölçün ve Analiz Edin

SKA'ya hizmet edecek faaliyet hedeflerini belirlemek

SKA'ya hizmet edecek faaliyetleri saptamak için işletme değer zinciriniz ile ürün ve hizmetlerinizi ayrı ayrı inceleyin. Mevcut ve potansiyel dışsalıkları saptayın. Bu süreç analizinin amacı, mevcut veya potansiyel olumsuz dışsalıkları azaltacak ve olumlu dışsalıklar yaratacak fırsatları belirlemek olmalıdır. Sadece risklere çözüm getirmeyi düşünmeyin, ötesine geçin.

Örneğin, kullanılmayan eski maden alanlarına ağaç dikmeyi planlayan bir maden şirketini ele alalım. Şirket, bu alanlara soyu tehlike altındaki bitkiler ektiği takdirde, 169 sürdürülebilir kalkınma alt hedefinden birisi olan Hedef 15.2'nin yanı sıra Hedef 15.5'e de hizmet etmiş olacaktır. Madencilik şirketi, yerel halkla iletişime geçerek bölgede eko turizmin gelişmesine de katkıda bulunabilir.³⁴

Geliştirdiğiniz çözümlerin yaratabileceği olumsuz sonuçları da dikkate alın.

Örneğin, enerjiye erişimi olmayan gruplara, enerji sağlayacak bir ürün geliştirdiğinizi varsayalım. Geliştirdiğiniz bu ürünün karbon ayak izinin yüksek çıkması durumunda çözümünüzün sürdürülebilir kalkınmaya olan katkısı sınırlı kalacaktır.

Faaliyet hedeflerini ölçmenizi sağlayacak niteliksel ve niceliksel göstergeleri birlikte kullanın.

Farklı raporlama standartlarıyla ilgili araştırma yapın ve size en uygun olanları seçin.³⁵

Veriyi toplamak ve analiz etmek

Raporlayacağınız göstergelere temel teşkil eden verilerin bir bölümü veya tamamı hâlihazırda şirketinizde hesaplanıyor olabilir.

Veri toplama ve analiz sürecinde çalışanlar başta olmak üzere, tüm paydaşlarınızla iletişime geçin. Şirketin hedeflerine erişip erişemediğinin ölçülemediğini ve/veya verinin elde edilemediğini gördüğünüz noktada yeni göstergeler belirleyin.

Farklı coğrafyalarda faaliyet gösteriyorsanız, veriyi ülke veya bölgelere göre kırılımlı olarak verebilirsiniz.

Sonuçları değerlendirerek gelişim alanları belirlemek

Şirketin hedeflerine erişip erişmediğine yönelik yapılan analizlerin sonuçlarının değerlendirilmesi ve gelişim alanlarının belirlenmesi şirket içi sürekli gelişimi destekleyecektir. Sonuçları değerlendirerek bir sonraki dönem hayata geçireceğiniz iyileştirme ve geliştirmelerle paydaşlarınıza daha çok değer yarattığınızı göreceksiniz. Sürdürülebilirliği faaliyetlerine başarıyla entegre etmiş şirketlerde, bu adımda gerçekleştirilen çalışmalar fark yaratmaktadır.³⁶

Bu sorular, şirketinizi değerlendirme, mevcut durumun analizi sürecinde cevap arayacağınız sorulara örnek olabilir:

- Şirketin genel anlamda bir sürdürülebilirlik stratejisi var mı?
- Sürdürülebilirlik süreçleri belirli bir yönetim yapısı dâhilinde mi takip ediliyor?
- Şirkette ortaya çıkan atıklar nasıl bertaraf ediliyor, atık yönetimi var mı?
- Ar-Ge çalışmaları yürütülüyor mu?
- Su kullanımı ne düzeyde, su verimliliğine dair bir çalışma var mı?
- Şirket, sürdürülebilirlikle bağlantılı olabilecek girişim veya derneklere üye mi, bunlarla iletişimi var mı?
- Ham madde veya hizmet aldığı tedarik zincirindeki şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili yaklaşımları nasıl?

- Cinsiyet eşitliğine yönelik hangi uygulamalar var?
- Yenilenebilir enerji üretimi var mı?
- İş sağlığı ve güvenliği düzenlemelerine uyum nasıl sağlanıyor?

Şirketin faaliyet gösterdiği sektöre göre bu sorular elbette çeşitlendirilebilir.

³⁴ Hedef 15.2: 2020'ye kadar her tür ormanın sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasının desteklenmesi, ormansızlaşmanın sona erdirilmesi, tahrip edilmiş ormanların eski haline döndürülmesi ve ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmanın küresel olarak önemli ölçüde artırılması

Hedef 15.5: Doğal habitatların bozulmasını azaltmak için acil ve kararlı biçimde harekete geçilmesi, biyoçeşitlilik kaybının durdurulması ve 2020'ye kadar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerin korunması ve nesillerinin tükenmesinin engellenmesi

³⁵ Başka kaynaklar yanında Borsamızın hazırladığı raporlama rehberlerinden de yararlanabilirsiniz.

İklim Raporlama Rehberi: <https://borsaistanbul.com/files/iklim-raporlama-rehberi.pdf>

Entegre Raporlama Rehberi: <https://www.borsaistanbul.com/files/sirketler-icin-Entegre-raporlama-rehberi.pdf>

³⁶ Sürdürülebilirlik Yönetişim Karnesi © (2019). Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları <https://sgscorecard.argudenacademy.org/tr/>

Raporlayın, Entegre Edin ve Uygulayın

Raporlama standartlarına uymak

Kullanacağınız raporlama çerçevesinin seçimi, hedeflere ulaşma durumunuzun ölçümü ve gelişimin raporlanması sürecinin bir diğer temel adımıdır.

Raporlama çerçeveleri, şirketlere kendi iş kollarına özgü standartlar seçme imkânı sunmaktadır.

Diğer taraftan, sürdürülebilirliği günlük raporlama süreçlerinize dahil etmeniz, iç paydaş iletişiminize değerli bir boyut kazandıracaktır.

Raporlamak ve raporları geliştirmek

Paydaşlarınız (kamu kurumları, ortaklar, çalışanlar, tüketiciler, tedarik zincirleri/tedarikçiler vb.) şirketiniz, faaliyetleriniz ve dönemsel performansınız konusunda neyi bilmek istiyor? Raporlama yaparken paydaş talep ve beklentilerini de dikkate alın.

Hükümetler, yaptıkları ulusal raporlamalarda, özel sektör şirketlerinin SKA'lar kapsamındaki gelişimine de yer vermektedir. Bu doğrultuda şirket bazında hazırlayacağınız raporun, otoritelerin raporlarına girdi teşkil edeceğini de göz önünde bulundurun.

Yatırımcıların, SKA'lar düzeyinde kaydedilen ilerlemeye ilgisi giderek artmaktadır. Artık daha fazla sayıda yatırımcı, şirketlerin kendi faaliyet süreçlerinde SKA'lar ile ilgili ne yaptıklarını ve gelecekle ilgili neler planladıklarını sorgulamaktadır.

Değişen bir diğer cephe tüketici dünyasıdır. Günümüzde daha fazla tüketici, sürdürülebilir ürün ve hizmet talep etmektedir.

Raporlama, iç paydaş olan çalışanların farkındalığını artırmak açısından da önemlidir. Çalışanlar raporun hazırlık sürecinde doğrudan görev alarak faaliyetlerin hangi açılardan SKA'lara hizmet ettiğini çok daha rahat anlayacaktır.

Ulusal ve uluslararası inisiyatiflerle iletişim yeni ufuklar açacaktır. Yıllık raporlamanızı tamamladıktan sonra, sektörünüzle ilgili örgütlerle iletişime geçerek sürdürülebilirlik konusunda neler yaptığınızı anlatabilir ve diğer şirketlerin neler yaptığını öğrenebilirsiniz. Bu iletişim, size gelecek yıllarda uygulayabileceğiniz yeni fikirler verecektir. Yerel veya uluslararası bir ağda yer almak, hem aldığınız sorumlulukları gerçekleştirme konusunda hem de işinizi en iyi uygulamaları esas alarak geliştirmek adına size fırsatlar sunacaktır.

6. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK STRATEJİSİ NASIL HAZIRLANIR?

Öne Çıkanlar:

- Strateji oluştururken çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler ve yerel topluluklar gibi tüm paydaşların görüşlerini almak önemlidir. Bu, stratejinin daha kapsayıcı ve etkili olmasını sağlar.
- Şirketin mevcut sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için kapsamlı bir analiz yapılmalıdır.
- Sürdürülebilirlik stratejisi, ilgili düzenlemelere uyumlu olmalıdır.
- Strateji, kısa vadeli kazançlar yerine uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerine odaklanmalıdır.
- Stratejinin uygulanması sürecinde şeffaflık sağlanmalı ve düzenli olarak raporlanmalıdır.

Şirketler, sürdürülebilirlik söylemlerini pratik eylemlerle desteklemeli, sürdürülebilirliği, yalnızca raporlamaya odaklı bir çaba olmanın ötesinde, stratejilerinin merkezine yerleştirmelidir.

Şirketlerin sürdürülebilirlik stratejisi hazırlarken üzerinde durmalarının faydalı olacağı adımlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Paydaş Katılımı

Paydaş katılımının sağlanması amacıyla ilk olarak şirket faaliyetlerinden etkilenecek veya stratejiyi etkileyebilecek tüm paydaşlar (çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, ortaklar, yerel topluluklar, kamu kurumları vb.) belirlenmelidir. Strateji oluşturma sürecinde paydaş görüşlerinden kapsamlı şekilde yararlanabilmek için paydaşların görüş ve önerilerini paylaşabilecekleri platformlar ve katılım mekanizmaları oluşturulmalıdır. Ana paydaşlarla düzenli görüşmeler gerçekleştirmek, anketler, odak grupları, çalıştaylar veya toplantılar düzenleyerek görüşlerini almak faydalıdır. Paydaşlardan gelen geri bildirimler düzenli olarak veya strateji hazırlama sürecinde toplanmalı ve değerlendirilmelidir. Bu geri bildirimler, stratejinin daha kapsayıcı ve etkili olmasına yardımcı olacağı gibi, paydaşlara katkılarının değerli olacağı mesajını da vermektedir. Paydaşların ihtiyaçları ve beklentileri zamanla değişebileceği için katılım süreçleri dönem dönem gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir.

Mevcut Durum Analizi

Mevcut durum analizi stratejinin temelini oluşturur ve gelecekteki hedeflerin belirlenmesine yardımcı olur. Atılacak ilk adım, işletmenizin veya organizasyonunuzun mevcut sosyal ve çevresel performansını ölçebileceğiniz verileri toplamaktır. Bu veriler, enerji tüketimi, atık yönetimi, su kullanımı, emisyonlar, tedarik zinciri etkileri, işçi sağlığı ve güvenliği gibi çeşitli alanları içerebilir. (Bakınız Bölüm 10)

Toplanan verileri kullanarak mevcut sürdürülebilirlik performansınız ortaya koyulmalıdır. Sektördeki diğer şirketlerle karşılaştırmalar yaparak şirket performansının değerlendirilmesi, sektör standartlarına ve en iyi uygulamalara ne kadar yakın olduğunun belirlenmesine katkı sağlar.

Paydaş katılımı ve mevcut durum analizi birlikte değerlendirildiğinde hangi konuların önceliklendirileceğine de ışık tutacaktır. Bu analizler sonrası seçilen kriterlerde hangi alanlarda ilerleme kaydedilebileceği ve hangi alanlarda gelişim gerektiği belirlenmelidir. Söz konusu önceliklendirme analizi, şirketin üst yönetiminin stratejik planlama ve sürdürülebilirlik ekipleriyle yürütülecek bir süreçtir.

Yasal ve Düzenleyici Gereklikler

Sürdürülebilirlik stratejisi oluştururken, yasal ve düzenleyici gereklikler dikkatlice ele alınarak izlenmesi gereken süreçler belirlenmeli, ulusal ve uluslararası raporlama standartları konusunda bilgi edinilmelidir.

TSRS, raporlama kapsamındaki şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını raporlamaları konusunda uluslararası standartlarla uyumlu zorunluluklar getirmiştir. Bu standartlar, şirketlerin sürdürülebilirlikle ve iklimle ilgili risk ve fırsatlarını açıklamalarını, bu doğrultuda yönetim mekanizmalarını ve stratejilerini oluşturarak finansal karar alıcıları bilgilendirecek raporlar hazırlamalarını zorunlu kılmaktadır.

Ayrıca, AB tarafından yayımlanan **Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD)** ve **Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD)** gibi uluslararası düzenlemeler de dikkate alınmalıdır. (Bakınız Bölüm 8)

Uzun Vadeli Perspektif

Stratejilerde uzun vadeli perspektif kullanılmalı ve hedefler belirlenmelidir. Diğer yandan bu uzun vadeli hedeflere doğru çalışırken ara hedefler belirlenmesi, bu hedeflerin ve gerçekleştirmelerinin de mümkün olduğunca raporlanması gereklidir. Örneğin şirket 10 yıl vadede karbon sıfır olmayı hedefliyorsa ara hedef ve gerçekleştirmelerini yayımlaması, bu hedefe ulaşmak için uygulayacağı yol haritasını paylaşması hem hedefe ulaşmada yararlı olacak hem de finansman sağlayıcılar başta olmak üzere ilgili paydaşların güvenini kazanmada katkı sağlayacaktır.

Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

Sürdürülebilirlik stratejisinde şeffaflık ve hesap verebilirlik, güven oluşturmak ve uzun vadeli başarıyı sağlamak açısından kritik öneme sahiptir. Şirketler stratejilerini ve hedeflerini mümkün ölçüde paylaşmalı, faaliyetlerinin sonuçlarıyla ve daha önce açıkladıkları hedeflerinin gerçekleşme durumlarıyla ilgili paydaşlarını bilgilendirmelidir. Sürdürülebilirlik performansını raporlamak ve bağımsız denetçiler tarafından güvence değerlendirmesi almak şeffaflık açısından önemli adımlardır.

Performans Hedefleri

Sürdürülebilirlik performansının düzenli olarak ölçülmesi ve raporlanması için mekanizmalar oluşturulduktan sonra sürdürülebilirlik hedefleri performans değerlendirmesine dahil edilmelidir.

Yönetimin Kararlılığı, Desteği ve Kaynak Tahsisi

Yönetimin kararlılığı, sürdürülebilirlik stratejisinin şirketin genel vizyonu ve misyonu ile uyumlu olmasını sağlarken stratejinin tüm organizasyon tarafından benimsenmesini kolaylaştırır. Aynı zamanda sürdürülebilirlik projeleri için gerekli kaynakların (finansal, insan gücü, teknoloji vb.) tahsis edilmesini sağlar.

Sürdürülebilirlik Yönetişimi

SPK Kurumsal Yönetim Tebliği gereği halka açık şirketlerde yönetim kurulu bünyesinde kurulması zorunlu bulunan Kurumsal Yönetim Komitesi, şirkette kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığını, uygulanmıyor ise gerekçesini ve bu prensiplere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarını tespit eder, Yönetim Kuruluna kurumsal yönetim uygulamalarını iyileştirici tavsiyelerde bulunur ve yatırımcı ilişkileri bölümünün çalışmalarını gözetir.

Kurumsal yönetim alanında tebliğ tarafından düzenlenen bu yapı, sürdürülebilirliğin diğer alanlarında ise henüz mevzuatın bir parçası haline getirilmemiştir. Şirketlerde sürdürülebilirlik ile ilgili süreçler genellikle aşağıdaki farklı yapılar tarafından yürütülmektedir/ele alınmaktadır:

• Sürdürülebilirlik yöneticisi/sorumlusu:

Şirketin sürdürülebilirlik stratejisini takip eden, atılan adımların bu strateji kapsamında kalmasını sağlayan bir sorumluya sahip olması, aynı zamanda şirketin sürdürülebilirlik konularına bağlılığını da gösterebilir. Küresel şirketlerin çoğunluğu, sürdürülebilirlikten sorumlu yöneticilere sahiptir. Bu pozisyon kimi şirketlerde "Chief Sustainability Officer" gibi üst düzeyde de bulunur.

• Yönetim kurulu komitesi:

Sürdürülebilirlik konularının ele alınması ve takibi, bazı şirketlerde kurumsal yönetim komitesi gibi yönetim kurulu

komitelerine devredilmektedir. Bu görev, sadece bu alana mahsus özel bir komite aracılığıyla da yürütülebilir. Sürdürülebilirliğin yönetim kurulu komitesi düzeyinde ele alınması, yönetim kurulu üyelerinin sürdürülebilirlik konularında eğitilmesini sağlayabileceği gibi sürdürülebilirliğe olan kurumsal bağlılığın en üst düzeyde olduğunu göstermeye de yardımcı olur.

• Birimler arası sürdürülebilirlik çalışma grubu:

Yönetim kurulu seviyesinin altında, iş birimlerini içeren bir çalışma grubuna sahip olmak, daha fazla gözetim ve stratejik rehberlik sağlar. Aynı zamanda çalışanları stratejileri uygulamak için harekete geçirebilir. Burada yer alacak birimler ve görev alanları değişebilir, ancak genellikle stratejiyi, risk yönetimini, tedarik zincirini, operasyonlar ve tesisleri, pazarlamayı, halkla ilişkileri ve iletişimi, insan kaynaklarını, çevre sağlığı ve güvenliğini ve yatırımcı ilişkilerini içermektedir.

• Sürdürülebilirlik ekibi:

Birbirini tanıyan çekirdek bir ekibe sahip olmak, günlük faaliyetlerin daha rahat koordine edilmesine ve şirket çapındaki girişimlerin daha efektif biçimde uygulanmasına yardımcı olabilir. Konuya odaklanan bir ekip kurulması birçok şirkette yaygın görülen bir uygulamadır ve bu ekibin diğer birimlerle etkileşimde bulunması önemlidir.

• Sürdürülebilirliği destekleyen yapılar:

Sürdürülebilirlikten sorumlu bir yöneticiye raporlama yapan çalışma grupları veya komiteler, sürdürülebilirlik ekiplerini destekleyerek ve hatta onların yerine geçerek strateji ve hedeflerin entegrasyonuna yardımcı olabilir.

• Dış danışma konseyleri:

Dış danışma konseyleri resmi olarak yönetim yapısının bir parçası olmasa da şirketin gündemini iletirmek ve çeşitli ESG konularında dışarıdan görüş almak için değerli bir mekanizma olarak hizmet edebilirler.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, ŞİRKET FAALİYETLERİNE NASIL ENTEGRE EDİLİR?

Sürdürülebilirliği şirket faaliyetlerine entegre etme amacıyla oluşturulmuş “Yapılacaklar Listesi”, Sürdürülebilir Borsalar Girişimi’nin (SSE) raporundan faydalanılarak oluşturulmuştur ve sürdürülebilirlik yolculuğunda şirketinizi daha fazla geliştirmek adına pratik ve verimli bir kontrol listesi sunmayı hedeflemektedir.³⁷

Yapılacaklar Listesi

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ, ŞİRKETİN TEMEL STRATEJİK PLANLAMASINA ENTEGRE EDİN

Öngörü gücü yüksek şirketlerin, sorumlu çevresel ve toplumsal politikaların sunduğu büyüme potansiyelini kullandığı ve sürdürülebilir iş uygulamalarını değer zincirleri yoluyla yönlendiren iş stratejileri geliştirdiği gözlenmektedir. Ulaşılan bu nokta, iş dünyasında sürdürülebilirlikle ilgili konuların “ikincil konular” olarak algılandığı geçmişe oranla, büyük bir değişimin yaşandığına işaret etmektedir.

Misyon/vizyonunuzda veya amaçlarınızda sürdürülebilirliği kapsayın.

- Sürdürülebilirlik hedeflerinizi misyon ve/veya vizyona dahil edin.

İlgili sürdürülebilirlik eğilimlerini belirlemek için dış çevre analizi yapın.

- SKA’ları ve sürdürülebilirliğe ilişkin diğer küresel eğilimleri gözden geçirin.
- Sektöre özgü çevreyi ve rekabet durumunu değerlendirin.
- Paydaşlarınızla iletişim kurun, onların istek ve beklentilerini öğrenin.

İlgili eğilimlerin etkilerini değerlendirin.

- Küresel trendlerin ve sektörünüzde yaşanan çevresel, sosyal ve yönetsel eğilimlerin mevcut ve kısa, orta ve uzun vadedeki olası etkilerini değerlendirin.
- Müşteri, yatırımcı, çalışanlar gibi iç ve dış paydaşlarınızın gelecekte ne yönde farklılaşacağını değerlendirin.
- Stratejik hedeflerinize ulaşmada kritik rolü olabilecek eğilimleri belirleyin.

Mevcut plan ve senaryoları gözden geçirin.

- Belirlediğiniz eğilimleri kapsayan stratejiler geliştirin.
- Önceliklendirme analizi yapın. Bu çalışmada ilgili sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını ortaya koyup önemine ve etkisine göre ağırlıklandırarak öncelikli sürdürülebilirlik konularınızı belirleyin.
- Belirlenen öncelikler çerçevesinde spesifik sürdürülebilirlik hedeflerinizi ortaya koyun.
- Hedeflerinizi gerçekleştirmek için gereken kaynaklara nasıl ulaşacağınızı planlayın.
- Belirlenen hedef ile SKA ilişkisini inceleyin, raporlamalarda yer vermek üzere yaratılan değeri belirleyin.

- Stratejik hedefi gerçekleştirirken gelişmeleri takip etmek için ölçüm kriterlerini ve mekanizmasını planlayın.
- Atılacak adımlarla ilgili kaynak kullanımı ve bu adımlardan elde edilecek getirileri kurumun finansalları ile ilişkilendirin.
- Stratejik plan çerçevesinde bütçe hazırlarken sürdürülebilirlik konusundaki hedeflere yönelik faaliyetleri sürece dahil edin.

ŞİRKETİN OPERASYONLARININ ÇEVREYE VE TOPLUMA ETKİLERİNİ DEĞERLENDİRİN

Operasyonlarınızın etkilerini belirleyin.

- Operasyonlarınızın etkilerini değerlendirmek için ilgili sürdürülebilirlik çerçevelerini genel olarak inceleyin, operasyonlarınızın çevresel ve sosyal etkilerini bu bağlamda ele alın.
- Operasyonlarınızı gerçekleştirmek için kullandığınız kaynakları tanımlayın. Entegre raporlama çerçevesinde belirlenen 6 ana sermaye ögesini kullanabilirsiniz (finansal sermaye, doğal sermaye, beşeri sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, fikri sermaye, üretilmiş sermaye).
- Kullandığınız kaynaklar ve faaliyetlerinizin sonuçları bakımından şirketinizin etki değerlendirmesini yapın.

³⁷ <https://sseinitiative.org/sites/sseinitiative/files/publications-files/sse-wfe-embedding-sustainability-report.pdf>

Operasyonlara entegre edilecek öncelikleri belirleyin.

• Belirlediğiniz sürdürülebilirlik önceliklerinizi ve mevcutta var olan stratejik önceliklerinizi bütüncül olarak ele alın ve hangi operasyonel faaliyetlerle ilişkilendirileceğini değerlendirin.

Operasyonlara entegre edilecek öncelikleriniz için uygulama alanı yaratmak için yönetim sistemlerinizi geliştirin.

- Şirketin kurumsal politikalarını belirleyin: Etik, kurumsal sosyal sorumluluk, çevre vb.
- Yönetim kurulu ve icranın görevlerini dikkate alarak yetki seviyelerini net olarak belirleyin. Bu kapsamda yönetim kurulu, üst yönetim, orta kademe yönetim vb. seviyeler için tanımlamalar yapın.
- Mevcut sistemleri ve prosedürleri politikalara uygun hale getirin.
- Karar alma süreçlerindeki ilgili personeli sürdürülebilirlik konularında eğitin ve temel politikaların karar süreçlerine nasıl entegre edileceği konusunda bilgilendirme yapın.
- İç denetim tarafından yapılacak süreç denetimlerine sürdürülebilirlik konularını dahil edin.

İlerlemeyi takip edin, ölçüm yapın.

- İzleme ve değerlendirme planı geliştirin.
- Sonuçları takip edin, gelişimi yıllar bazında karşılaştırmalı olarak değerlendirin.
- Bulguları gözden geçirin.
- Bulguları değerlendirme çalışmasını bir öğrenme sürecine dönüştürün, çıkarılan dersleri gelişim fırsatı olarak değerlendirin ve ilgililere geri bildirim yapın.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ KURUMSAL YÖNETİM VE RİSK YÖNETİMİ MEKANİZMALARINA DAHİL EDİN

Üst yönetimin katılımını gösterin.

• Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticilerin konuyu sahiplendiğini gösterin. Sürdürülebilirlik hedefleri ve çalışmalarınıza ilişkin yönetim kurulu başkanı ve/veya CEO'nun görünür eylem ve açıklamalarını teşvik edin.

Sürdürülebilirliğin faaliyetlere entegrasyonunu sağlayan yapılar ve uygulamalar geliştirin.

- Yönetim kurulu için yetkinlik matrisi hazırlayın ve bu matriste sürdürülebilirliğe bir yetkinlik olarak açıkça yer verin.³⁸
- Sürdürülebilirlik konusunda yetkin olan yönetim kurulu üyeleri atayın.
- Yöneticilerin sürdürülebilirlik eğitimleri almasını ve bilgilerini güncel tutmalarını sağlayın.
- Sürdürülebilirlik hedeflerini ücretlendirme ve primlerle ilişkilendirin.
- Operasyonel entegrasyonu ve raporlamayı denetleyin.
- Sürdürülebilirliği bütçeleme ve finansal yönetimin bir parçası olarak ele alın.

Sürdürülebilirliği risk/fırsat yönetimine entegre edin.

- Sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları tespit edin.
- Mevcut risklerin sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini değerlendirin.
- Riskleri ve fırsatları önceliklendirin. Risk yönetimi ve etki azaltma planları geliştirin.
- Uyum fonksiyonunun sürdürülebilirlikle ilgili yükümlülükleri içerdiğinden emin olun.
- Uyum değerlendirmesini sürdürülebilirliği kapsayacak şekilde genişletin.
- Sürdürülebilirlikle ilgili yasalara, düzenlemelere ve sözleşmelere uygunluğu yönetmek için sistemler geliştirin.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARINA KAYNAK AYIRIN, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İLGİLİ ÇALIŞANIN/EKİBİN GÖREV TANIMINA EKLEYİN

Sürdürülebilirlik yaklaşımını şirket faaliyetlerine entegre edin.

- Kaynak planlaması için, gerçekleştireceğiniz sürdürülebilirlik faaliyetlerini belirleyin.
- Bir çalışana veya ekibe bu alanda sorumluluk verin, görev tanımlarını bu doğrultuda düzenleyin.
- Şirket faaliyetlerini düzenli olarak gözden geçirerek gelişim alanlarını tespit edin, düzenli eylem planları hazırlayın.
- Eylem planlarını hayata geçirmek için mekanizmalar oluşturun.

Çalışanlarda sürdürülebilirlik farkındalığı kültürü oluşturun.

- Çalışanların ve yöneticilerin sürdürülebilirlik bilinci seviyelerini gözden geçirin.
- Süreci, amaçlanan sonuçları ve her bireyin başarıya ulaşmadaki rolünü anlatın.
- Personeli süreçlere dahil etmek için fırsatlar yaratın.

³⁸ Önde gelen şirketler, raporlarında sürdürülebilirliği de alt dalları bazında açarak yönetim kurulu üyelerini bu yetkinliklerle ilişkilendirmektedirler. Daha fazla bilgi için <https://sgscorecard.argudenacademy.org/tr/bulgular-ve-iyiornemler/yonlendirme>

8. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI YAPARKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Genel anlamda sürdürülebilirliğin, özel olarak ise sürdürülebilir finansın ve yatırımın diğer önemli kavramları veri ve raporlamadır.

Şirketler, faaliyetlerinin finansal sonuçlarını yatırımcılarıyla yılda bir kere yayımladıkları faaliyet raporları aracılığıyla paylaşmaktadır. "Paydaş kapitalizmi dönemi" (stakeholder capitalism) adı verilen günümüzde şirketler faaliyetlerinin sadece konvansiyonel anlamda finansal sonuçlarını değil, sürdürülebilirlikle ilgili finansal sonuçlarını da paylaşmaktadır. Öte yandan, hazırladıkları faaliyet raporlarında sadece yatırımcılarını değil çalışanlarını, tedarikçilerini, müşterilerini ve toplumun diğer kesimlerini de kapsayacak biçimde tüm paydaşlarına hitap etmektedirler. Bunun sonucunda faaliyet raporları, artık daha farklı türlerde ve daha fazla miktarda veri/bilgi içermektedir.

Artık şirketlerin sadece gelirlerini, giderlerini ve bilançolarını yayımlamaları yeterli olmamaktadır. Farklı paydaşlar şirketlerin çok farklı alanlardaki verilerine erişmek, bu verilerin zamanla nasıl değiştiğini görmek istemektedir. Bu durum, öncelikli olarak şirketlerin bu verileri derlemelerini sağlayacak altyapıyı kurmaları, veriyi ortaya çıkarmaları ve analiz etmeleri sonuçlarını doğurmuştur. Eskiden gündeme gelmeyen veriler artık faaliyet raporlarında (veya ayrıca hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında) yer almaktadır. Şirketin;

- Kadın çalışanlarının sayısı ve tüm çalışanlara oranı
- Kadın yöneticilerinin sayısı ve toplam yöneticilere oranı
- Faaliyetleri sonucunda tükettiği enerji
- Ürettiği ürünlerin kendi yaşam döngülerinin sonuna kadar harcadığı enerji
- Tükettiği enerjinin temiz kaynaklardan elde edilip edilmediği
- Enerji sektöründe faaliyet göstermese bile yenilenebilir enerji üretip üretmediği

- Faaliyetleri için kullandığı temiz su miktarı, suyun arıtılma oranı
 - Tedarik zincirinde ham madde veya hizmet satın aldığı şirketlerin kendi çalışanlarına olan tutumları
 - İnsan kaynakları, etik, çevre gibi konularda yazılı şirket politikalarının bulunması
- gibi kalemler, bunlara örnek olarak verilebilir.

Şirketlerin derledikleri verileri kamuya paylaşmalarının en pratik aracı ise raporlardır. Şirketler verilerini farklı standartlara uygun olarak çeşitli formatlarda paylaşmaktadır. Raporlarda sıkça yer verilmeye başlanan bu yeni veriler, yatırımcıların şirketlere yatırım yapma kararlarını verirken yararlandıkları kaynaklar olmaya başlamıştır. Ayrıca finans ekosistemindeki farklı paydaşlar bu verilerden yararlanabilmektedir.

Yatırımcılar açısından verilerin hangi rapor formatında sunulduğu önemlidir. Farklı ülkelerde ama aynı sektörde faaliyet gösteren şirketleri birbirleriyle kıyaslayabilmek için yatırımcıların yeknesak, aynı metodolojiyle hazırlanmış raporlara ihtiyacı bulunmaktadır. Her sektörün karşı karşıya kalabileceği riskler, kullandığı kaynaklar ve ürettiği ürünler aynı olmadığından, (yatırımcılar başta olmak üzere paydaşların rahatlıkla kıyaslama yapabilmeleri amacıyla) farklı sektörlerle uyarlanmış farklı raporlama standartları ortaya çıkmıştır.

Örneğin petrol, doğalgaz, madencilik ve metalürji gibi sektörler yüksek çevresel ve sosyal risklere sahiptir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin, kurumsal risklerinin ve performanslarının anlamlı bir şekilde değerlendirilmesine imkân sunacak, kendi sektörlerine mahsus raporlama çerçevelerini kullanmaları tavsiye edilmektedir.

Çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren en büyük 100 şirketin konu alındığı bir araştırma, söz konusu şirketlerin %79'unun sürdürülebilirlik raporlaması yaptığını göstermektedir.

SKD tarafından hazırlanan "Reporting Matters" raporları, üyeleri tarafından yayımlanan sürdürülebilirlik raporlarının güçlü ve gelişime açık yönlerini incelemektedir. 2022 raporu, ülkemizde raporlama kalitesinin arttığını, raporların %98'inde önceliklendirme analizi sonuçlarına yer verildiğini, kullanılan raporlama standartlarında küresel girişimler olan Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (IIRC) tavsiyelerinin öne çıktığını göstermektedir.³⁹

Raporlarda çok farklı türden veriler ve bilgiler bulunmaktadır. Türkiye'de sürdürülebilirlik raporu hazırlayan bankaların çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik modelleri ile sürdürülebilirlik performanslarının ölçüldüğü bir çalışmada, bankaların sürdürülebilirlik açıklamalarının yarısından fazlasının sosyal açıklamalardan oluştuğu, ardından yönetsel, çevresel, ekonomik ve finansal sürdürülebilirlik açıklamalarının geldiği görülmektedir. Çalışma sonuçları; 'topluma katkı', 'insan kaynaklarını geliştirme', 'insan hakları' ve 'ürün sorumluluğu' açıklamaları olmak üzere dört ana başlığı içeren sosyal açıklamaların, yıl bazında ve tüm yılların ortalamasına bakıldığında toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisinde en büyük paya sahip olduğunu göstermektedir.⁴⁰

Aynı çalışmada, bu durumun nedenlerinin temelinde, bankaların bu alanda zorunlu uygulama ve açıklamalarının bulunmasının yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca, bankaların gönüllülük esasına dayanan uygulama ve açıklamalara daha az yer verdiği dikkati çekmektedir.

³⁹ https://www.skdturkiye.org/files/yayin/wbcd_turkiye_reporting_matters_2022-1.pdf

⁴⁰ Aras, G. Tezcan, N. Kurtlu Furtuna, O.2020. Sürdürülebilirlik Değerlemesinde Yeni Yaklaşım: Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik - Bankacılık Sektörü Değerlemesi, CFGS & BIST Yayınları.

Standartlar ve Raporlama Çerçevesi

Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB)

ISSB, 2021 yılında, İklimle İlişkili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (TCFD) Önerileri, İklim Açıklama Standartları Kurulu (CDSB) Çerçevesi, Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu (SASB) Standartları ve Entegre Raporlama Çerçevesi olmak üzere bir dizi gönüllü yatırımcı odaklı sürdürülebilirlik standardının konsolidasyonunun ardından kurulmuştur.

2023 yılında ISSB, sürdürülebilirlikle ilgili genel açıklamalar için IFRS S1'i ve iklimle ilgili açıklamalar için IFRS S2'yi yayımlamıştır. Bu standartlar, yatırımcılara sürdürülebilirlik sorunları ve raporlama yapan kuruluşlar üzerindeki finansal etkileri hakkında güvenilir ve tutarlı bilgiler sağlayarak küresel sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik tek tip bir yaklaşımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

• IFRS S1 – Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler:

Şirketlerin kısa, orta ve uzun vadede karşılaşılabilecekleri, sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında yatırımcılara bilgi vermelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu standartla, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarını şeffaflık çerçevesinde yapmaları ve yatırım kararlarını doğru yönlendirmeleri hedeflenmiştir.

• IFRS S2 - İklimle İlgili Açıklamalar:

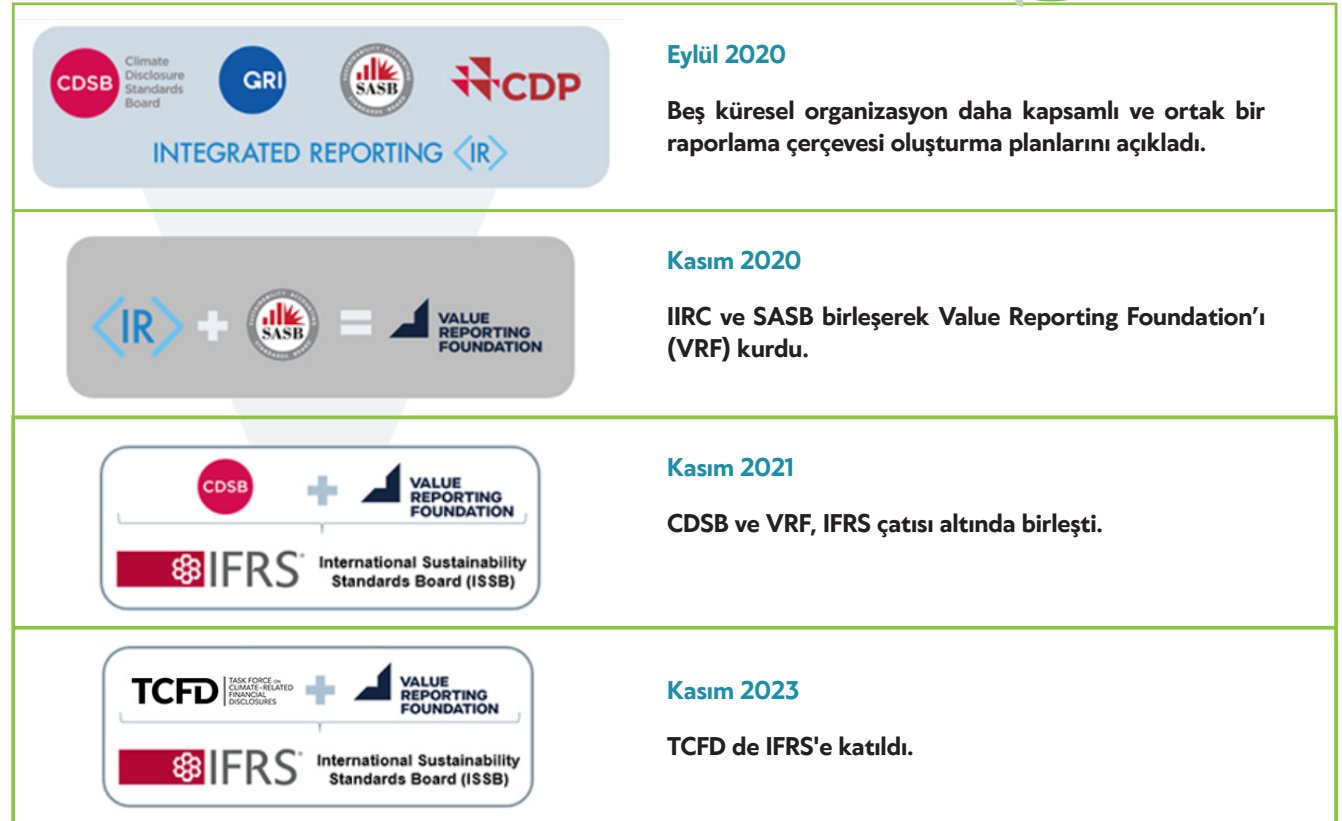
Şirketlerin iklimle ilgili risklerini ve fırsatlarını tutarlı, eksiksiz, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir bir şekilde paylaşmaları için oluşturulmuştur.

ISSB, IFRS S1'in uygulanması için bir kılavuz olan SASB Standartları'nı sürdürmeye ve geliştirmeye devam etmektedir. Şirketler raporlarında yer verecekleri kilit performans göstergelerini belirleme sürecinde SASB kaynaklarından faydalanabilirler. SASB tarafından oluşturulan Öncelikli Konular Haritası (Materiality Map) çeşitli sektör ve alt sektörlerdeki şirketlerin finansal veya operasyonel performansını etkileyebilecek sürdürülebilirlik konularını detaylı bir şekilde tanımlamaktadır.⁴¹

TCFD tavsiyelerini de tamamen kapsayan IFRS S1 ve IFRS S2'nin yayımlanmasıyla beraber, şirketlerin iklimle ilgili verilerini açıklama konusundaki ilerlemelerini izleme görevi TCFD'den ISSB'ye geçmiştir.

Şekil 4- Sürdürülebilirlik Standartlarında Birleşme ve Tekleşme Dönemi

⁴¹ <https://sasb.ifrs.org/>

Tablo 2- IFRS Sürdürülebilirlik Standartlarının Benimsenme Durumu (Seçili Ülkeler)

Ülke	Uygulama	Başlangıç
Avustralya	1 Mart'a kadar standartlarla ilgili danışmanlık alınmaktadır. (Şu anda yalnızca IFRS S2 benimsenmektedir.)	Ocak 2025'ten başlayarak aşamalı olarak uygulama
Bangladeş	Bankalar ve finans şirketleri için zorunlu gereklilikler getirilmiştir.	Ocak 2024
Birleşik Krallık	2025 ilk çeyrekte sürdürülebilirlik düzenlemelerine dahil edilecektir.	-
Brezilya	IFRS S1 ve S2 tamamıyla benimsenmiştir.	Ocak 2026
Fas	Açıklama ve hedef belirleme gereklilikleri gözden geçirilmektedir.	2025 yılının başında (sadece bankalar için)
Filipinler	Halka açık şirketler için mevcut sürdürülebilirlik raporlama yönergeleri IFRS S1 ve S2'yi içerecek şekilde revize edilecektir.	Ocak 2025
Hong Kong, Çin	Benimsemek için yol haritası geliştirilmektedir.	-
Kanada	Mart-Haziran 2024 arasında taslak standartlar hakkında danışmanlık alınmıştır.	Ocak 2025
Kosta Rika	IFRS S1 ve S2 benimsenmiştir.	Halka açık şirketler için kademeli zorunlu benimseme (Ocak 2025) ve büyük mükellef sınıfına giren şirketler için (Ocak 2026)
Japonya	Görüşler için standartlar yayınlanmıştır.	Mart 2025
Kenya	Yol haritası genişletilmektedir.	-
Kore	Haziran 2024'e kadar standartlar finalize edilecektir.	Ocak 2026 veya daha ileri bir tarihte
Malezya	Standartlarla ilgili danışmanlık alınmıştır.	Halka açık ve kapalı şirketler için kademeli zorunlu benimseme Aralık 2025 - Aralık 2027
Nijerya	Yol haritası geliştirilmektedir.	Halka açık şirketler ve KOBİ'ler için kademeli zorunlu benimseme Ocak 2027 - 2030
Pakistan	IFRS S1 ve S2'nin benimsenmesiyle ilgili danışmanlık alınmaktadır.	Ocak 2025 - Ocak 2027 arasında kademeli zorunlu raporlama
Singapur	Zorunlu iklimle ilgili açıklamalar tanıtılmıştır. (Şu anda sadece iklim raporlaması için IFRS S1 benimsenmektedir.)	Halka açık şirketler için Ocak 2025, varlıkları 1 milyar dolardan fazla olan kapalı şirketler için Ocak 2027
Türkiye	IFRS S1 ve S2 benimsenmiştir.	Ocak 2024

Kaynak: UNDP GSFO⁴²

Bu tablodakilere ek olarak, IFRS'i benimseyen ve kendi düzenlemelerine entegre eden ülkelerin sayısı artmaktadır.⁴³

⁴² UN Trade & Development Global Sustainable Finance Observatory (June 2024) Shaping the Future of SME Sustainability Disclosure: A Holistic Approach

⁴³ Devam eden görüş toplama çalışmaları da buradan takip edilebilir.
<https://www.ifrs.org/ifrs-sustainability-disclosure-standards-around-the-world/jurisdiction-consultations-on-sustainability-related-disclosures/>

Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS)

AB, Yeşil Mutabakat kapsamında raporlama zorunlulukları ve kuralları geliştirmektedir. 2021'de kabul edilen CSRD, mevcut raporlama standartlarının yetersiz olduğuna dair artan şikâyetlere cevaben geliştirilmiş ve temel amacı bütünlüğü, karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliği geliştirmek olan bir direktif olarak yayımlanmıştır.

Ocak 2024'te AB, büyük şirketler için kapsamlı sürdürülebilirlik açıklama standartları içeren ESRS'yi yayımlamıştır. CSRD, bu standartları zorunlu hale getirerek şirketler için zorunlu sürdürülebilirlik raporlamasına doğru en büyük küresel değişimlerden birini teşvik etmiştir. Bu standartlar, şirketlerin sürdürülebilirlik performansına ilişkin çevresel, sosyal ve yönetim konularını kapsamaktadır. Standartların odak noktası, hem çevre ve sosyal faktörlerin şirket finansalları ve faaliyetleri üzerindeki etkisi, hem de şirket faaliyetlerinin çevre ve sosyal faktörler üzerindeki etkisini kapsayan çifte önemlilik yaklaşımıdır.

Bilime Dayalı Hedefler Girişimi (SBTi)

Merkezi İngiltere'de bulunan SBTi'nin ortakları CDP, BM Küresel İlkeler Sözleşmesi, We Mean Business Koalisyonu, Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI) ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı'dır (WWF). Bu girişim, şirketlere sera gazı emisyonlarını azaltmaları için bilimsel süreçlerle net bir biçimde tanımlanmış bir yol haritası sunarak iklim krizinin etkilerini önlemeye yardımcı olmaktadır. Şirketlerin duyurduğu hedefler, Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak için küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlamakla uyumlu olduğu ölçüde "bilimsel temelli" kabul edilmektedir. Finansal kuruluşlar da dâhil olmak üzere ülkemizden birçok şirket SBTi hedeflerini benimsemektedir.⁴⁴

Karbon Saydamlık Projesi (CDP)

Kâr amacı gütmeyen uluslararası bir kuruluş olan CDP, halka açık şirketlerin doğal kaynakları ve doğal sermayeyi nasıl kullandıklarını, sınırlı kaynakların yeniden üretimini faaliyetleriyle nasıl etkilediklerini ve bu alandaki risklerini nasıl yönettiklerini paydaşlarına raporlamalarına aracılık etmektedir.

Kurumsal yatırımcılar adına gönderilen anketler aracılığıyla dünyanın en büyük halka açık şirketlerinden iklim değişikliği, tedarik zinciri, su tüketimi ve şirketin orman ürünleriyle olan ilişkisi konularında standart bilgiler talep edilmektedir. Bu kapsamda, şirketler iki yönlü raporlama yapmaktadır: Bir yandan iklim krizinin faaliyetleri üzerindeki yarattığı etkileri (riskleri ve fırsatları), diğer yandan kendi faaliyetlerinin iklim krizine olan etkilerini. Bu raporlar değerlendirilerek şirketlere bir CDP skoru verilmektedir. Bu skorlar ise kamuya açık şekilde yayımlanabilmektedir.⁴⁵

Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD)

AB'de kurumsal sürdürülebilirliğin önemli bir diğer düzenlemesi ise CSDDD olmuştur. Düzenleme, şirketlerin değer zincirlerinde insan haklarına ve çevreye saygı göstermelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. CSRD ile birlikte ele alınmalıdır. Bu direktif, şirketlerin operasyonları ve tedarik zincirlerindeki potansiyel olumsuz etkileri belirlemelerini, önlemelerini, azaltmalarını ve bunlarla ilgili olarak hesap verebilmelerini gerektirmektedir. Şirketlerin tedarikçileri ve diğer iş ortakları ile olan ilişkilerinde sorumlu uygulamaları benimsemelerini teşvik ederken, olası insan hakları ihlalleri ve çevresel zararları erken aşamada tespit edip yönetmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.⁴⁶

Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

GRI Standartları yirmi yıldan uzun süredir dünya çapında sürdürülebilirlikle ilgili kurumsal raporlama için kullanılmaktadır. Üç seriden oluşan modüler bir standart setinden oluşur: Genel açıklamalar, önemlilik, yönetim yaklaşımı gibi konuları kapsayan Evrensel Standartlar, ekonomik, çevresel ve sosyal konulardaki Konu Standartları ve Sektör Standartları. Petrol ve Gaz, Kömür, Madencilik ve Tarım, Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Balıkçılık olmak üzere dört sektör standardı halihazırda yürürlüktedir.

ABD'deki Gelişmeler

ABD'de federal düzeydeki sermaye piyasası düzenleyici kuruluşu SEC, 2024 yılı mart ayında, uzun süren bir görüş toplama sürecinin ardından, halka açık ve halka arz olmaya hazırlanan şirketlerin iklimle ilgili açıklamaları hangi standartlara uygun yapacaklarına ilişkin bir düzenleme yayımlamıştır. Bu kurallar sayesinde, yatırımcılar bir şirketin faaliyetleri üzerindeki iklimle ilgili riskleri, bunların finansal etkilerini ve şirketin bunları nasıl yönettiğini daha tutarlı, şeffaf şekilde öğrenebileceklerdir.

Sürdürülebilir finans ve raporlama düzenlemeleri alanında yurt dışındaki gelişmeler çok hızlı biçimde ulusal mevzuatımıza aktarılmaktadır. Bu sayede, yabancı düzenlemeler ve mevzuatımız arasındaki farklar asgari düzeyde tutulmaktadır.

⁴⁴ Bilimsel hedeflerini duyuran şirketler listesi için <https://sciencebasedtargets.org/companies-taking-action#dashboard>

⁴⁵ Accelerating the Rate of Change CDP Strategy 2021-2025

⁴⁶ Bu AB direktifinin ötesinde bazı ülkeler doğrudan kendi mevzuatlarına tedarik zincirine dair düzenlemeler eklemiştir. Hollanda ve Almanya gibi AB üyeleri ve İngiltere gibi AB üyesi olmayan ülkeler sürdürülebilirliğin uluslararası ticaret boyutunda tedarik zinciri yasalarını yürürlüğe sokmaktadır. Buna göre, ilgili yasanın yürürlükte olduğu ülkelerde ithalatçı şirketler ithal ettikleri ürünlerin tedarik zincirinden de sorumlu tutulmaktadır. Bu kapsamda ithalatçı şirketler karşı taraftaki ihracatçı şirketlerden belli raporlar talep etmektedir. Bu kapsamda ürünlerin sadece çevresel etkileri değil sosyal etkileri de raporlamaya dahil edilmektedir.

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS)

Birçok ülke IFRS S1 ve S2'yi doğrudan kendi ulusal mevzuatlarına eklemiştir. Uygulama kapsamındaki şirketlerin bu standartlara uygun raporlama yapmaları hükme bağlanmıştır. Türkiye de bu ülkelerden birisidir.

4 Haziran 2022 tarihli Resmî Gazete'de TTK'nın 88. maddesine aşağıdaki ekleme yapılarak KGK, sürdürülebilirlik standartları alanında da yetkilendirilmiştir:

KGK, belirlediği işletmeler ve kuruluşlar için uygulamada birliği ve sürdürülebilirliğe ilişkin raporlamaların uluslararası alanda geçerliliğini sağlamak amacıyla uluslararası standartlarla uyumlu olacak şekilde Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarını belirlemeye ve yayımlamaya yetkilidir. Belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kanunla kurulan kurum ve kurullar, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına uygun olmak şartıyla kendi alanları için geçerli olacak standartlarla ilgili olarak ayrıntıya ilişkin düzenlemeler yapabilir.

2023 yılının sonunda KGK IFRS S1 ve S2'nin Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları olarak belirlenmesine ve **TSRS 1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlgili Genel Hükümler ve TSRS 2 İklimle İlgili Açıklamaları** isimleriyle yayımlanmalarına karar vermiştir. Söz konusu standartlar 27 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.⁴⁷ KGK, ayrıca standartların ilk defa yürürlüğe alındığı 2024 yılında hangi şirketlerin TSRS kapsamında raporlama yapacağını da hükme bağlamıştır.⁴⁸

SPK Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi

Türkiye sermaye piyasalarında Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi, SPK, Borsa İstanbul, ilgili sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer paydaşların geniş bir katılımıyla hazırlanmış ve SPK tarafından 2020'de yayımlanmıştır.

Bu çerçeveden yola çıkan ve şirketlerin bilgilerini kolaylıkla paylaşmaları amacıyla hazırlanan KAP Sürdürülebilirlik Raporlama Şablonu genel olarak dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; genel, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim ilkelerini kapsamaktadır.

SPK Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Açıklamaları⁴⁹

Genel İlkeler

Genel ilkeler başlığı altında sürdürülebilirliğin yönetim mekanizmalarına ne oranda dahil edildiği, sürdürülebilir değer yaratma için strateji, hedef ve politikalar ile bunların uygulama ve izleme süreçleri ile ilgili açıklamalar yapılması istenmektedir.

Bu amaçla genel ilkeler bölümü dört kısma ayrılmıştır.

"Strateji, Politika ve Hedefler" kısmında çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim risk ve fırsatlarının, yönetim kurulu seviyesinde ele alınması tavsiye edilmekte, ilgili politikaların geliştirilerek yönetim kurulunca kabul edilmesi, bu politikalar kapsamında kısa-uzun vadeli hedeflerin belirlenip kamuya açıklanması istenmektedir. Bu bölümde sürdürülebilirlik yönetimini açıklayan dokümanlara ve politikalara internet sitelerinde yer veren şirketlerin bu politikaların linklerini eklemeleri faydalı olacaktır.

Bu politikalar arasında etik, kurumsal sosyal sorumluluk, çevre, enerji, insan hakları, çalışan hakları gibi, şirketin sektörüne göre de farklı başlıklar altında geliştirilecek politikalar yer alabilir. Örneğin çevre politikasında şirket, hem kendi operasyonlarında hem de tedarik zinciri dâhilin-

de, çevre üzerindeki etkisini nasıl yönettiğini ve izlediğini ele alabilir. Çevresel etkisini azaltmaya yönelik olarak kirliliğin önlenmesi, atık ve geri dönüşüm gibi alanlarda hangi adımları attığını, ne miktarda enerji ve su tükettiğini açıklar. Politika bir defa oluşturulduktan sonra düzenli olarak gözden geçirilmeli ve gerekirse güncellenmelidir.

"Uygulama ve İzleme" kısmında bu politikalara ilişkin daha detaylı uygulamaların hangi birimlerce veya komite yapılarınca ele alınacağını belirlenmesi ve açıklanması beklenmektedir. Çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim alanında hedefler belirlenerek bu hedeflere yönelik projelerin planlanması, bu planların ve ölçülebilir performans hedeflerinin belirlenerek yıllar bazında bu hedeflere ulaşma düzeyleriyle birlikte kamuya açıklanması tavsiye edilmektedir. Bu konularda yılda en az bir defa yönetim kuruluna raporlama yapılması önerilmektedir. Sürdürülebilirlik performansını artıran genel uygulamalara da bu bölümde değinilmesi beklenmektedir.

Genel ilkelerin "Raporlama" kısmında şirketin faaliyet raporunda veya diğer raporlarında sürdürülebilirlik alanındaki performans hedeflerine ve eylemlerine yer verip vermediğinin açıklanması beklenmekte, bu bilgilerin anlaşılabilir, doğru ve yeterli düzeyde aktarılması tavsiye edilmektedir. Şirketin raporlarında SKA'ya ilişkin konulara da, ilgili amaçla bağlantı kurarak yer vermesi beklenmektedir. Bu süreçte, SKA'lara ilişkin raporlarda, amaçlara ilişkin mevcut en son veriler ve tahminler incelenebilir. Şirketin 17 adet SKA'yı değerlendirip faaliyet alanıyla ilgili ve etki alanında olanları belirlemesi, sürdürülebilirlik faaliyetlerini açıklarken bu SKA'larla bağlantı kurarak katkıda bulunduğu alanları raporlaması tavsiye edilmektedir.

⁴⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1-9.pdf>

⁴⁸ https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/sustainability/Duyuru_Surdurulebilirlik.pdf

⁴⁹ Bu bölüm, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Finans kitabından alınmıştır. (Gülay & Budayoglu, 2023) <https://www.anadolubank.com.tr/images/uploads/files/surdurulebilirlik-kitabi.pdf> Atabay Kuşçu R. (Editör), Yüksel Acı E. (Editör), Sezgin F. H. (Editör) Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 2023

Aynı zamanda, özellikle yatırımcılar açısından kıymetli bir bilgi olan, şirket aleyhinde açılan veya sonuçlanan, sürdürülebilirlik politikaları açısından önem taşıyan veya faaliyetlerini önemli şekilde etkileyecek davaların da kamuya açıklanmış olup olmadığı sorulmaktadır.

Son olarak “Doğrulama” kısmında sürdürülebilirlik performans ölçümlerinin bağımsız üçüncü bir tarafça doğrulanmış ve kamuya açıklanmış olup olmadığının raporlanması istenmektedir.

Çevresel İlkeler

Sürdürülebilirlik ilkelerinin ikinci ana bölümü çevresel ilkeler başlığı altında toplanmıştır. Çevresel konular, iklim krizi, plastik kirliliği, azalan yaşam alanları, soyu tükenen türler ve bozulan biyoçeşitlilik gibi geri dönüşü mümkün olmayan, yıkıcı sonuçlara yol açan hususları içerir. Özellikle iklim değişikliği, insanlığın karşı karşıya olduğu en kritik problemlerdendir, dolayısıyla sürdürülebilirlik konuları arasından öncelikli konulardan biridir.

Şirketlerin başta sera gazı emisyonlarını, kaynak kullanımlarını, atık politikalarını ve enerji ihtiyaçlarını anlamak önemlidir. Faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisini dikkate almayan şirketler, düzenleyici yaptırımlar yanında itibar kaybına neden olabilecek risklere açıktır ve zamanla bu husus şirketin bilançosunu ve dolayısıyla hissedar değerini de etkiler hale gelmektedir.

Bu nedenle Çevresel İlkeler bölümünde gerek şirketleri uygulama alanında gelişme sağlamaya teşvik edecek, gerekse de yatırımcıların ihtiyaç duydukları bilgilere kolaylıkla erişmelerine yardımcı olacak açıklamalara yer verilmiştir. Bunlar arasında çevre politikaları ve uygulamaları, çevresel yönetim ile ilgili sistemleri, eylemlere ait planları ve çevresel raporlara ilişkin bilgilerin kıstasları yer almaktadır.

Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve çalışanlar bazında performans teşvik sistemine dahil edilen çevresel

hedeflerin açıklanması, öncelikli olarak belirlenen çevresel sorunların hedeflenen işlere ve stratejilerine entegrasyonunun, halka açık bilgiler arasında yer alması beklenmektedir.

Değer zinciri boyunca, yani tedarikçilerden müşterilere uzanan operasyonlar süresince çevresel konuların nasıl yönetildiği, bu konuların, yine sıklıkla vurgulandığı üzere, iş hedef ve stratejilerine nasıl entegre edildiği hususunda bilgilerin açıklanması tavsiye edilmektedir. İlgili kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla gerçekleştirilen iş birlikleri hususunda da açıklamalara yer verilmesi istenmektedir.

Yatırımcılar, şirketin sürdürülebilirlik strateji ve hedeflerinin yanında veri temelli ölçülebilir göstergelerini de takip etmektedir. Bu nedenle şirketlerin, çevresel göstergeleri dönemsel olarak karşılaştırılabilir şekilde ve bu ölçümleri çevresel etkileriyle birlikte açıklamasını önermektedir. Bu göstergeler arasında Kapsam 1, 2 ve 3 sera gazı salımları, su kullanımı ve oluşturulan atık gibi ölçümler yer alabilir. Bu verileri bir araya getirebilmek ve hesaplamalarını yapabilmek için hangi standart, protokol, metodoloji ve baz yılının kullanıldığına dair detayların da açıkça belirtilmiş olması beklenmektedir. Söz konusu verilerin yıllar içerisindeki değişimlerine dair açıklamalara da yer verilmesi iyi bir raporlama için gereklidir.

Yine çevresel göstergeler arasında yer alan enerji tüketimi, varsa ürettiği enerji verilerini açıklaması, yenilenebilir enerji kullanımı, elektrik kullanımında düşük seviyeli karbon kullanımı veya sıfır karbonlu elektrik konularında planlamalar yapması ve bu konuda yapacağı çalışmaları açıklaması beklenmektedir. Bu verileri açıklarken aynı zamanda enerji verimliliği ile ilgili projeleri hayata geçirecek, söz konusu çalışmalar ile elde ettiği enerji ve sera gazı salımı azaltımlarını da duyurması istenmektedir.

Verilerle birlikte açıklanan çevresel etkileri azaltmak amacıyla nelerin yapılacağına dair hem kısa hem de uzun vadeli hedeflerin açıklanması beklenmektedir. Kısa vadeli hedefler arasında tasarruf uygulamaları, atık ayrıştırma programları, kompost uygulamaları, çalışanlara eğitimler

gibi konular yer alabilecekken, uzun vadeli hedefler arasında (yatırım da gerektiren) temiz enerji üretim sistemleri, yağmur suyu toplama ve gri suyun⁵⁰ yeniden kullanımı sistemleri gibi konular yer alabilir. Bu hedefler, şirketin sektörü ve çalışma alanları değerlendirilerek genişletilebilir.

Yıkıcı etkileri olan aynı zamanda aciliyet içeren bir husus olduğundan iklim krizi ile mücadele stratejisi, şirketin raporlamalarında ayrıca yer almalıdır. Şirket planladığı eylemleri de kamuya açıklamalıdır ve ilerleyen raporlama dönemlerinde bu açıklamaları ile ilgili gelişmelere yer vermesi faydalı olacaktır. Aynı zamanda şirketin hayata geçirdiği girişim ve projeler vasıtasıyla sağladığı çevresel faydaları ve elde ettiği maliyet tasarruflarını da açıklaması beklenmektedir.

İster üretim ister hizmet alanında faaliyet gösterecek, şirketlerin çevreye potansiyel olumsuz etkilerini en aza indirmek için program ve prosedürler geliştirmeleri beklenmektedir. Bu program ve prosedürler tüm değer zincirini kapsamalıdır, yani üretim, dağıtım, hizmet sunumu yanında tedarikçi, alt yüklenici, bayi gibi üçüncü taraflara da etki edecek aksiyonları içermelidir. CDP'nin araştırmasına göre, tedarikçilerin karbon ayak izi, şirketin operasyonlarından kaynaklanan karbon ayak izinin 11 katından fazladır.

Türkiye halihazırda su stresi yaşayan ülkeler arasında değerlendirilmektedir. Şirketin sektörüne göre önem derecesi değişmekle birlikte su tüketimi ve atık suyun yeniden kullanımı verileri de özellikle takip edilen konular arasında yer almalıdır.

⁵⁰ Gri su, evlerden veya ofis binalarından gelen dışkı kontaminasyonu olmayan suları, yani tuvaletlerden gelen atık su dışında kalan evsel atık suları ifade eder. Gri su kaynakları arasında lavabolar, duşlar, küvetler, çamaşır makineleri ve bulaşık makineleri bulunur. Gri su, siyah sudan daha az patojen içerdiğinden, tuvalet sifonu, peyzaj, tarla sulama ve içme suyu dışındaki diğer kullanımlar için yerinde işlenmesi ve yeniden kullanılması genellikle daha güvenli ve kolaydır.

Faaliyetlerinin karbon fiyatlandırma ile ilgili bir sisteme dâhil olup olmadığının ve raporlama yapılan dönemde birikmiş veya satın alınmış karbon kredileri ile bilgilerin de kamuya açıklanması şirketlerden beklenmektedir. Ayrıca şirketin kendi bünyesinde karbon fiyatlandırması uygulaması bulunuyorsa bunun ayrıntılarının duyurulması istenmektedir. 2020’de içsel karbon fiyatlandırması kullanan her 10 şirketten 5’i gölge fiyat yöntemini kullanmakta ve bu şirketlerin %90’ı fiyatlandırmaya doğrudan (Kapsam 1) emisyonlarını dahil etmektedir.

Tüm bunların yanında şirketin bahse konu çevresel veri ve bilgilerinin yer aldığı platformların (internet sitesi, faaliyet/sürdürülebilirlik raporları, veri yayın platformları vb) kamuya açıklanmış olması beklenmektedir.

Sosyal İlkeler

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutunda, şirketin çalışanlar, müşteriler ve yerel topluluklar üzerindeki etkileri, eşitlik, kapsayıcılık, insan hakları gibi konular yer almaktadır. Özellikle Kovid 19 pandemi süreci boyunca sosyal boyutun dikkat çekici ölçüde önemini artırdığı gözlenmiştir. Sürdürülebilir tedarik zinciri modelleri araştırmalara konu edilmiş, tedarik zinciri açısından çalışanların sosyal güvenlik durumlarının önemi ele alınmış, düşük ve orta gelir grubundaki ülkelerde kadın çalışanların pandemi sürecinden en olumsuz etkilenen grup olduğu tartışılmıştır.

İnsan hakları hususunda önemli yollar kat edilmesine rağmen günümüzde hâlâ zorunlu çalışma gibi insan hakları ihlalleri gerçekleşmektedir, bu nedenle şirketler, tedarikçileriyle ilgili de sorumluluk almalıdır. İlkelerin “İnsan Hakları ve Çalışan Hakları” kısmında öncelikle yine konunun yönetim mekanizmasının kurulmuş, sorumluların belirlenmiş ve ilgili politikaların oluşturulmuş olması beklenmektedir. Çalışan haklarına ilişkin politikada kadın istihdamı, eşitlik ve kapsayıcılık hususlarına özellikle yer verilmesi istenmekte, politikanın tedarik ve değer zinciri boyunca çalışanları kapsamı hususunun gözetilmesi önerilmektedir.

Özellikle gelir ve eğitim imkânlarına erişimi kısıtlı olan, ekonomik, çevresel, toplumsal faktörlere duyarlı kesimlerde fırsat eşitliğine dikkat edilmesi hususunda değer zincirinde gerekli önlemlerin alınması ve bunların açıklanması beklenmektedir. Ayrımcılık, eşitsizlik, insan hakları ile ilgili ihlaller, zorla insan çalıştırma ve çocuk işçilerin çalıştırılması konularında önleyici ve düzeltici uygulamalara ilişkin gelişmeler kamuya açıklanmalıdır.

Çalışanların kendilerini değerli hissedeceği olumlu iş ortamı, açık iletişim kültürü, fırsat eşitliği yanında gelişimlerini destekleyen bir eğitim ortamı için yapılan çalışmalar ve yatırımların da açıklanması gerekmektedir. Son zamanlarda öne çıkan sosyal hayat-ış hayatı dengesi de çalışanların refahı açısından kritik hususlardır. Buna yönelik çözümler, esnek çalışma, uzaktan çalışma olanakları, çalışma saatlerinin azaltılması, çalışma saatleri dışında çalışanlarla irtibata geçilmemesi politikaları olabilmektedir. Şirketin çalışan şikâyetleri için de mekanizmalar kurarak, uyumsuzluk durumundaki çözüm süreçlerini belirlemiş olması beklenmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği alanında da ilgili politikaların oluşturulmuş, duyurulmuş, alınan önlemlerin ve kaza istatistiklerinin açıklanmış olması beklenmektedir. Ayrıca şirketin etik politikasının oluşturulup kamuya açıklanmış olması tavsiye edilmektedir. Tüm bunların yanında, çalışanlara çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim başlıklarında politikalar ve şirket uygulamaları hakkında eğitim sağlanması önerilmektedir.

“Paydaşlar, Uluslararası Standartlar ve İnisiyatifler” kısmında öncelikle müşteri şikâyetlerine ilişkin yönetim ve çözüm odaklı müşteri memnuniyet politikalarının düzenlenmesi ve kamu ile paylaşılması önerilmektedir. İkinci olarak daha genel anlamda paydaşlarla yürütülen iletişim hakkında bilgilerin kamuya açıklanması istenmektedir.

Paydaş ilişkileri konusu, entegre raporlama çerçevesinde de ele alınan bir konudur. Entegre raporda şu soruya yanıt verilmesi beklenmektedir: “Şirket değer yaratmak için

temel paydaşlarıyla nasıl ilişki kurmakta, onların ihtiyaç ve beklentilerini ne ölçüde anlamakta, hesaba katmakta ve karşılamaktadır?”. Bu temelde, şirketin paydaş gruplarını belirleyip bu gruplarla hangi konularda ve ne şekilde iletişim kurduğuna ilişkin bir bölüme faaliyet raporlarında yer vermesi faydalı olacaktır.

Diğer taraftan raporlamalarda benimsenen uluslararası raporlama standartlarının açıklanması beklenmektedir. Farklı sektörlerdeki şirketler, iş kollarına özgü standartlar seçebileceği gibi, hemen her şirkete uygun olan ve yatırımcılar nezdinde de itibar yaratan entegre raporlama çerçevesinin kullanımı da faydalı olacaktır. Bu alanda birçok kaynak bulunmakta birlikte, Borsa İstanbul’un ERTA iş birliğiyle 2022 yılında yayımladığı “Şirketler İçin Entegre Raporlama Rehberi” güncel ve kullanışlı bir kaynaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının 17.si, küresel amaçlara küresel ortaklık ve iş birlikleri ile ulaşılabilirliğini söylemektedir. Bu doğrultuda, sürdürülebilirlik alanında desteklenen prensipler, imzacı veya üye olunan uluslararası kuruluş, komite ve ilkelerin kamuya açıklanması önerilmektedir.

Son olarak halka açık şirketlerin Borsa İstanbul’un veya uluslararası endeks sağlayıcıların sürdürülebilirlik endekslerinde yer almak için geliştirmelerde bulunmaları, çalışmalar yürütmeleri tavsiye edilmektedir. Böylelikle, ilkelerde yer alan konuların bu endeks metodolojileri gereği uygulanması, açıklanması gereken başlıklarla desteklenmesi, bütüncül bir çerçevede şirketlerin bu alanda kendilerini geliştirmesinin sağlanması hedeflenmektedir. Söz konusu endeksler aynı zamanda şirketlerin prestijine de olumlu katkı sunacak, yerli ve yabancı sürdürülebilirlik fonlarının ilgi alanına girmesini sağlayacaktır.

Kurumsal Yönetim İlkeleri

Bu bölümde detaya girilmemesinin sebebi, kurumsal yönetim alanındaki mevcut ilkelerin Kurumsal Yönetim Uyum Formları (URF) ve Kurumsal Yönetim Bilgi Formu (KYBF) şablonları ile raporlanıyor oluşudur. Genel bir ekleme olarak, sürdürülebilirlik konusundaki tedbir ve strateji konularının belirlenmesinde çıkar sahibi ilgili tarafların görüşlerine başvurulmuş olması, bununla birlikte, sosyal sorumluluk ve farkındalık konularında proje üretip, etkinlikler ve eğitimler düzenlenmesi ve sürdürülebilirliğin ana fikri ve önemi hakkında bilgilendirmenin artırılarak farkındalık yaratılması önerilmektedir.

Genel kabul edilen standartlar ve çerçevelere uygun hazırlanan raporlar, yatırımcıların bilgiye erişimlerinde kolaylık sağlar. Bu raporlardaki veriden yararlanan derecelendirme kuruluşları şirketlere derecelendirme notları vermeye başlamıştır. Şirketlere “kredi notu” veren kuruluşlar gibi faaliyet gösteren sürdürülebilirlik derecelendirmesi kuruluşları, sürdürülebilirlikle ilgili verileri kendi metodolojileriyle ele alıp şirketlere “sürdürülebilirlik notu” vermektedir.

Bu kuruluşların metodolojileri düzenleyici kuruluşlar tarafından yakından izlenmektedir. Farklı derecelendirme kuruluşlarının aynı şirkete farklı skorlar vermeleri nedeniyle, hangi metodolojinin kullanıldığı önem kazanmıştır. Japonya, Hindistan ve İngiltere’nin içinde bulunduğu ülkelerdeki düzenleyici kurumlar, derecelendirme şirketlerinin faaliyetlerine ve metodolojilerine dair düzenlemeler getirmiştir. Bazı büyük kredi derecelendirme şirketleri bu düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle birlikte sürdürülebilirlik derecelendirmesi alanından ayrılmıştır. Örneğin S&P, Hindistan’daki düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu alandan çıkmıştır.⁵¹ AB’de sürdürülebilirlik notu veren şirketlere yönelik benzer düzenleme 2026’da uygulanmaya başlayacaktır.⁵²

⁵¹ Japonya için <https://www.fsa.go.jp/en/news/2023/20230727.html> ;

Hindistan için <https://www.sebi.gov.in/legal/master-circulars/jul-2023/master-circular-for-esg-rating-providers-erps-73856.html> ;

⁵² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0347_EN.pdf

Yeşil Aklamadan Kaçınmak

Dilimizde yeşil aklama, yeşil boyama, yeşil göz boyama, yeşil badana gibi karşılıklar bulan greenwashing, kurumların çevresel konularda sorumlu bir imaj oluşturmak için kamuoyuna yanlış, abartılı ya da eksik bilgi vermeleri olarak açıklanabilir.

Daha doğal, daha sağlıklı, kimyasallardan arındırılmış, sürdürülebilir veya doğal kaynakları daha az israf eden, çevreye duyarlı ürünlere yönelik talep hızla artmaktadır. Simon-Kucher & Partners tarafından 2022 yılında 19 ülkede 12 bin kişiyle hayata geçirilen Küresel Sürdürülebilirlik Çalışması’nda tüketicilerin %66’sı sürdürülebilirliği en önemli beş satın alma faktöründen biri olarak belirtmiştir. Sürdürülebilir ürünler, sektörler, yaş grupları ve ülkeler arasında farklılık gösterse de önem kazanmaya devam etmektedir.

Şirketlerse faaliyetlerini ve ürünlerini sürdürülebilir hale getirmek yerine kendilerini çevre dostu olarak pazarlama yolunu tercih edebilmektedir. Böylelikle yeşil dönüşümlerini tamamlamak için gerekli ekipmanlar, daha sağlıklı ham maddeler, yeni üretim hatları veya enerji kaynakları gibi yatırımlar yapmadan yeşil ürün/şirket imajıyla daha yüksek pazar payı hedefleyebilmektedirler.

Yeşil aklama finans alanını düzenleyen kurumların da ilgi odağındadır. Sürdürülebilir finasta yeşil aklama, sürdürülebilirlik yatırımlarının doğru ölçütlere dayanmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Portföylerin yeşil gösterilmesi veya şirketlerin raporlamalarında hatalı bilgiler verilmesi gibi durumlar yeşil aklama örnekleridir.

Bazı ülkelerde “tüketicuyu yanlış yönlendirme, tüketiciyi yanıltma” gibi suçlamalarla finans kuruluşları yeşil aklama nedeniyle cezai yaptırımlara maruz kalabilmektedir. Bu alanda Avustralya başı çekmektedir.

Yeşil aklamaya işaretleri⁵⁴:

Emeklilik fonları gibi kurumsal yatırımcılar, müşterilerine bazı fonları “yeşil” olarak pazarlamaktadır fakat fonların hangi kapsamda “yeşil” oldukları müşterilere net bir biçimde açıklanmamıştır. Avustralya düzenleyici kurulu ASIC, bu gibi durumlarda hemen olaya müdahale etmekte, ilgili finans kuruluşuna dava açmaktadır. 2024 yılında sonuçlanan bir davada finans kuruluşu 11 milyon doları aşan bir ceza ödemek durumunda kalmıştır. Bir otobüs durağındaki reklamında kendisini “yeşil finansmanla” özdeşleştiren ünlü bir banka, İngiltere düzenleyicilerinden ceza almıştır. AB, fon isimlerinde kullanılabilecek unvanlarla ilgili düzenlemelerle finans alanındaki yeşil aklamaya karşı önlem almaya çalışmaktadır. Yatırım yaptığı şirketlerin doğrudan sürdürülebilir bir çevreye veya topluma fayda sağladığı yatırım fonlarının (SFDR’in ilgili maddesine atıfla, Madde 9 fonları diye de adlandırılmaktadır) “koyu yeşil”, sürdürülebilirliğe katkısı bu denli net olmayan fonların (Sürdürülebilir Finans Bilgilendirme Tüzüğü SFDR’in ilgili maddesine atıfla, Madde 8 fonları diye adlandırılmaktadır) ise “açık yeşil” olarak sınıflandırılması bu uygulamaya iyi bir örnektir. Uluslararası alandaki düzenlemelerin hızlı bir biçimde ulusal mevzuata aktarıldığı ülkemizde bu alandaki yabancı düzenlemeler de yakından takip edilmektedir. Yeşil aklamayla mücadele Türkiye’deki düzenlemelerde de yerini almaya başlamıştır.⁵³ Bu doğrultuda, şirketlerin faaliyetlerini sürdürülebilirlik bağlamında açıklarken yeşil aklamadan kaçınması önem arz etmektedir. Sürdürülebilirlikle ilgili tanımlar netleştikçe, tüketici/yatırımcı farkındalığı arttıkça ve yasal düzenlemeler genişledikçe, yeşil aklamaya da azalmaktadır.

⁵³ İlk örnek olarak Ticaret Bakanlığı’na bağlı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü, reklamlarda çevreyle ilgili kullanılabilecek ifadeleri düzenlemektedir. 2023-2025 Orta Vadeli Programı’nda “Çevresel olarak sürdürülebilir bir iktisadi faaliyetin taşınması gereken nitelikleri belirleyen ve yeşil boyamaya karşı koruma sağlayacak, uluslararası ortak bir sınıflama sistemi ile uyumlu ve ülkemizin özgün ihtiyaçlarını gözetten bilimsel temelli Ulusal Yeşil Taksonomi mevzuatı hazırlanacaktır.” ifadesi yer almıştır. 2025-2027 Orta Vadeli Programı’nda da “Avrupa Birliği taksonomisi başta olmak üzere uluslararası taksonomi örnekleriyle uyumlu ve Türkiye’nin ihtiyaçlarını gözetten Ulusal Yeşil Taksonominin oluşturulmasına yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.” şeklinde yer verilmiştir.

⁵⁴ Futerra Sustainability Communications (Futerra, 2008)

Gösterişli dil

Tam olarak ne anlama geldiği belli olmayan ‘çevre dostu’ gibi kelimeler

Yeşil ürün, kirli şirket

Nehirleri kirleten bir fabrikada üretilen enerji verimli ampuller

Yanlış yönlendiren resimler

Gerçek dışı ve yeşil imajlı resimler

Abartma

Genel olarak faaliyetleri doğaya zarar veriyorken çevre dostu küçük bir detay üzerinde durmak

Sınıfının en iyisi

Diğerlerinden iyi ve yeşil olduğunu iddia etmek

İnandırıcı olmayan iddialar

Çevre dostu iddiasıyla zararlı bir ürünü güvenli göstermek

Karmaşık dil

Bilimsel kelimeler ve karmaşık dil kullanmak

Hayali arkadaşlar

Üçüncü bir tarafın onayı alınmış gibi hayali etiketleme

Kanıt yok

Bilimsel bir kanıt ortaya koyamamak

Yalanlar bütünü

Tamamen geçersiz iddialar ya da bilgiler

9. TÜRKİYE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARTLARI'NA UYGUN RAPORLAMA

Uygulamada birliği ve uluslararası alanda geçerliliği sağlamak üzere, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Vakfı) bünyesinde oluşturulan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) tarafından yayımlanan IFRS S1 "General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information" ile IFRS S2 "Climate-related Disclosures" standartları belirlenmiş ve bu standartlar Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları olarak yürürlüğe girmiştir.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KKG), 2022 yılında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan değişiklikle birlikte, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarını (TSRS) belirleme ve yayımlama konusunda yetkili kılınmıştır.

Bu kapsamda yürürlüğe giren "TSRS 1 Sürdürülebilirlik ile İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler" ve "TSRS 2 İklimle İlgili Açıklamalar" ülkemizde sürdürülebilirliğe ilişkin raporlamaların uluslararası alanda geçerliliğini sağlamak amacıyla ISSB tarafından yayımlanan IFRS S1 ve S2 ile tam uyumlu ve karşılaştırılabilir.

Rapor hazırlayacak şirketlerin belirlenmesi amacıyla kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar baz alınarak bir liste oluşturulmuş, bu listeden aktif toplamı, yıllık net satış hasılatı ve çalışan sayısı eşik değerlerinden herhangi ikisini üst üste iki yıl sağlayan işletmeler 1 Ocak 2024'ten itibaren kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması hazırlamakla mükellef tutulmuştur. Aynı zamanda bu eşikler dışında da raporlama yapmakla yükümlü kuruluşlar açıklanmıştır. Kapsam dışında olan kurum, kuruluş ve işletmeler de isteğe bağlı olarak TSRS'leri uygulayabilmektedir.

Ülkemizde 2024 yılını kapsayan raporlar 2025 yılından itibaren yayımlanacaktır. Düzenlemeye göre, TSRS'ler uyarınca hazırlanan raporlar, sürdürülebilirlik raporu, entegre rapor, entegre faaliyet raporu, yönetici raporu ve benzeri raporlarla birlikte veya ayrı olarak yayımlanabilmektedir.

TSRS 1 hükümleri, şirketlerin, yatırımcıların karar vermeleri için ihtiyaç duydukları bilgileri sunmalarını sağlamak üzere tasarlanmıştır. TSRS 2 ise, iklimle ilgili özel açıklamaları ortaya koymaktadır ve TSRS 1 ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Tüm işletmelerin açıklaması gereken ortak açıklamaların yanı sıra işletmelerin faaliyet gösterdiği sektör özelinde yapması gereken ek açıklamaları içeren sektör spesifik açıklama gereklilikleri de mevcuttur. TSRS 2'nin Sektör Bazlı Uygulanmasına İlişkin Rehber, KKG'nın internet sayfasında açıklanmıştır.⁵⁵

Bu bölümde, TSRS 1 ve 2'ye yapılan atıflar IFRS S1 ve S2 için de geçerlidir.

Rapora Hazırlık

TSRS, finansman sağlayıcıların ihtiyaç duyacağı bilgilerin raporlanmasına odaklanmaktadır.

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgiler, şirketin performansının tam bir resminin çizilmesine ve böylelikle şirketin rekabetçi konumu ve yeni fırsatlardan ne kadar verimli yararlanabileceği hususlarının yatırımcılar tarafından daha net anlaşılmasına yardımcı olur.

Bu standartların ana hedef kitlesi mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflar olarak tanımlanmakta, bu kitle sıklıkla "genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcıları" olarak anılmaktadır.

Bu doğrultuda şirketler, sürdürülebilirlik açıklamalarını yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak şekilde düzenleyebilmek için yatırımcı yapısını ve kaynaklarını dikkatli bir şekilde değerlendirmeli⁵⁶ ve aşağıdaki soruların yanıtlarını aramalıdır:

- Şirketin en büyük yatırımcıları kimler?
- Şirket ne tür yatırımcılara sahip olmak istiyor?
- Şirket, yatırımcıların ilgi ve endişelerini anlamak için onlarla nasıl iletişime geçiyor?

Şirketin hangi bilginin önemli olduğuna nasıl karar vereceği, raporlamanın amacı ve hedef kitlesi açısından bazı farklılıklar barındıran üç genel görüş bulunmaktadır:

• **'Finansal önemlilik' görüşü** —Bu perspektif, sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların bir şirketin performansını ve beklentileri nasıl etkilediğini dikkate alır. Bilginin hedef kitlesi mevcut ve potansiyel yatırımcılardır. Yönetim, (şirketin finansal sonuçlarını, şirketten beklentileri ve yatırımcıların karar verme sürecini etkilemesi makul ölçüde beklenen faktörlere bağlı olarak) hangi bilgilerin önemli olduğuna karar verir. TSRS'ye göre bilgi, bu bilgilerin verilmemesi, yanlış verilmesi veya gizlenmesi, mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer tarafların söz konusu raporlara dayanarak aldıkları kararlara etkilemesi makul ölçüde bekleniyorsa önemlidir.

• **'Etki önemliliği' görüşü** —Bu perspektif, bir şirketin faaliyetlerinin toplumu ve çevreyi nasıl etkilediğini dikkate alır. Geniş kitle, yatırımcılar, çalışanlar, iş ortakları, müşteriler ve şirketin ilişki içinde olduğu topluluklar dâhil olmak üzere çok sayıda paydaştan oluşmaktadır. Yönetim, hangi bilgilerin önemli olduğuna bu paydaşlarla etkileşim, etki değerlendirmeleri veya diğer yöntemlerle karar verir.

⁵⁵ <https://kgk.gov.tr/SustainabilityDetailForm/11696/TFRS2>

⁵⁶ Sürdürülebilir yatırımcı ilişkileri kılavuzu: Yatırımcıları ve analistleri hedefleme, <https://www.wbcsd.org/Overview/CFO-Network/Resources/Sustainable-investor-relations-guidance-Targeting-investors-and-analysts>

• **'Çifte önemlilik' görüşü**— Bu perspektif, hem bir şirketin faaliyetlerinin toplumu ve çevreyi nasıl etkilediğini ("etki önemliliği"), hem de sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların şirketin performansını ve yatırımcıların beklentileri nasıl etkilediğini ("finansal önemlilik") dikkate alır.

Örneğin, sürdürülebilirlik konularının finansal sonuçlarını nasıl etkilediğini değerlendirirken finansal önemlilik bakış açısını kullanan bir şirket, etkilerinin kaynak kullanılabilirliğini, kalitesini ve maliyetini nasıl etkilediği konusunda bilgi sahibi olabilir. Bu nedenle, finansal önemlilik görüşü benimsense bile, şirketin çevre ve toplum üzerindeki etkilerinin, şirketin finansal sonuçlarının bağlı olduğu kaynakları ve ilişkileri nasıl etkilediği dikkate alınır. Bir şirketin çevre ve topluma olan dışsal etkisi, düzenlemeler ve itibar nedeniyle şirket üzerinde de içsel bir etkiye sahip olabilir ve bu nedenle, finansal önemlilik ve etki önemliliği görüşleri birçok durumda birbiriyi iç içe geçmektedir.

TSRS, işletmelerin genel amaçlı finansal raporlarda sürdürülebilirliğe ilişkin finansal bilgileri açıklamalarını gerektirmektedir. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgiler, bir şirketin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına nasıl katkıda bulunduğuna ilişkin bilgilerden farklıdır (bkz. İpucu 1).

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgiler, bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları hakkında, genel amaçlı finansal raporların birincil kullanıcılarına, şirkete kaynak sağlama konusunda karar verirken faydalı olan bilgilerdir.

Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar, kısa, orta veya uzun vadede şirketin nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini etkilemesi makul olarak beklenebilecek riskler ve fırsatlardır.

FAYDALI İPUCU 1

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve sürdürülebilirliğe ilişkin diğer uluslararası politika bildirilerindeki sürdürülebilirlikten ayrılması

TSRS 1 ve 2 kısa, orta veya uzun vadede şirketin nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini etkilemesi makul olarak beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkındaki bilgilere odaklanır. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Paris Anlaşması gibi uluslararası politika beyanları ve sözleşmelerse birçok sosyal ve ekolojik olguyu geniş ölçüde içermekte, amaçlar arasında toplum ve gezegen için şimdi ve gelecekte barış ve refah sağlamak bulunmaktadır.

Bununla birlikte, TSRS'de belirtilen sürdürülebilirlik ve iklimle ilgili risklerin ve fırsatların yerleşik olan daha geniş sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarıyla ilişkilendirmek, bu standartların kapsamalarını anlamak açısından önemlidir. Bu nedenle şirketin, çevre ve toplumun şirket nakit akışları, sermaye maliyeti ve finansmana erişim üzerindeki etkilerinin yanı sıra, şirket faaliyetlerinin çevre ve toplum üzerindeki etkilerini de dikkate alması tavsiye edilmektedir.

Şirketlerin iklimle ilgili açıklamalarını içeren TSRS 2'nin, TSRS 1'i temel alarak uygulanması gerekmektedir çünkü TSRS 1, TSRS 2'nin gerektirdiği bilgiler için de geçerli olan temel kavramları ve gereklilikleri ortaya koymaktadır.

Bu bölümde her iki standardın içerik gereklilikleri hakkında bilgi verilmektedir. Sürdürülebilirlikle ilgili genel bilgilere ilişkin gereklilikler, iklimle ilgili bilgilere de uygulanır. Bununla birlikte, eğer TSRS 2 iklim açıklamalarına ilişkin özel gereklilikler ortaya koyuluyorsa, bunlar 'iklime özgü' olarak tanımlanır.

Şekil 5 – Standartları Uygulamadan Önce Değerlendirilecek Sorular

Sürdürülebilirlik risk ve fırsatları neler ve bu risk ve fırsatların hangi vadede ortaya çıkması bekleniyor? TSRS 1: 2-4		Önemli nitelikteki bilgi nedir ve şirket bilgilerin önemli olup olmadığına nasıl karar verir? TSRS 1: 17-19, B13-B18	Raporlanan bilgiler hangi şirkete aittir? TSRS 1: 20
Gerçeğe uygun sunum nedir? TSRS 1: 10,11, 13, 15, Ek D	Açıklamalar ne zaman raporlanmalıdır? TSRS 1: 64	Belirsizlik durumunda nasıl muhakeme yapılır? TSRS 1: 74-82	Şirket, raporlamasını nerede, hangi raporun parçası olacak şekilde yapar? TSRS 1: 60-63
Şirketin değer zinciri nedir? TSRS 1: B2-B5	Standartlara uygunluk beyanı ne zaman kullanılır? TSRS 1: 72-73	Şirketler sürdürülebilirlik açıklamalarını finansal tablolarıyla nasıl ilişkilendirir? TSRS 1: 21-24	Düzenlemelerin gerektirdiği diğer açıklama yükümlülükleriyle birlikte nasıl uygulanmalıdır? TSRS 1: B31-B33
Şirket hangi karşılaştırmalı bilgileri sağlamalıdır? TSRS 1: 70-71		Şirketler tahminlerdeki değişimi ve yanılmaları nasıl açıklar? TSRS 1: 81, 83-86, B50-B59	
Şirketin bilgileri açıklamayı belirli bir tarihe kadar erteleme ve/veya belirli bilgileri (örn: ticari olarak hassas bilgileri) açıklamama imkânı var mıdır? TSRS 1: 73, B34-B37, E4-E6		Hangi durumlarda şirketler bilgileri toplulaştırır veya ayrıştırır? TSRS 1: B29-B30	

Kaynak: UN SSE

Yönetişim

Yönetişime ilişkin açıklama gereklilikleri, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları izlemek, yönetmek ve denetlemek için kullandığı yönetim süreçlerinin, kontrollerin ve prosedürlerin anlaşılması için tasarlanmıştır.

Yönetişim açıklamaları hem yönetim organına hem de yönetimin rolüne ilişkin bilgileri içerir (TSRS 1: 27):

- Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların izlenmesinden, yönetiminden ve denetiminden hangi kurul ve yönetim organları/komiteler sorumludur;
- Bu kurul, organ veya komite üyelerinin rolü, sorumlulukları ve yetkinlikleri nasıldır;
- Bu yönetim kurulları, organ veya komiteler;
 - sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetmek için hangi süreçleri ve kontrolleri takip ederler,
 - sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında nasıl ve ne sıklıkta bilgilendirilirler,
 - sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetmek için (hangi hedefleri belirledikleri de dâhil olmak üzere) ne tür kararlar alırlar?

Yönetişim Açıklamalarına Genel Bakış

TSRS 1	Yönetişim organı/organları (TSRS 1: 27 (a)) Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların gözetiminden sorumlu olan organ, • Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlara ilişkin sorumluluklar, yönetim organlarının görev tanımında, talimatlarda veya politikalarda nasıl yer alıyor? • Yönetişim organındaki bireylerin beceri ve yeterlilikleri sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları gözetmeye uygun mu, bunların geliştirilmesine nasıl karar veriliyor? • Yönetişim organı sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında nasıl ve ne sıklıkla bilgilendiriliyor? • Yönetişim organı, şirketin stratejisini gözetirken, kararlar alırken ve hedefler belirlerken sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları nasıl hesaba katıyor? • Bu risk ve fırsatlarla ilişkili hedefleri ücretlendirme politikasına dahil etti mi, hedeflerdeki ilerlemeyi nasıl takip ediyor?
TSRS 2	Yönetimin rolü (TSRS 1: 27 (b)) Aşağıdakiler dâhil olmak üzere sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetmek ve denetlemek için kullanılan kontroller ve prosedürler: • Roller nasıl ve kime/hangi yönetim organlarına devrediliyor? • Sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların gözetimini desteklemek için hangi kontroller ve prosedürler kullanılıyor ve bunlar diğer kontrol fonksiyonlarıyla nasıl entegre ediliyor?

Tabloda TSRS 1 ve 2'ye atıfta verilen madde numaraları, IFRS S1 ve S2 için de geçerlidir.

Strateji

Stratejiye ilişkin TSRS 1 ve 2 açıklama gereklilikleri, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetme stratejisinin anlaşılmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Standartlar, şirketlerin tanımladığı sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatların, bunların gerçekleşmesinin beklenildiği zaman dilimlerinin ve aşağıdakiler dâhil ilgili bilgilerin açıklanmasını gerektirir:

- Bu risk ve fırsatların şirketin iş modeline ve değer zincirine etkisi;
- Bu risk ve fırsatların şirketin stratejisine ve karar alma sürecine etkisi;
- Bu risk ve fırsatların şirketin finansal durumu, performansı ve nakit akışları üzerindeki etkisi;
- Şirketin stratejisinin ve iş modelinin bu risk ve fırsatlara karşı dayanıklılığı.

FAYDALI İPUCU FAYDALI İPUCU 2

Zaman dilimleri

Kısa, orta ve uzun vadenin tanımları şirkete göre değişebilir. Bu tanımlar sektöre özgü özellikler ve genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının belirli bir sektördeki şirketlere ilişkin değerlendirmelerini yürüttükleri zaman dilimleri de dâhil olmak üzere birçok faktöre bağlı olabilir (TSRS 1: 31). Şirketler, kendi özel koşullarına bağlı olarak, zaman dilimlerini yatırım ve iş döngülerine veya stratejik planlama ufuklarına, varlıkların ömrüne veya diğer faktörlere referansla tanımlayabilir.

Strateji Açıklamalarına Genel Bakış

TSRS 1	Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar TSRS Setlerini uygulayan şirketlerin aşağıdakiler de dâhil olmak üzere, tespit ettikleri sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkındaki bilgileri açıklamaları gerekmektedir: • Paydaşların şirketten beklentilerini veya şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul olarak beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlara ilişkin bilgiler (TSRS 1: 30 (a)); • Sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların etkilerinin ortaya çıkmasının beklenebileceği zaman dilimleri (kısa, orta veya uzun vadeli) (TSRS 1: 30 (b)) (bkz. İpucu 2); • Şirketin kısa, orta ve uzun vadeyi nasıl tanımladığı ve bu tanımların, şirketin stratejik karar alma için kullandığı planlama ufuklarıyla nasıl bağlantılı olduğu (TSRS 1: 30 (c)).
TSRS 2	• İklimle ilgili riskler ve fırsatlar fiziksel riskleri ve geçiş risklerini içerir. TSRS 2'ye uyum sağlamak için bir şirketin, tespit ettiği fiziksel ve geçiş risklerini açıklaması gerekmektedir (TSRS 2: 3). • Şirket, iklimle ilgili riskleri ve fırsatları belirlerken, TSRS 2'nin Sektör Bazlı Uygulanmasına İlişkin Rehber'de (TSRS 2: 12) tanımlanan açıklama konularının uygulanabilirliğini dikkate almalıdır.
TSRS 1	İş modeli ve değer zinciri üzerindeki mevcut ve beklenen etkiler Bir şirketin, sürdürülebilirlikle ilgili risklerinin ve fırsatlarının, bunların etkilerinin yoğunlaştığı yerler (örneğin coğrafi alanlar, tesisler ve hizmet türleri) dâhil olmak üzere, şirketin iş modeli ve değer zinciri üzerindeki mevcut ve beklenen etkilerini tanımlaması gerekmektedir. (TSRS 1: 32) Değer zinciri, bir şirketin kullandığı ve tasarımdan teslimata, tüketime ve kullanım ömrünün sonuna kadar tüm yaşam döngüsü boyunca ürün ve hizmetler yaratmanın bağlı olduğu etkileşimleri, kaynakları ve ilişkileri kapsar (TSRS 1: Ek A).
TSRS 1	Strateji ve karar alma üzerindeki etkisi Bir şirketin aşağıdakilerle ilgili bilgileri açıklaması gerekir: • Stratejisinde ve karar alma sürecinde sürdürülebilirlikle ilgili risklere ve fırsatlara karşı hangi adımları atmayı planladığı ve hayata geçirdiği uygulamalar (planlanan ve gerçekleşen tepkisi) (TSRS 1: 33 (a)); • Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar arasındaki ödünleşimler (bkz. İpucu 3) (TSRS 1: 33 (c)) • Nitel ve nicel bilgiler de dâhil olmak üzere, daha önce açıklanan planlara yönelik ilerleme (bkz. İpucu 4) (TSRS 1: 33 (b));

TSRS 2	• Şirketin, kendi belirlediği sera gazı emisyon hedefleri veya düzenlemeler uyarınca ulaşması gerekenler de dâhil olmak üzere, iklimle ilgili hedeflere nasıl ulaşmayı planladığına ilişkin ayrıntılar (TSRS 2: 14 (a) ve 14 (a) (v)); • İklimle ilgili risk ve fırsatları ele almak için, kaynak tahsisi de dâhil olmak üzere; işletmenin iş modelindeki mevcut ve öngörülen değişiklikler (Karbon-yoğun, enerji-yoğun veya su-yoğun operasyonları yönetme veya sonlandırma planları, talep veya tedarik zincirindeki değişiklikler veya araştırma ve geliştirme, satın almalar ve elden çıkarmalar da dâhil olmak üzere yatırımlar ve harcamalardaki değişiklikler) (TSRS 2: 14 (a) (i)); • Mevcut ve öngörülen doğrudan etki azaltma ve uyum çabaları, örneğin üretim süreçlerinde veya ekipmanlarda değişiklikler, tesislerin yer değiştirmesi, iş gücü ayarlamaları ve ürün özelliklerinde değişiklikler (TSRS 2: 14 (a) (ii)) ve • Müşterilerle ve tedarik zincirindeki paydaşlarla çalışarak tespit edilen, mevcut ve öngörülen dolaylı azaltım ve uyum çabaları (TSRS 2: 14 (a) (iii)).
TSRS 1	Finansal durum, finansal performans ve nakit akışları üzerindeki etkiler Bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risklerinin ve fırsatlarının finansal etkileri hakkında nicel ve nitel bilgileri açıklaması gerekir: • Raporlama dönemi için (mevcut ve beklenen finansal etkiler) TSRS 1: 35 (a) ve (b)) aşağıdakileri içerir: • Finansal durum performans ve nakit akışları üzerindeki etkiler (bkz. İpucu 5); • Bu etkilerin finansal tablolarda raporlanan varlık ve yükümlülüklerin defter değerlerinde bir sonraki raporlama döneminde önemli bir düzeltme yapılması riskine yol açıp açmayacağı, nasıl yol açabileceği; • Aşağıdaki hususları dikkate alarak, kısa, orta ve uzun vadede finansal durum, performans ve nakit akışlarının nasıl değişmesinin beklendiği (TSRS 1: 35 (c) (d)); - Sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetme stratejisi; - Şirketin bir sözleşmeye dayalı taahhüdü bulunmayan planlar da dâhil olmak üzere yatırım ve elden çıkarma planları ve - Stratejiyi uygulamak için kullanmayı planladığı fon/finansman kaynakları.
TSRS 2	• Şirketin iklimle bağlantılı olarak elde edebileceği gelir veya katlanması gerekebileceği maliyetle ilgili bilgileri açıklaması gerekir. Bu tür bilgiler, daha düşük karbonlu bir ekonomiyle uyumlu ürün ve hizmetlerden elde edilen gelir artışını, iklim olaylarından dolayı varlıklarda meydana gelen fiziksel zararı ve klime uyum veya iklim değişikliğinin azaltılmasıyla ilişkili harcamaları içerebilir (TSRS 2: 16 (d)).
TSRS 1	Dirençlilik Şirketin, yatırımcıların şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risklerden kaynaklanan belirsizliklere uyum sağlama kapasitesini anlamalarını sağlayacak bilgileri açıklaması gerekir. Bu açıklama, şirket stratejisinin ve iş modelinin dayanıklılığına ilişkin niteliksel veya niceliksel bir değerlendirmeyi ve şirketin bu değerlendirmeyi nasıl ve ne zaman gerçekleştirdiğini içerir (TSRS 1: 41).

TSRS 2

- Bir şirketin, stratejisinin ve iş modelinin iklimle ilgili risklere ve fırsatlara karşı dayanıklılığını (iklim dirençliliğini) değerlendirmek için iklimle ilgili senaryo analizi kullanması gerekmektedir (TSRS 2: 22).
- Şirketin genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının aşağıdakileri anlamalarını sağlayacak bilgileri açıklaması gerekmektedir:
 - Senaryo analizinde tespit edilen olası sonuçlara yönelik potansiyel yanıtlar da dâhil olmak üzere, şirketin dirençlilik değerlendirmesinin sonuçları (TSRS 2: 22 (a) (i));
 - Şirketin dayanıklılık değerlendirmesini etkileyen belirsizlik alanları (TSRS 2: 22 (a) (ii));
 - Şirketin stratejisini ve iş modelini kısa, orta ve uzun vadede uyarlama kapasitesi. Şirketin, finansal kaynaklara erişilebilirliği, fırsatlardan yararlanabilme kapasitesi, mevcut varlıkları konuşlandırma, başka bir amaca uygun hale getirme, bir üst modele geçirme veya hizmet dışı bırakma yeteneği ve mevcut ve planlanan yatırımların iklimle ilgili azaltım, adaptasyon ve iklim dirençliliği fırsatlarına etkisi hakkındaki bilgileri dahil etmesi gerekmektedir (TSRS 2: 22 (a) (iii));
 - Şirketin iklimle ilgili senaryo analizini nasıl ve ne zaman gerçekleştirdiği, kaç tane ve ne tür senaryo kullandığı ve neden bu senaryoları kullandığı (örneğin, hem fiziksel hem de geçiş risklerini kapsayan çok çeşitli senaryolar ve iklim değişikliğine ilişkin en son uluslararası anlaşmayla uyumlu senaryoların kullanılıp kullanılmadığı). Açıklamanın aynı zamanda analizin uygulandığı operasyonların zaman dilimlerini ve kapsamını da içermesi gerekmektedir (TSRS 2: 22 (b) (i) ve (iii));
 - Analiz için kullanılan temel varsayımlar (TSRS 2: 22 (ii)).

FAYDALI İPUÇU FAYDALI İPUÇU 3

Ödünleşimler (takas unsurları)

UFRS/TSRS, 'ödünleşim'i tanımlamaz, ancak genel olarak kavram, bazı yönlerdeki kayıpları diğer yönlerdeki kazançlarla dengeleme fırsatının olduğu durumları ifade eder. TSRS 1: B44 sürdürülebilirlikle ilgili bir riske yanıt olarak faaliyetlerini yeniden yapılandırmanın, iş gücünün gelecekteki büyüklüğü ve bileşimi üzerindeki potansiyel etkilerini dikkate alan bir şirket örneğini sunmaktadır. Küresel olarak sıklıkla kullanılan bir raporlama çerçevesi olan Entegre Raporlama Çerçevesi (paragraf 5.8), aşağıdakiler de dâhil olmak üzere ödünleşim örneklerini sunmaktadır:

- Entegre raporlama çerçevesinde tanımlanan sermaye öğeleri veya türleri (finans, üretilmiş, fikrî, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal) arasında (örneğin, çevreyi olumsuz etkileyen bir faaliyet yoluyla istihdam yaratılması);
- Zaman içinde (örneğin, daha sonraki bir dönemde daha yüksek bir sermaye artışıyla sonuçlanacak bir eylem planı yerine daha düşük ancak daha yakın dönemde sermaye artışı gerçekleştiren bir eylem planının seçilmesi);
- Kuruluşa ait olan sermaye öğeleri ile başka taraflara ait olan ya da hiçbir tarafa ait olmayan sermaye öğeleri arasında.

FAYDALI İPUCU

FAYDALI İPUCU 4

Nicel bilgi

Nicel bilgiler net bir tutar veya aralık halinde açıklanabilir (TSRS 1: 36 ve TSRS 2: 17) ve aşağıdaki durumlarda açıklama gerekli değildir:

- Sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların mevcut ve beklenen finansal etkileri ayrı ayrı tanımlanamıyorsa (TSRS 1: 38 (a) ve TSRS 2: 19 (a)).
- Sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların etkilerinin tahmin edilmesinde büyük belirsizlik varsa, bu durum bilgilerin yararlı olmalarını engelliyorsa (TSRS 1: 38 (b) ve TSRS 2: 19 (b)).
- Şirket beklenen finansal etkiler hakkında nicel bilgi sağlayacak beceri, yetenek veya kaynaklara sahip değilse (TSRS 1: 39 ve 2: 20).

Şirket, nicel bilgi sağlama koşullarını karşılamıyorsa, nicel bilgiyi neden sağlamadığını açıklamalıdır (TSRS 1: 40 (a) ve 2: 21 (a)). Şirket sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar ile diğer ilgili faktörlerin birleşik finansal etkileri hakkında yararlı olabilecek nicel bilgileri (TSRS 1: 40 (c) ve TSRS 2: 21 (c)) ve nitel bilgileri sağlamalıdır (TSRS 1: 40 (b) ve TSRS 2: 21 (b)).

FAYDALI İPUCU

FAYDALI İPUCU 5

Finansal durum ve finansal performans

Finansal durum ve finansal performans, KGK tarafından yayımlanan Finansal Raporlamaya ilişkin Kavramsal Çerçeve'de anlatıldığı üzere, şirketin varlıkları, yükümlülükleri, hasılat, gider ve net kâr benzeri bilgilerle ölçülür. 'Varlık', geçmişteki bir işlem, olay veya koşul sonucunda ortaya çıkan, kuruluşa gelecekte ekonomik fayda sağlaması beklenen ve kuruluş tarafından kontrol edilen mevcut bir ekonomik kaynaktır. Finansal durum tablosu varlıkları, borçları ve öz sermayeyi muhasebeleştirir. Şirketin finansal performansı hakkındaki bilgi, yatırımcıların şirketin eriştiği finansal kaynaklar sayesinde sağladığı getiriye anlamalarına ve yönetimin bu kaynakları idare etme becerisini değerlendirmelerine yardımcı olur.

Şirketler, UFRS/TSRS'ye uygun şekilde hazırladıkları açıklamalarında, ilgili finansal tablolarda sağladıkları bilgilerin gereksiz tekrarı da dâhil olmak üzere, genel amaçlı finansal raporlardaki bilgilerin tekrarından kaçınılmalıdır. TSRS 1: D26 (b)).

İKLİM İPUÇU İKLİM İPUÇU 1

İklimle ilgili fiziksel riskler arasında fırtınalar, sel, kuraklık veya sıcak hava dalgaları gibi hava olaylarından kaynaklanan akut fiziksel riskler ile yağış ve sıcaklıktaki değişiklikler, deniz seviyesinin yükselmesi veya yükselme potansiyeli, su mevcudiyetinin azalmasına, biyolojik çeşitlilik kaybına ve toprak verimliliğinde değişikliklere yol açan uzun vadeli, kronik fiziksel riskler yer almaktadır.

İklimle ilgili fiziksel riskler, bir şirket için, varlıklara doğrudan zarar gelmesinden kaynaklanan maliyetler, tedarik zinciri kesintisinin dolaylı etkilerinden kaynaklanan maliyetler veya sıcaklıktaki değişikliklerle birlikte ürünlerin kalitesi, bulunabilirliği ve fiyatındaki değişikliklerin neden olabileceği finansal performans kayıpları gibi finansal sonuçlar doğurabilir.

İklimle ilgili geçiş riskleri, daha düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş çabalarından kaynaklanmaktadır ve politika, regülasyon, teknoloji, pazar ve itibar risklerini içermektedir. İklimle ilgili geçiş riskleri, bir şirket için artan işletme maliyetleri, iklimle ilgili yeni veya değişen düzenlemeler nedeniyle varlıklarda değer düşüklüğü, değişen tüketici talepleri veya yeni teknolojinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması nedeniyle finansal performansta meydana gelen değişiklikler gibi finansal sonuçlar doğurabilir.

Risk Yönetimi

TSRS 1'deki risk yönetimi yükümlülükleri, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları belirleme, değerlendirme, önceliklendirme ve izlemeye yönelik süreçlerini anlamalarını sağlamak için tasarlanmıştır.

Risk Yönetimi Açıklamalarına Genel Bakış	
TSRS 1	Riskler Sürdürülebilirlikle ilgili riskleri (TSRS 1: 44 (a)) tespit etmek, değerlendirmek, önceliklendirmek ve izlemek için kullanılan süreçler ve ilgili politikalar, aşağıdakilerle ilgili bilgileri içerir: • Kullanılan girdiler ve parametreler; • Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin diğer risk türlerine göre önceliklendirilip önceliklendirilmediği ve nasıl önceliklendirildiği; • Risklerin niteliğinin, olasılığının ve büyüklüğünün nasıl değerlendirildiği (örneğin nitel faktörler, nicel eşikler veya diğer kriterler kullanılarak); • Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin belirlenmesinde senaryo analizinin kullanılıp kullanılmadığı ve nasıl kullanıldığı; • Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin nasıl izlendiği ve • Sürdürülebilirlikle ilgili risk yönetimi süreçlerinin son raporlama döneminden bu yana değiştirilip değiştirilmediği ve değiştirildiyse nasıl değiştirildiği.
TSRS 1	Fırsatlar Sürdürülebilirlikle ilgili fırsatların belirlenmesi, değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve izlenmesi için kullanılan süreçler (TSRS 1: 44 (b)).
TSRS 2	İklim senaryosunun nasıl kullanıldığı (TSRS 2: 25 (b)).
TSRS 1	Entegrasyon Sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların tespit edilme, değerlendirilme, önceliklendirilme ve izleme süreçlerinin şirketin genel risk yönetimi sürecine ne ölçüde ve nasıl entegre edildiği (TSRS 1: 44 (c)).

Metrikler ve Hedefler

Metrikler ve hedeflere ilişkin yükümlülükler, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlarla ilgili performansını anlamalarını sağlamak için tasarlanmıştır. Şirket, metrikleri IFRS S1, S2/TSRS dışında bir kaynaktan alması durumunda, kaynağı ve kaynaktan alınan metriği tanımlamalıdır. Metriklerin doğrudan şirket tarafından geliştirildiği durumlarda, şirket, metriğin nasıl tanımlandığını, hangi türden olduğunu (mutlak, göreceli veya niteliksel), üçüncü bir tarafça doğrulanıp doğrulanmadığını (ve öyleyse hangi kurum) ve metriği hesaplamak için hangi yöntemi kullandığını açıklamalıdır.

Metrikler ve Hedefler Açıklamalarına Genel Bakış

TSRS 1	Metrikler Şirketin beklentilerini/gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul olarak beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili her risk ve fırsat için şirketin ilgili metrikleri açıklaması gerekmektedir. Bu metrikler: • Yasal ve şirket tarafından belirlenen hedeflere yönelik ilerleme de dâhil olmak üzere, sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlarla ilgili olarak yatırımcıların şirketin performansını anlamalarını sağlamalı; • İlgili TSRS standardının gerektirdiği şekilde raporlanmalı; • Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri, fırsatları ve hedefleriyle ilgili performansı ölçmek ve izlemek için kullandığı ölçümleri içermeli; • Şirketin sektörüne ait belirli iş modelleri, faaliyetler ve ortak özelliklerle ilişkilendirilmeli; • Anlamlı, açık ve kesin adlar ve açıklamalar kullanılarak etiketlenmeli; • Zaman içinde tutarlı bir şekilde raporlanmalıdır. Bir metriğin yeniden tanımlanması veya değiştirilmesi gibi değişiklikler yapılması durumunda, şirket mümkünse revize edilmiş ölçümü karşılaştırmalı olarak raporlamalı, değişikliği ve değişikliğin nedenini, revizyonun neden daha faydalı bilgi sağladığı da dâhil olmak üzere açıklamalıdır. Geçerli bir TSRS standardı bulunmadığında şirket ilgili bilgiyi belirlemek için kendisi muhakeme yapmalı, SASB Standartlarında yer alan açıklama konularıyla ilgili ölçümlere başvurmalı ve diğer kaynaklara atıfta bulunmayı değerlendirmelidir (bu kaynakların açıklamanın amacını karşılamaya yardımcı olması ve TSRS ile çelişmemesi koşuluyla).
TSRS 2	• Şirketlerin açıklaması gereken, sektörler arası iklimle ilgili ölçümler (bkz. İklim ipucu 2): - Kapsam 1, 2 ve 3 olarak sınıflandırılan sera gazları; - Sera gazı emisyon raporlamasına yönelik yaklaşım ve metodoloji; - İklimle bağlantılı geçiş riskleri; - İklimle ilgili fiziksel riskler; - Sermaye alokasyonu/tahsisi; - Dahili karbon fiyatları; - İklimle ilgili ücretlendirme. • Bir veya daha fazla belirli iş modeli, faaliyet veya bir sektöre katılımı karakterize eden diğer ortak özelliklerle ilişkili sektör bazlı iklimle ilgili ölçümler ve hedeflerle ilgili gereklilikler. Bu amaçla şirketlerin, IFRS S2'yi Uygulamaya İlişkin Endüstri Bazlı Rehber'de / TSRS 2'nin Sektör Bazlı Uygulanmasına İlişkin Rehber'de açıklanan sektör bazlı ölçümlere başvurmaları ve uygulanabilirliklerini değerlendirmeleri gerekmektedir.

TSRS 1	Hedefler Hedefler şirket tarafından belirlenebileceği gibi mevzuat tarafından zorunlu kılınabilir. Şirket, hedefleri açıkça belirtmeli ve tanımlamalıdır. Her hedef için şirketin şunları açıklaması gerekir: • Hedefin kendisi, hedefin nitel mi nicel mi olduğu, şirket tarafından mı belirlendiği mevzuatın mı zorunlu kıldığı; • Hedefi belirlemek ve bu hedefe ulaşma yolundaki ilerlemeyi izlemek için kullanılan metrikler; • Hedefin geçerli olduğu dönem; • İlerlemenin ölçüldüğü baz dönem; • Dönüm noktaları ve ara hedefler; • Her bir hedefe yönelik performans ve şirketin performansındaki eğilimlerin veya değişikliklerin analizi; • Hedefte revizyon yapıp yapılmadığı, yapıldıysa hangi amaçla yapıldığına ilişkin açıklama.
TSRS 2	• Aşağıdakileri içeren hedef belirleme ayrıntıları: - Hedefin amacı (örneğin azaltım, adaptasyon veya bilime dayalı hedeflere uygunluk); - Hedefin geçerli olduğu şirket bölümü (örneğin, hedefin şirketin tamamı için mi yoksa belirli bir iş birimi veya belirli bir coğrafi bölge gibi şirketin yalnızca bir kısmı için mi geçerli olduğu); - İklim değişikliğiyle ilgili en güncel uluslararası anlaşmanın, bu anlaşmadan kaynaklanan ülke taahhütleri de dâhil olmak üzere, hedefi nasıl şekillendirdiği; - Hedeflerin gözden geçirilmesi, izlenmesi, revize edilmesi ve doğrulanması süreci. • Aşağıdakilerin ölçümüne ve kullanımına ilişkin ayrıntılar da dâhil olmak üzere iklimle ilgili hedefler: - Sera gazları; - Karbon kredileri.

Sektörler arası ölçümler

Stratejiye ilişkin açıklamalar hazırlanırken TSRS 2: 23 şirketlerin sektörler arası metriklere başvurmasını ve bunların uygulanabilirliğini dikkate almasını gerektirir.

Endüstri bazlı bilgiler şu nedenlerden dolayı faydalıdır:

- İklimle ilgili konular sektöre göre değişir;
- Yatırımcılar şirketleri ve portföyleri sektöre göre analiz eder;
- Şirketler, işleriyle daha uyumlu raporlama çerçevelerine odaklanabilir;
- En ilgili bilgilere odaklanmak maliyetleri azaltır ve önemli bilgileri arka planda bırakabilecek gereksiz eklemeleri en aza indirir.

Ek Açıklamalar

Bir şirketin IFRS S1 ve S2/TSRS Standartlarının gerektirdiği açıklamalara ek açıklamalar yapması gönüllülük temeline dayanabileceği gibi zorunluluğa da dayanabilir. Ancak raporu okuyana karar alma kolaylığı sağlamak için bu ek bilgilerin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalarla çelişmemesini veya bunları gizlememesini sağlamak önemlidir. Bir şirketin ek açıklamalar yapması nereden olabilecek nedenlerden bazıları şunlardır:

- **Kotasyon gereklilikleri:** Halka açık şirketlerin farklı açıklama yükümlülükleri bulunabileceği gibi, halka açık olmayan şirketler de halka açık şirketlerin tedarik zincirinde yer alarak bu yükümlülüklerden etkilenebilir. Borsada işlem gören şirketler, uyumluluk yükümlülüklerini destekleyecek bilgilerin sağlanmasına yönelik beklentileri konusunda değer zincirindeki şirketleri bilgilendirmelidir.
- **Politika hedefleri:** Şirketler, potansiyel teşvik veya caydırıcı unsurlara hazırlık yaparken sürdürülebilir sonuçlara ulaşmak için tasarlanan politika hedeflerinin farkında olmalıdır. Kamu otoriteleri, özel sektör uygulamalarını ulusal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaya yardımcı olan faaliyetlerle uyumlu hale getirmek için vergi indirimleri veya sübvansiyonlar gibi teşvik programları başlatabilir, ulusal hedeflere ters düşen faaliyetleri caydırmak için caydırıcı önlemler de kullanılabilir. Şirketler, örneğin Paris Anlaşmasına yapılan katkıları özetleyen Ulusal Katkı Beyanı (NDC)⁵⁷ gibi ulusal hedeflerin ve 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'na ulaşmaya yönelik ulusal çerçevelerin farkında olmalıdır. Aynı zamanda şirketler yalnızca genel merkezlerinin bulunduğu veya borsasında işlem gördükleri ülkelerdeki sürdürülebilirlik hedeflerinin değil, aynı zamanda ana müşteri tabanının ve tedarik zincirlerinin bulunduğu yerler gibi faaliyette bulundukları diğer ülkelerdeki sürdürülebilirlik hedeflerinin de farkında olmalıdır.

- **Sektör bazlı:** Bir şirketin sektörüne bağlı olarak, yerleşik veya yeni ortaya çıkan sektör uygulamaları, eylemleri ve performansı ile uyum sağlamak için daha fazla açıklama yapılması gerekli olabilir veya bu ek açıklamaların yapılmasında fayda görülebilir. Bu ek açıklamaların neler olabileceği, sektör birliklerinden veya sektöre özgü kılavuzlardan yararlanılması veya emsal uygulamaların değerlendirilmesi yoluyla elde edilebilir. Şirketler, kullanılan ölçümlerin tutarlılığını sağlamak için kendi sektör veya coğrafi konumlarındaki emsallerinin halihazırda neler yaptığını inceleyebilir.
- **Diğer paydaşlar:** Bir şirket, diğer paydaşları için önemli olan bilgileri paylaşma ihtiyacı duyabilir. Bu ek gereklilikler genellikle şirketin faaliyet gösterdiği çevre ve toplumlar üzerindeki etkilerine daha fazla odaklanır. Bu gibi durumlarda, çoklu paydaş odaklı açıklamaların hazırlanmasında sıklıkla GRI Standartları kullanılır. Çoğu zaman etki raporlaması veya sürdürülebilirlik raporlaması olarak da adlandırılan çok paydaşlı raporlama, sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalara girdi oluşturacak öğeler içerebilir.

⁵⁷ UNFCCC web sayfasında NDC'ler hakkında daha fazla bilgi edinin.

Uygulama

İçerik ve açıklama zorunluluklarına ilişkin parametreler kapsamında, her şirket, açıklama yükümlülüklerinin kendine özgü koşullara nasıl uygulandığına ilişkin bir değerlendirme yapar ve neyi nasıl açıklayacağına ilişkin karar alır. Bu kararlar, TSRS uygulanırken açıklanacak bilgilerin elde edilmesine ve yönetilmesine ilişkin verilerin, karar verme prosedürlerinin, sistemlerinin ve süreçlerin ne denli erişilebilir ve yönetilebilir olduğuna bağlıdır. Temel içerik tüm şirketler için ortak olmakla birlikte, şirketin açıklayacağı bilgiler kendine özgü koşullara, faaliyet alanlarına, bilgi paylaşma stratejisine ve risk profiline bağlı olacaktır.

Sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları tespit etmek

Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların (iklimle ilgili olanlar dâhil) ortaya çıkmasına pek çok faktör neden olabilir. Genel olarak riskler, TSRS 1: 2'de açıklandığı gibi, şirket ile içinde faaliyet gösterdiği toplum, ekonomik ortam, doğal çevre ve parçası olduğu değer zinciri gibi paydaşları arasındaki etkileşimlerin sonucu olarak ortaya çıkar:

“Bir işletmenin kısa, orta ve uzun vadede nakit akışı yaratma yeteneği; işletmenin değer zinciri boyunca işletme ile paydaşları, toplum, ekonomi ve doğal çevre arasındaki etkileşimlerle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğundan dolayı, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin bilgiler asli kullanıcılar için faydalıdır. İşletme ile değer zincirinde yer alan kaynaklar ve ilişkiler, işletmenin içerisinde faaliyet gösterdiği birbirine bağlı bir sistemi oluşturur. İşletmenin söz konusu kaynak ve ilişkilere olan bağımlılıkları ile bunlar üzerindeki etkileri, işletme için sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları meydana getirir.”

TSRS 1 ve 2'nin atıfta bulunduğu etkileşimler, şirketin bağımlı olduğu kaynaklar ve ilişkilerdeki (bkz. İpucu 6) değişiklikleri ve bu kaynaklar ve ilişkiler üzerindeki etkileri içerebilir. Örneğin, aşırı hava olayları şirketin faaliyetleri için bağımlı olduğu (üretilmiş veya doğal) ham maddelerin kalitesini veya erişilebilirliğini etkiliyorsa veya kıtlık nedeniyle bu ham maddelerin fiyatı artıyorsa, şirket faaliyetlerine kısmen ara vermek durumunda kalabilir veya daha yüksek işletme maliyetleriyle karşılaşabilir. Etkileşimler doğrudan (örneğin şirketin iş modeli ve operasyonlarının bir sonucu olarak) ve dolaylı (örneğin şirketin faaliyet gösterdiği dış ortamdaki değişikliklerin bir sonucu olarak) olabilir.⁵⁸

TSRS 1 Ek B Uygulama Rehberi, bir şirketin başkaları için yarattığı, koruduğu veya başkalarının aleyhine aşınmasına neden olduğu değer ile şirketin kendi hedeflerine ulaşma yeteneği arasındaki ilişkiyi açıklar. Örneğin, şirketin kendi faaliyetleri nedeniyle veya diğer nedenlerden ötürü kullandığı doğal kaynakların kalitesinin azalması veya bu kaynakların tamamen tükenmesi, şirketin operasyonlarında kesintiye neden olabilir. Bu durum, şirketin stratejisi, iş modeli ve finansal tabloları üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilir. Buna karşılık, kaynakların rejenerasyonu, yenilenmesi ve korunması ile personelin eğitimine ve memnuniyetine yönelik yatırım yapılması, şirketin stratejisini, iş modelini, finansal tablolarını ve nitelikli insan kaynağını kendisine çekme yeteneğini olumlu yönde etkileyebilir (TSRS 1: B3).

⁵⁸ Sürdürülebilirlikle ilgili risklere neden olan ve fırsatların oluşmasını sağlayan bağımlılıklardan ve etkilerden örnekler için TSRS 1: B3'e bakınız.

FAYDALI İPUÇU 6

Kaynaklar ve ilişkiler

TSRS 'kaynak ve ilişkileri' aşağıdakileri içerecek şekilde tanımlar:

- **ÇEŞİTLİ BİÇİMLER:** Şirketin bağımlı olduğu ve faaliyet ve çıktıları ile etkilediği kaynak ve ilişkiler; doğal, üretilmiş, entelektüel, beşeri, sosyal veya finansal olmak üzere çeşitli biçimlerde olabilir. (TSRS 1: B4) Bunlar, Entegre Raporlama Çerçevesindeki 'sermaye öğeleri' ile eşdeğerdir.
- **İÇSEL VEYA DIŞSAL (DAHİLİ/HARİCİ):** Kaynaklar ve ilişkiler, şirket içinden (şirketin çalışanları, şirketteki teknik bilgi veya şirketin organizasyonel süreçleri gibi) veya şirket dışından (şirketin ihtiyacı olan malzemeler ve hizmetler veya tedarikçileri, distribütörleri ve müşterileriyle olan ilişkileri gibi) olabilir. (TSRS 1: B4)
- **BİLANÇODAKİ VARLIKLAR:** Kaynaklar ve ilişkiler, şirketin finansal tablolarında tanımlanan varlıkları da içerir. (TSRS 1: B4)
- **DEĞER ZİNCİRİ:** Kaynaklar ve ilişkiler, tedarik ve dağıtım kanalları, şirket ürünlerinin tüketiminin etkileri ve şirketin sermaye ve yatırım kaynakları (iştirakler ve ortak girişimler dâhil) dâhil olmak üzere şirketin değer zincirindeki kaynakları ve ilişkileri de içerir. Şirketin değer zincirine ve iş ortaklarına yönelik riskler, yayılma ihtimali taşıyabilir. Bir şirket, hem değer zincirinde bulunan kaynaklara ve ilişkilere bağımlıdır hem de bu kaynakların ve ilişkilerin korunmasına, yenilenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunan ya da bunların bozulmasına ve tükenmesine neden olan kaynakları ve ilişkileri etkiler. (TSRS 1: B5)

Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların türü

TSRS 1 ve 2, bir şirketin, paydaşlarının kendisinden beklentilerini etkileyebilecek, sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları açıklamasını gerektirir. Bu risk ve fırsatlar, makul beklentiye göre şirketin nakit akışını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini kısa, orta veya uzun vadede etkilemesi muhtemel risk ve fırsatlardır. (TSRS 1: 3)

Şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul olarak beklenemeyecek, sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar, raporlamanın kapsamı dışındadır (TSRS 1: 6; TSRS 2: 4). Ancak bazı bilgi türleri, gelecekteki spesifik bir olay üzerindeki potansiyel etkilerin büyüklüğüne veya o olayın zamanlamasına bakılmaksızın, raporun birincil kullanıcılarının kararlarını yine de etkileyebilir (TSRS 1: B24). Sürdürülebilirlikle ilgili bazı risklerin TSRS 1 ve 2'nin kapsamı dışında kaldığı durumlarda bile, şirketin bu riskleri genel amaçlı finansal raporunda veya başka mecralarda açıklaması gerekebilir.

Bir şirket, sürdürülebilirlikle ilgili risklerini ve fırsatlarını tespit ederken bünyesinde oluşturduğu risk yönetimi süreçlerini kullanır. Sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları belirlerken muhakemelerde bulunabilir. Raporu okuyanların şirketin yürüttüğü muhakemelerin etkilerini anlamalarına yardımcı olmak için bu muhakemeler açıklanmalıdır (TSRS 1: 75 (a)).

Ayrıca şirket,

- Aşırı bir maliyet ve çaba gerektirmemesi kaydıyla, raporlama tarihi itibarıyla mevcut tüm makul ve desteklenebilir bilgileri (bkz. İpucu 7) kullanır (TSRS 1: B6 (a)).
- Değer zinciri içerisinde risklere neden olan ve fırsatlar yaratan farklı kaynaklar bulunduğu için, değer zincirinin kapsamını belirler (TSRS 1: B6 (b)).

- Sektöre dayalı SASB Standartlarındaki açıklama konularının uygulanabilirliğine atıfta bulunur ve bunları dikkate alır (TSRS 1: 55 (a)). Açıklama konularını kullanıp kullanmayacağına ve bunların kendisi için uygulanabilir olup olmadığına karar verir ve bunu raporunda belirtir.
- Hangi rehber kaynakları kullanacağını belirlerken muhakemesine göre hareket eder (TSRS 1: 75 (b)). Sürdürülebilirlikle ilgili bir risk veya fırsat için özellikle uygulanabilecek bir TSRS'nin bulunmaması durumunda şirket;
 - Genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının karar vermesi için ihtiyaca uygun olan ve
 - Sürdürülebilirlikle ilgili risk veya fırsatı gerçeğe uygun şekilde sunan bilgileri belirlemek için muhakemede bulunur. (bkz. İpucu 8)⁵⁹
- Şirket, muhakemede bulunurken aşağıdaki kaynaklara atıfta bulunabilir ve bunların uygulanabilirliğini değerlendirebilir: Küresel Raporlama Girişimi Standartları (GRI) ve Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS). (TSRS 1: C2) Bu kaynaklar, TSRS'lerle çelişmemelidir ve TSRS'lerin açıklanmalarını gerektirdiği önemli bilgilerin açıklanmasını engellememelidir.

⁵⁹ COSO'nun "Kurumsal Risk Yönetimi – Kurumsal Risk Yönetiminin Çevresel, Sosyal ve Yönetişim Risklerine Uygulanması" ve WBCSD ile Dünya Ekonomik Forumu'nun yıllık Küresel Risk Raporu sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların belirlenmesine yardımcı olabilecek ek kaynaklardır.

Makul ve desteklenebilir bilgi

Bir şirket, paydaşların şirketten beklentilerini etkileyebilecek, sürdürülebilirlikle ilgili karşılaşılabilecek riskler ve fırsatlar hakkındaki bilgileri derlemek ve bunları açıklamak için aşırı maliyete katlanmadan, raporlama tarihi itibarıyla erişebildiği makul ve desteklenebilir tüm bilgiyi kullanmalıdır.

Makul ve desteklenebilir bilgi (TSRS 1: B8) şirkete özgüdür, dış çevredeki genel koşulları dikkate alır, geçmiş olaylara ve mevcut koşullara dair bilgileri, ayrıca gelecekteki koşullara ilişkin tahminleri içerir. Bazı durumlarda hangi bilginin bu kategoriye girdiği özel olarak Standartlar tarafından belirlenir.

Ne tür veriler makul ve desteklenebilir olarak tanımlanabilir?

Bir şirket, aşağıdakileri içerecek ama bunlarla sınırlı olmamak üzere hem iç hem de dış kaynaklardan gelen veriyi kullanabilir (TSRS 1: B9). Risk yönetimi süreçleri, sektörün ve sektördeki benzer şirketlerin deneyimleri, dış derecelendirmeler, raporlar ve istatistikler.

Şunları belirtmek önemlidir:

- Şirketin finansal tablolarını hazırlarken, iş modelini uygularken, stratejisini belirlerken ve risk ve fırsatlarını yönetirken kullandığı bilgilerin, aşırı maliyete ve çabaya gerek kalmadan erişilebileceği bilgilerin olduğu kabul edilir (TSRS 1: B9).
- Şirketin kapsamlı bir araştırma yapmasına gerek yoktur: Raporun birincil kullanıcılarının bilgi ihtiyaçları ile şirketin kapsamlı bir araştırma yaparsa karşı karşıya kalacağı maliyet ve harcayacağı çaba dengelenmelidir (TSRS 1: B10).
- Aşırı maliyet ve çabanın nasıl tanımlanacağına ilişkin değerlendirme, koşullara bağlı olarak zamanla değişebilir. Bir şirket, sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgileri derlerken mümkün olduğunca tutarlı veriler kullanır ve tutarlı varsayımlarda bulunur.

Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların belirlenmesi

Şirket, gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları tespit ederken, TSRS'ler yanında diğer rehberlerden de yararlanabilir.

SASB

TSRS 1 uyarınca şirketler sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları belirlerken SASB Standartlarına başvurabilirler.

Sektör bazlı rehberler

TSRS 2, ekinde sektörlere özgü uygulama rehberleri içerir. KCK'nın internet sayfasından erişilebilen bu rehberler 68 sektörü kapsar ve iklimle ilgili riskler ve fırsatlar hakkındaki bilgileri tanımlamanın, ölçmenin ve açıklamanın olası yollarını önerir. Şirket, TSRS 2'nin Sektör Bazlı Uygulanmasına İlişkin Rehber'de yer alan ve kendi sektörüyle ilgili olan açıklama konularının kendisine uyup uymadığını dikkate almalıdır. Şirket, kılavuzda atıfta bulunulan açıklama konularının kendisi açısından uygulanabilir olup olmadığını belirlemek için muhakeme kullanacaktır.

Diğer rehber kaynaklar

Yukarıdakilerin haricinde, şirket başka kaynaklardan da yararlanabilir. Bunların kendisine uygulanıp uygulanmayacağına dair değerlendirmede bulunabilir.

Bu rehberler şunlar olabilir:

- Suyla İlgili Açıklamalar için CDSB Çerçeve Uygulama Rehberi ve Biyoçeşitlilik ile İlgili Açıklamalar için CDSB Çerçeve Uygulama Rehberi ;
- Genel amaçlı finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere faaliyet gösteren ve standart yayımlayan diğer standart belirleyici kurumların yayınları;
- Aynı sektörde veya coğrafi bölgede faaliyet gösteren şirketler tarafından tespit edilen sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar.

Değerlendirmeler

Standartlarda yer alan “önemlilik” ifadesinin tanımı, “önemli bilgi” ile ne kastedildiği ve bu “önemli bilginin” ne olduğunun belirlenmesi sürecindeki değerlendirmelerin dikkatle yapılması gerekmektedir. İlave olarak, senaryo analizleri yardımıyla, şirketin iklimle ilgili risklere karşı ne denli dayanıklı olduğu değerlendirilebilmektedir. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalar bağlamında, bilgi verilmemesinin, yanlış verilmesinin veya gizlenmesinin, finansal raporun asli kullanıcılarının bu rapora dayanarak verecekleri kararları etkilemesi makul olarak beklenen bilgi, önemli kabul edilir (bkz. ipucu 9).

TSRS 1 ve 2'nin amaçları doğrultusunda, “önemlilik” şirkete özgüdür. Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları (TSRS 1: 14) bağlamında, “önemlilik” bilginin ilgili olduğu kalemlerin doğasına, büyüklüğüne veya her ikisine birden dayanır. TSRS 2, önemlilik konusunda herhangi bir spesifik gereklilik veya rehberlik içermez çünkü TSRS 1'deki hükümler, benzer biçimde, iklimle ilgili açıklamalara da uygulanmaktadır.

TSRS 1'deki “önemli” ve “önemli bilgi” tanımları, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (International Accounting Standards Board) Kavramsal Çerçevesi ve UMS 1 Sunumundaki tanımlarla uyumludur. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalar bağlamında “önemli bilgiler”

aşağıda ve TSRS 1 Ek A Tanımlanan Terimler’de tanımlanmıştır. Kavramsal olarak uyumlu tanımların kullanılması, bir şirketin farklı standartlara uygun finansal raporları arasındaki uyumu ve ilişkiyi destekler.

TSRS önemlilik için herhangi bir eşik tanımlamaz. Belirli bir durumda neyin önemli olabileceğini önceden belirlemez. Bu nedenle şirketlerin, sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalar ve TSRS 1 ve 2'nin hedefleri bağlamında önemlilik ve önemli bilgiler hakkında kendilerine özgü yargılarda bulunmaları gerekmektedir. Önemlilik yargıları şirkete özgüdür (TSRS 1: B19)⁶⁰, ancak şirketin aşağıdakileri dikkate alması gerekir:

- Varsayımlarda ve şartlarda zaman içinde meydana gelen değişiklikler;
- Genel amaçlı rapor kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarındaki olası değişiklikler;
- Sürdürülebilirlikle ilgili risk veya fırsatlar için özel olarak geçerli olan standartların getirdiği yükümlülükler;
- Sürdürülebilirlikle ilgili risklerin veya fırsatların şirket üzerindeki etkilerine ilişkin nicel ve nitel faktörler (TSRS 1: B21).

Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar, genel amaçlı finansal rapor kullanıcıları tarafından fazlasıyla incelendiklerinde, bunlar şirketin nakit akışını uzun bir süre etkilemese bile önemli olarak değerlendirilir (TSRS 1: B24).

FAYDALI İPUCU FAYDALI İPUCU 9

Kaynaklar ve ilişkiler

Bilgi, genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcılarının aşağıdaki kararlarını etkileyebilir:

- Şirkete kaynak sağlamak;
- Şirketin ihraç ettiği pay senedini veya borçlanma araçlarını satın almak, elde tutmak ve satmak;
- Şirkete kredi vermek, şirkete verdiği borcu yeniden yapılandırmak;
- Yönetimin, şirketin finansal kaynaklarının kullanımını etkileyen kararları üzerinde oy kullanmak veya bu kararları başka bir şekilde etkilemek (TSRS 1: B14).

Finansal raporların asli kullanıcılarının vereceği bu kararlar, şirketten bekledikleri getiri çeşidine (örneğin temettü, borç ödemesi, pay senedinin piyasa değeri) bağlıdır (TSRS 1: B15). Yönetim, bilgilerin finansal raporların asli kullanıcılarının kararlarını etkileyip etkilemeyeceğini değerlendirirken bu kullanıcıların özelliklerini dikkate alır ve bu kişilerin iş ve ekonomik faaliyetler hakkında makul bilgiye sahip oldukları ve kendilerine sunulan bilgiyi özenle inceleyip analiz edecekleri varsayımında bulunur (TSRS 1: B16-B17).- Finansal raporların asli kullanıcılarının bazen birbirinden farklı ve hatta birbiriyle çelişen bilgilere ihtiyaçları olabilir. Ancak TSRS 1, şirketlerin asli kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarını karşılayan sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgileri açıklaması için tasarlanmıştır (TSRS 1: B18).

⁶⁰ Şirketler, diğer kaynakların yanı sıra, IFRS Temel Uygulama Beyanı 2 - Önemlilik Kararları Verme ve WBCSD'nin ÇSY Açıklama El Kitabı'na başvurabilir.

Buna ek olarak, şirketin gerçekleşmesi pek muhtemel olmayan ancak gerçekleşirse etkisi büyük olabilecek riskleri ve fırsatları da dikkate alması gerekir. Şirket, faaliyetlerinin çevre ve toplum üzerindeki etkileri ile çevre ve toplumun kendi nakit akışı, sermaye maliyeti ve finansmana erişimi üzerindeki etkileri arasındaki ilişkileri dikkate almalıdır.

Gelecekte gerçekleşme ihtimali olan ama sonuçları şimdi belirsiz olaylarla ilgili bilgilerin önemli olup olmadığına karar verirken şirket aşağıdakileri dikkate almalıdır:

- Olası sonuçları etkileyebilecek ilgili tüm bilgiler ve koşullar (TSRS 1: B23);
- Olayların şirketin kısa, orta ve uzun vadedeki nakit akışlarının miktarı, zamanlaması ve belirsizliği üzerindeki potansiyel etkileri (TSRS 1: B22);
- Gerçekleşme olasılığı düşük ama gerçekleşirse etkisi yüksek olacak olaylar ve gelecekte yaşanması muhtemel olaylar (TSRS 1: B23);
- Potansiyel risklerin teker teker ve toplu etkisi (TSRS 1: B23).

Şirket yönetimi, şirketin koşullarındaki veya dış ortamdaki değişiklikleri düzenli olarak dikkate alabilmek için önemlilik muhakemelerini her raporlama tarihinde yeniden değerlendirir (TSRS 1: B28).

Önemli bilgileri sağlarken şirketin hem bilgilerin toplulaştırılması hem de ayrıştırılması konusunda bir karar vermesi gerekecektir (TSRS 1: B29). (bkz. İpucu 10)

FAYDALI İPUCU 10

Verileri toplulaştırma ve ayrıştırma

Sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkındaki önemli bilgilerin, toplulaştırılmış açıklamaların bir sonucu olarak önemli olmayan bilgiler tarafından üstünün örtülmemesi ve gizlenmemesi önemlidir. Şirketin, yayımladığı bilgileri netlik sağlamak amacıyla, örneğin, coğrafi konum veya jeopolitik ortamı dikkate alarak ayrıştırması gerekebilir. Bilgiler yalnızca ortak özelliklere sahipse toplulaştırılmalıdır (TSRS 1: B30).

Şirketin iklimle ilgili risklere direncini test etmek için senaryo analizi

TSRS 2, bir şirketin iklimle ilgili risklere karşı dayanıklılığını değerlendirmesi için iklimle ilgili senaryo analizini kullanmasını gerektirir. Senaryo analizi, eleştirel stratejik düşünceyi geliştirmeye ve belirli sonuçlara (senaryolara) yol açan olası farklı yolları keşfetmeye yönelik bir araçtır. Senaryo analizi, şirketin farklı seçeneklere verebileceği tepkileri tespit etmek için (olumlu veya olumsuz) farklı şekillerde sonuçlanabilecek alternatifleri incelemeyi amaçlamaktadır.

Senaryo analizi süreçlerinin geliştirilmesini etkileyebilecek hususlardan bazıları⁶¹ şunlardır:

- **Şirketin koşullarına uygun bir yaklaşımın kullanılması:** Bir şirket, iklimle ilgili senaryo analizi yaptığında ve analizi tekrarladığında, şartlarına uygun belirli bir yaklaşımı tercih edebilir (TSRS 2: 22). Şirket iklimle ilgili senaryo analizini, çok yıllık bir stratejik planlama döngüsü de dâhil olmak üzere, stratejik planın kendi döngüsüne uygun olarak gerçekleştirebilir, örneğin her üç ila beş yılda bir (TSRS 2: B3) Şirket, koşullarına dair değerlendirme yaparken şunları göz önünde bulundurur:

- İklimle ilgili risklere ne kadar maruz kaldığına ve fırsatların kendisi açısından ne derece erişilebilir olduğuna dikkat eder. Genel olarak, iklim bağlantılı risklere maruz kalma tehlikesi ne kadar yüksek olursa, senaryo analizine yaklaşım da o derece nicel ve teknik açıdan karmaşık olur (TSRS 2: B4).

⁶¹ Model Rehberi, IFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarındaki hususlardan yararlanmaktadır. İklim senaryosu analizinin geliştirilmesine aynı zamanda TCFD Merkezi, GESI-CDP Senaryo Analizi Araç Takımı, WBCSD'nin Enerji İklim Senaryosu Kataloğu ve WBCSD'nin Gıda, Tarım ve Orman Ürünleri için İklim Senaryosu Analizi ve Uygulama Kılavuzu'ndaki kaynaklar da dahil olabilir.

- İklimle ilgili risklerin ve fırsatların nasıl tanımlandığını hesaba katar. Bu risklerin ve fırsatların değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve izlenmesi için kullanılan süreçleri şirketin maruz kaldığı riskleri daha iyi değerlendirebilmek amacıyla hesaba katar (TSRS 2: B5).

- Şirket iç ve dış kaynaklardan sağlanan becerileri, yetenekleri ve kaynakları kullanır. Koşulların değerlendirilmesinde, şirket ve şirketin faaliyet gösterdiği sektör içindeki iklimle ilgili senaryo analizinin uygunluğu dikkate alınmalıdır. Örneğin, madencilik ve maden işleme endüstrileri gibi iklimle ilgili senaryo analizinin yerleşik bir uygulama olduğu endüstrilerde, şirketin becerilerini ve yeteneklerini güçlendirmesi gerekir (TSRS 2: B6).

- Uygun bir yaklaşımın belirlenmesi: Bir şirket iklim senaryosu analizine yönelik uygun yaklaşımı belirlediğinde:

- Yukarıdaki koşulların değerlendirmesini ve bu koşulların zaman içinde nasıl değişebileceğini hesaba katar. Şirketin becerileri, yetenekleri ve kaynakları geliştikçe senaryo analizine yaklaşımı etkilenecektir (TSRS 2: B3 ve TSRS 2: B16).
- Geçmiş olaylara ilişkin bilgileri, mevcut koşullar ve gelecekteki koşullara ilişkin tahminleri, nitel ve nicel bilgileri ve dış kaynaklardan elde edilen veya dahili olarak geliştirilen bilgiler de dâhil olmak üzere, raporlama tarihinde mevcut olan tüm makul ve desteklenebilir bilgileri aşırı maliyet ve çabaya katlanmadan kullanır (TSRS 2: B9).
- Girdileri ve analitik seçimleri değerlendirmek için kendi muhakemesinden yararlanır. Gereken muhakeme düzeyi, şirketin değerlendirme yaptığı farklı vadelere dair detaylı bilginin olup olmadığına bağlıdır. (TSRS 2: B10).

- Senaryo analizinde kullanılacak girdilerin seçilmesi:

- Şirket senaryo analizi için (içeriklerini inceleyerek) hangi senaryoyu veya senaryoları kullanacağını belirler (örneğin, uluslararası veya bölgesel, kamuya açık veya kapalı, çeşitli sıcaklık aralıkları içeren, yeşil ekonomiye geçişin düzenli veya düzensiz olmasının getireceği farklı sonuçları içeren). Şirket iklimle ilgili birden fazla senaryo kullanabilir ama şirketin yaptığı seçimlerin makul ve desteklenebilir bir temele sahip olması gerekir.
- Örneğin, sera gazı salımının düzenlendiği -veya gelecekte düzenlenmesinin muhtemel olduğu- bir ülkede faaliyet gösteren bir şirket, analizini daha düşük karbonlu bir ekonomiye düzenli bir geçişle veya iklim değişikliğiyle ilgili en güncel uluslararası anlaşmaya ilişkin yasal taahhütlerle tutarlı bir senaryo kullanarak gerçekleştirmenin uygun olduğuna karar verebilir.
- Benzer şekilde, iklimle ilgili fiziksel risklere önemli ölçüde maruz kalma derecesi yüksek bir şirket, analizini yerel koşulları odak noktasına alan iklimle ilgili senaryolara dayandırabilir (TSRS 2: B12). Şirket, yapacağı analizin hangi değişkenlerden veya girdilerden etkileneceğini değerlendirir. Bunlar arasında özellikle şunlar sayılabilir: Şirketin stratejisinin ve iş modelinin iklimle ilgili değişikliklere, gelişmelere, belirsizliklere, faaliyetlere ve bulunduğu coğrafi konum da dâhil olmak üzere şirketin içinde bulunduğu belirli koşullara karşı direncinin anlaşılmasıyla ilgili olanlar. (TSRS 2: B13).
- Şirket, analiz yaparken öncelikli olarak hangi yöntemleri kullanacağını belirtir. Örneğin, nitel analiz veya nicel modelleme (TSRS 2: B14 ve B15).

Uygulamaya Yönelik Ek Kaynaklar

- CDP, TCFD Bilgi Merkezi, İklimle İlgili Risklerin ve Fırsatların Açıklanmasında Senaryo Analizinin Kullanımı - senaryo analizine üst düzey bir giriş. TCFD Bilgi Merkezi ayrıca senaryo analizine ilişkin çevrimiçi webinar da sunmaktadır.
- IFC Bilançonun Ötesinde Platformu – sürdürülebilirlik ve iklim raporlaması konusunda gelişmekte olan ülkeler için özel olarak tasarlanmış bir platform.
- IFRS Vakfı, sektör bazlı SASB Standartları - raporlama yapan şirketin IFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarını uygularken başvurması ve dikkate alması gereken bir dizi sürdürülebilirlikle ilgili konu hakkında sektör bazlı ölçümler sağlar.
- IFRS Vakfı, Suyla İlgili Açıklamalar ve Biyoçeşitlilik ile İlgili Açıklamalara ilişkin CDSB Çerçeve Uygulama Kılavuzları - bir şirketin bu konulardaki sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgileri raporlarken kullanabileceği, su ve biyolojik çeşitlilikle ilgili finansal açıklamaların yapılmasına ilişkin rehberlik sağlar.
- Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Borsalar Girişimi, İklim Açıklama Metrikleri İlk Kitabı - iklimle ilgili metriklere başlama konusunda daha ayrıntılı bir genel bakış ve rehberlik sağlar.
- World Business Council for Sustainable Development/Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi WBCSD, Enerji İklimi Senaryo Kataloğu - şirketlerin iklim değişikliğine dayanıklılık değerlendirmeleri yürütmek ve düşük karbonlu ekonomiye geçişin yollarını keşfetmek için kullanabileceği senaryoların bir kataloğu. WBCSD, Önemliliğin Gerçekliği - önemliliğe yönelik farklı yaklaşımları ve iç süreçlerini ve dış açıklama uygulamalarını nasıl daha da geliştirebileceklerini anlamak isteyen şirketler için.

10. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ

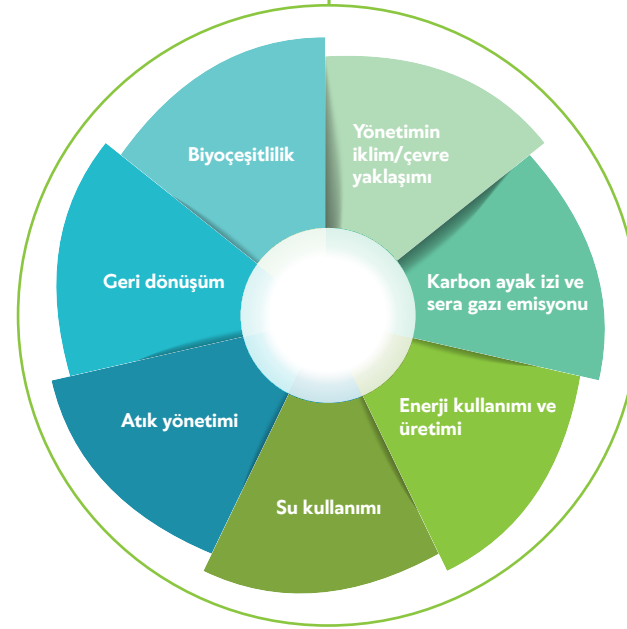
Bu rehberde, sürdürülebilirliği faaliyet döngüsünde içselleştiren ve bu kapsamdaki çıktılarını paydaşlarına raporlamak isteyen şirketler için bazı çevresel, sosyal performans ve kurumsal yönetim göstergeleri sunulmuştur. Bu göstergelerin tam olarak neye karşılık geldikleri ve nasıl ölçüldükleri gibi ilave bilgilere de yer verilmiştir.

Farklı sektörler için farklı raporlama standartları bulunmaktadır ve her gösterge, her sektör açısından anlamlı olmayabilir. Ayrıca, şirketlerin sürdürülebilirlik durumlarını değerlendiren derecelendirme şirketlerinin kendi sürdürülebilirlik metodolojileri ve bu metodolojiye göre geliştirdikleri göstergeler bulunmaktadır. Küresel veri şirketleri, şirketlerin finansal verilerinin yanında sürdürülebilirlikle ilgili verilerini de erişilebilir kılmaktadır. Her veri şirketi, kendince farklı göstergeleri öne çıkartabilmektedir.

Bu rehberde yer verilen göstergeler, ülkemizde ve yurt dışında çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularına ilişkin mevzuat hükümleri uyarınca uyulması gereken raporlama yükümlülüklerinden bağımsız olarak düşünülmelidir. Seçili göstergeler, şirketlerimize veri derlemenin ve raporlamanın nasıl yapılabileceğine dair bir fikir vermek amacıyla önemlidir. Göstergelerin daha rahat anlaşılmasını sağlamak için sorulardan yararlanılmıştır ve göstergeler sorularla ilişkilendirilmiştir.

Soruların bir kısmı “evet-hayır” şeklinde cevaplanması ve açıklanması yeterli olan sorulardır. Bazıları ise nitel veya nicel araştırma ve inceleme gerektirebilir. Bu kapsamda aşağıdaki tablolar, şirketlere yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır ve ayrıntılar için ilgili standardın kontrol edilmesi gerekmektedir.

ÇEVRESEL GÖSTERGELER

Yönetimin iklim/çevre yaklaşımı

Yönetim kurulu ve üst yönetim, şirketin iklimle ilgili olarak maruz kalabileceği riskleri ele alıyor mu? Bu risklerin yönetilmesine dair adım atıyor mu? Şirketin, iklimle ilgili olarak karşılabileceği fırsatları değerlendirmesine dair yönetim kurulu ve üst yönetim neler yapıyor?

Neden açıklanır?	Şirketin yönetim kurulunun ve üst yönetiminin iklim krizine yönelik olarak bilgilencmeleri ve şirketin stratejisini çizerken bu konuyu da dikkate almaları şirketin stratejik gelişimi açısından önemlidir. Şirkette iklimle ilgili risklerin ve fırsatların üst seviyede ele alınması risklere karşı önlem alınmasını ve fırsatların daha iyi değerlendirilmesini sağlar. Şirketin yönetim kurulunun ve üst yönetiminin bu alanda adım atması, şirketin iklimle ilgili konuları ne denli önemseydiğini gösterir.
Hangi şekilde açıklanır?	Evet veya hayır şeklinde cevap verilir. Şirket aşağıdaki unsurlardan en az birisini yerine getiriyorsa bu soruya “evet” şeklinde cevap verebilir. Verdiği cevabı ayrıntılandırmaması önerilir. Şirketin iklimle ilgili nasıl bir yönetim modeli izlediği açıklanır. Her şirketin kendisine has bir tutumu olabilir. Tek bir doğru yöntem bulunmaz. • Yönetim kurulu üyelerinin iklimle ilgili bilgilerinin olması sağlanır. • Seçilecek yeni üyelerin iklimle ilgili bilgisi olması temin edilir. • Yönetim kurulu bünyesinde komite kurulabilir. • Çalışanlardan oluşan bir çalışma grubu kurulabilir. • Üst yöneticilerden birisi doğrudan sürdürülebilirlik alanıyla ilgili olabilir. • Şirket bu konuda bir politika belirleyerek açıklar. Gerektiği zaman bu politikayı/politikaları günceller.

Karbon ayak izi ve sera gazı emisyonu

Şirket Kapsam 1, 2 ve 3 dâhilinde toplam ne kadar sera gazı salımına (CO₂ eşdeğeri olarak) yol açıyor? Sera gazı salımının azaltılmasına yönelik hangi adımları atıyor?

Neden ölçülür?	Başta karbondioksit CO₂ olmak üzere sera gazları, iklim krizini şiddetlendirmeleri ve ortalama sıcaklığı yükseltmeleri nedenleriyle çok önemlidir. Şirketlerin ne kadar sera gazı saldıkları ve dolayısıyla atmosferin ısınmasına ne derece yol açtıkları, en fazla raporlanan göstergeler arasına girmiştir. Burada ilk amaç, şirketin bir yılda ne kadar sera gazı salıdığını ölçerek şirketin mevcut durumunun tespit edilmesidir. Şirketin, küresel sıcaklık artışını belirli bir seviyede tutmak amacıyla, ilerleyen dönemde daha az sera gazı salması beklenir. Şirketin ne kadar sera gazı saldığı tespit edildikten sonra sera gazı salımını azaltacak adımları planlaması ve bunları raporlaması da önemlidir. Mevcut salımın hesaplanması ve salımı azaltacak adımların planlanması birbirinden ayrı düşünülmemelidir. Sadece salımın hesaplanması, istenen etkiyi vermeyecektir. Genel olarak, sera gazı salımı hesaplanırken şirketin kendi faaliyetleriyle daha ilgili olan Kapsam 1 ve 2'ye ağırlık verilmektedir. Bununla birlikte tedarik zincirini de içeren Kapsam 3 emisyonlar da raporlama dünyasında önem kazanmaya başlamıştır. Kapsam 3 emisyonlarının da olabildiğince ayrıntılı raporlanması beklenmektedir.
Nasıl ölçülür?	Şirketin faaliyetleri sonucunda ne kadar gaz salıdığını hesaplanır. Kapsam 3'e dahil olan (genel olarak tedarik zinciriyle ve ürünün satış sonrası süreçleriyle ilişkilidir) sera gazının hesaplanması daha ayrıntılı çalışmalar gerektirmektedir. Salım verisi bir yandan şirketin geçmiş salım verisiyle kıyaslanır, böylece şirketin zaman içindeki emisyon azaltım performansı değerlendirilir. Diğer yandan ise aynı sektörde faaliyet gösteren rakiplerin salımlarıyla kıyaslanır, böylece sektördeki pozisyonu görülmüş olur. Şirket bu veriyi çalışan sayısına, cirosuna veya kârına kıyaslayarak da açıklayabilir. Şirket bu konuda bir Ar-Ge çalışması yürütüyorsa bunu raporlayabilir. Bir şirketler grubu söz konusuysa, finansal tabloların konsolidasyonu benzeri bir emisyon konsolidasyonu yapılması gerekebilir.

Enerji kullanımı ve üretimi

Şirketin faaliyetlerini yürütmek için doğrudan ve dolaylı olarak tükettiği toplam enerji miktarı (ısıtma için kullanılan doğalgaz, iklimlendirme için kullanılan elektrik, araçlarda kullanılan LPG veya motorin vs dâhil) nedir? Şirket rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjiyi tüketiyor mu? Şirket kendisi yenilenebilir kaynaktan enerji üretiyor mu, ileri- de üretmek gibi bir planı var mı? Enerji verimliliğini artırmak için adım atıyor mu? Şirketin yeşil bina sertifikası (örn. LEED sertifikası) bulunuyor mu?

Neden ölçülür?	Enerji kaynaklarının, maliyetinin ve elde edilebilirliğinin şirketin faaliyeti üzerinde doğrudan etkisi bulunduğu için ölçülmektedir. Yenilenebilir enerji, hem enerji tedariki hem de iklim kriziyle mücadele açılarından giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Şirketin bu tür enerji kullanması ve bu enerjiyi üretebilmesi, gelecekteki faaliyetlerine ve finansal durumuna dair değerli öngörüler sağlar.
Hangi metrikle ölçülür, nasıl açıklanır?	Farklı enerji kaynakları (doğalgaz, elektrik, motorin, benzin, rüzgar vs.) kullanılabilirdiğinden tektipleştirme yapmak önemlidir. Genellikle MWh (megavat/saat) veya gigajoule (GJ) olarak ölçülür. Yenilenebilir enerji üretimi ve tüketimi sorusuna “evet veya hayır” şeklinde cevap verilir. Şirket, yenilenebilir kaynaklardan enerji üretiyorsa veya yenilenebilir enerji tüketiyorsa miktarına dair rakamsal bilgi verir. Toplam tüketimde yenilenebilir enerjinin payının ne olduğu önemli bir bilgidir. Enerji verimliliği sorusuna “evet veya hayır” şeklinde cevap verilir. Ardından verimlilik sonucu yapılan enerji tasarrufuna ilişkin rakamsal bilgi verilebilir. Şirket bu konuda bir Ar-Ge çalışması yürütüyorsa bunu raporlayabilir. Yeşil bina sertifikası sorusuna “evet veya hayır” şekline cevap verilebilir. Sertifikanın nasıl alındığı ve binanın hangi özelliklerinin sertifika alınmasını sağladığı açıklanabilir. Burada açıklanan rakamsal veri mümkün olduğunda şirketin geçmiş verisiyle kıyaslanır. Böylece şirketin performansının nasıl geliştiği gözlemlenebilir. Diğer yandan, sektöründeki rakiplerine nazaran şirketin pozisyonunu görebilmek için aynı sektörde faaliyet gösteren şirketlerin verisiyle kıyaslanabilir. Şirketin sektördeki konumu görülmüş olur. Şirket bu başlıktaki verileri cirosuna, çalışan sayısına veya kârına kıyaslayarak da açıklayabilir.

Su kullanımı

Şirket ne kadar su tüketmektedir? Şirket yoğun miktarda su kullanımının gerekli olduğu bir sektörde mi faaliyet göstermektedir, su-yoğun operasyonları var mıdır? Kullandığı suyun ne kadarını şebekeden çekmektedir? Yağmur suyundan faydalanmakta mıdır? Yeraltı suyunu kullanmakta mıdır? Kullandığı suyun ne kadarını arıtarak geri kazanmaktadır? Su tasarrufu için adım atmakta mıdır? Deniz suyunu tuzdan arındırarak kullanılabilir su elde etmekte midir?

Neden ölçülür?	Dünya üzerindeki kısıtlı kaynakların belki de en önemlisi olan ve canlıların hayatlarının devamı için vazgeçilmez olan suyun, şirket tarafından nasıl kullanıldığının paydaşlara açıklanması önemlidir. İklim krizi sonucunda kullanılabilir temiz suyun azalması beklenmektedir. Bu nedenle şirketlerin ne kadar su harcadığı önemli bir bilgidir. Şirketin su gibi doğal kaynaklara erişiminin gelecekte nasıl bir seyir izleyeceği şirketin faaliyetlerinin devamı ve stratejisi açısından önemlidir. Temiz suya erişimin azalmasının, yağmur suyunun depolanmasının veya kullanılan suyun arıtılmasının şirketin faaliyetlerini ve risk yönetimini nasıl etkileyeceği ayrı ayrı değerlendirilir. Su tasarrufu, kaynak kullanımını açısından şirketin maliyetlerini de etkilediğinden önemli bir bilgidir.
Nasıl ölçülür?	Şirketin suyun yoğun olarak kullanıldığı bir sektörde faaliyet gösterip göstermediği, kullandığı suyu arıtıp arıtmadığı gibi bazı sorulara “evet veya hayır” şeklinde cevap verilir. Öte yandan, bir yıl boyunca şirketin tükettiği, arttığı su miktarına ilişkin rakamsal veriler m³ veya litre cinsinden paylaşılır. Su tasarrufu uygulamaları sonucunda ne kadar suyun tasarruf edildiği hesaplanabilir. Şirket bu konuda bir Ar-Ge çalışması yürütüyorsa bunu raporlayabilir.

Geri dönüşüm

Şirket, üretiminde geri dönüştürülmüş malzeme kullanıyor mu? Geri dönüştürülmüş ham maddenin toplam ham maddeye oranı ne kadar?

Neden açıklanır?	Kullanım ömrü sona eren kendi ürünlerine yönelik verimli bir geri dönüşüm sistemi kurarak ham madde tedarikinde yaşayabileceği olumsuz durumları bertaraf edebilir, tedarik zincirini daha güvenli hale getirebilir. Geri dönüştürülmüş ham maddeyi kendi ürettiği ve kullanım ömrü sona eren ürünlerden elde edebileceği gibi bir tedarikçi den de elde edebilir. Maliyet tasarrufu sağlayabilir. Geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanılması, işlenmemiş malzemelere olan talebin azalmasına ve küresel kaynakların korunmasına yardımcı olur. Döngüsellik ve geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımını teşvik etmek, şirketlerin satın alınan mal ve hizmetlerle ilişkili Kapsam 3 emisyonlarını azaltmaları için etkili bir yoldur. Daha önce kullanılmamış ham maddeleri topraktan çıkartmak yerine geri dönüşüme tabi öğeleri yeniden kullanabilir ve yeniden işleyebilirler. Şirketler, aktif geri dönüşüm uygulayarak ürünlerde kullanılan ham maddenin çıkartılması esnasında salınan emisyonu ve dolayısıyla ürünlere gömülü emisyonları azaltabilir. Geri dönüştürülen malzemenin üretimde yeniden kullanılması faaliyet giderlerini düşürmeye katkı sağlayabilir. Şirket, sürdürülebilir üretimin önemli mihenk taşlarından olan döngüsel ekonomiyi nasıl benimsediğini açıklayabilir. Bu göstergenin ortaya koyduğu eğilimler, şirketin doğal kaynaklara olan bağımlılığını azaltma konusundaki çabasını göstermektedir.
Nasıl açıklanır ve ölçülür?	Şirket geri dönüştürülmüş malzeme kullanıp kullanmadığına “evet veya hayır” şeklinde cevap verir. Hangi ürünlerini geri dönüşüme tabi tuttuğunu, geri dönüşüm sistemini nasıl kurduğunu ve üretimde hangi geri dönüştürülmüş ham maddeleri kullandığını açıklar. Geri dönüşüme ve ham madde kullanımına dair bir politika veya strateji oluşturulmuşsa bu paylaşılır. Üretimde girdi olarak kullandığı geri dönüştürülmüş malzemelerin miktarını hesaplar. Bu kullanım sayesinde ne kadar sera gazının salınmasını engellediğini aktarır. Şirket bu konuda bir Ar-Ge çalışması yürütüyorsa bunu raporlayabilir.

Atık yönetimi

Şirket kendi üretim süreçlerinde ortaya çıkan atığı, geri dönüşüme tabi tutuyor mu? Şirketin faaliyetleri sonucunda tehlikeli olarak sınıflandırılan atık ortaya çıkıyor mu? Miktarı ne kadar? Bu atığı nasıl bertaraf ediyor? Sıfır Atık Yönetmeliğini uyguluyor mu?

Üretim sonucunda ortaya çıkan tehlikeli olmayan atık miktarı ne kadardır? Bu atığı nasıl bertaraf ediyor veya geri dönüşüme dahil ediyor? Geri dönüştürülen tehlikesiz atık miktarı ne kadardır?

Neden açıklanır ve ölçülür?	Özellikle üretim şirketlerinde önemlidir. Esas olan üretim sonucunda olabildiğince az atık üretilmesidir. Mümkünse tehlikesiz atığın yeniden kullanılabilmesi de kıymetlidir. Şirketin atık miktarını nasıl azaltacağına dair planları, şirketin stratejisine yönelik ipuçları da taşır. Atıkları yeniden değerlendirmek, ham madde maliyetini azaltabilir. Atığın kendisi yeni bir faaliyet sürecinin başlangıcı olabilir. Yenilikçi bir bakış açısıyla şirket, bu atığı değerlendirmek amacıyla faaliyet alanlarını genişletebilir. Doğal kaynakların tükenmesini yavaşlatır. Hem genel anlamda sera gazı salımını hem kendi Kapsam 3 salımının artmasını engeller. Yemek artığı, çay ve kahve posası gibi organik atıkların gelişigüzel şekilde bertaraf edilmesi çok kuvvetli bir sera gazı olan ve küresel ısınmayı şiddetlendiren metan gazı salımını artırır. Şirketin organik atıklarla ilgili olarak metan gazı salımını engelleyen adımlar atması (örneğin bu atıklardan kompost yapması) ve küresel ısınmayı şiddetlendiren karbon ayak izini azaltır. Bazı atıklardan ise enerji üretmek mümkündür. Şirket bu yolla enerji maliyetini azaltabilir. Tehlikeli atığın nasıl bertaraf edileceği, genellikle önceden belirlenmiş yasal çerçevelere bağlıdır. Doğru bertaraf yöntemi uygulanarak bu tür atığın su ve hava gibi doğal kaynakları kirlenmesi, insan ve diğer canlıların hayatını tehlikeye atması önlenir. Atığın nasıl bertaraf edildiğine yönelik olarak yasal çerçeveye uygun açıklamalar yapılır. Şirketin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Sıfır Atık Yönetmeliği kapsamına girip girmediği açıklanır. Şirket böylece mevzuata uyum riskini azaltır.
Nasıl ölçülür?	Şirket bertaraf ettiği tehlikeli ve tehlikesiz atıkların miktarını açıklar. Bunları hangi yöntemle bertaraf ettiğine dair bilgi verir. Örneğin organik atıklar kompost yapılabilir, şirketin yeşil alanlarında kullanılabilir. Sokak hayvanlarını beslemede kullanılabilir. Ürünlerini plastik ambalajda satışa sunuyorsa, daha sürdürülebilir paketlemeye yönelik çalışmasını aktarabilir. Bununla ilgili bir şirket politikası varsa ifade eder. Rakamsal bir veri paylaşma imkânı varsa paylaşır. Şirket bu konuda bir Ar-Ge çalışması yürütüyorsa bunu raporlayabilir.

Biyoçeşitlilik

Şirket, faaliyet gösterdiği şehir(ler)deki ve bölge(ler)deki biyoçeşitlilik üzerindeki etkisini raporluyor mu? Yerel ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik faaliyetler yürütüyor mu, bunları raporluyor mu?

Neden ölçülür?

Bilim insanları, doğanın tüm gezegende bozulduğunu ve biyolojik çeşitliliğin insanlık tarihindeki herhangi bir zamandan daha hızlı biçimde değer yitirdiğini söylüyor. Hem toplumun hem şirketlerin varlıklarının bağlı olduğu ve her ekonominin temelini oluşturan hayati ekosistemin taşıdığı olumlu özellikler gittikçe azalıyor. Bu durumun şirketler, finansman sunan bankalar, diğer finans kuruluşları ve elbette ulusal ekonomiler için riskler oluşturduğuna ve bu risklerin ciddiyet ve sıklığının arttığına dair artan kanıtlar var. Şirketin faaliyetlerinin biyoçeşitliliğe olan etkileri ve biyoçeşitliliğin şirkete olan etkileri, bu nedenle, önemle ele alınması gereken etkenlerdendir.

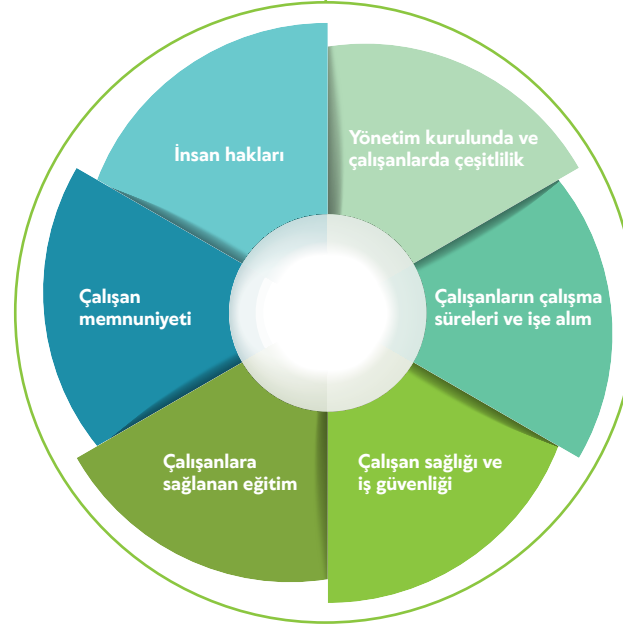
Şirketin faaliyet gösterdiği bölgede endemik (o bölgeye mahsus, sadece o bölgede yetişebilen) bitkiler olabilir. Bu bitkiler ilaç sanayinde kullanılabilir. Aynı bölgede nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilecek canlı türleri bulunabilir. O bölgeye endemik olan türlerin yaşama ortamı olan alanlar, biyosfer rezervi, biyotoplar, biyogenetik rezerv alanları, benzersiz özelliklerdeki jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar bulunup bulunmadığı önemlidir.

Şirketin faaliyetlerinin biyolojik çeşitliliğe zarar vermemesi önemlidir. Bu durum, hem doğal kaynakların devamlılığı açısından önemlidir hem de şirketin ileride karşılaşılabileceği risklerin şimdiden yönetilmesini sağlar. Ayrıca sorumlu üretim ve tüketim davranışlarının benimsendiğine de işaret eder.

Nasıl ölçülür?

Yapılan yatırımların, dönüştürülen arazilerin, geliştirilen ürünlerin biyoçeşitliliğe zarar vermeyeceklerinin açıklanması yoluyla bilgi verilir. Bu durumu tespit eden farklı sertifikalar veya kurul kararları bulunabilir. Yürütülen faaliyetlerde Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği'ne uyulduğu gösterilir.

SOSYAL GÖSTERGELER

Yönetim kurulunda ve çalışanlarda çeşitlilik

Yönetim kurulunda kapsayıcı olunmasına ilişkin bir politika mevcut mu? Yönetim kurulundaki kadın üye sayısı ve oranı kaçtır?

Neden açıklanır ve ölçülür?

Yapılan çalışmalar, yönetim kurulu üyelerinin farklı cinsiyetlerden, kökenlerden gelmelerinin farklı özellikler taşımalarının şirketin performansı ve risk yönetimi açısından önemli olduğunu gösteriyor. Yönetim kurulunda farklı uzmanlıklardan üyelerin bulunmaması, yönetim kurulunda tek sesliliğe yol açabilir. Bu durum, risklerin yeterince anlaşılamaması sonucunu doğurabilir.

İklim krizinin şiddetlendiği günümüzde sürdürülebilirlik alanına yoğunlaşmış bir üyenin bulunmasının yönetim kurullarının iklim kriziyle mücadele ve iklim değişikliğine adaptasyona daha yakın durmaları sonucunu doğurduğu görülüyor. Yönetim kurulu üyelerinin hangi kökenlerden geldiği, hangi eğitimi aldıkları, hangi alanda ve şirketlerde çalıştıkları bilgilerinin verilmesi bu nedenle önemlidir.

Öte yandan, çalışanlar arasında çeşitlilik (kadın, erkek, dini inanç, ırk, etnik köken, yaş, engelli, mülteci vs.) olması farklı yaklaşımları, yaratıcılığı ve takım çalışmasını artırır, sistemik eşitsizliklerin dengelenmesini sağlar. Çalışanlar söz konusu olunca farklı gruplardan bireylerin şirket bünyesine dahil edilmesini (dışarıda bırakılmamalarını) tanımlamak için “kapsayıcılık” kavramı da kullanılabilir.

Hangi şekilde açıklanır?	Yönetim kurulundaki kadın üyelerin sayısı ve toplam üye sayısına oranı açıklanır. Şirket, yönetim kurulundaki kadınların oranı için bir oran (yüzdesel) hedefler, bu hedefe ulaşacağı bir tarih belirler ve bu hedeflere ulaşmak için politika oluşturur. Kadınların şirkette sadece çalışan pozisyonunda bulunması günümüzde yeterli görülmemektedir. Artık yöneticiler arasındaki kadınların sayısının ve oranının da hesaplanması beklenmektedir. Bu oranın artmasına yönelik bir politika oluşturulmuşsa paylaşılır. Çalışan sayısı, kadın, engelli gibi kırımlarla verilir. Şirketin farklı kimliklerin bir arada çalışmasına yönelik bir politikası bulunuyorsa bunu açıklaması beklenir.
---------------------------------	--

Çalışanların çalışma süreleri ve işe alım

Çalışanın şirkette geçirdiği ortalama yıl sayısı kaçtır? Kadın ve erkekler arasında bir farklılık gözlemleniyor mu? Farklı kademedeki yöneticilerin şirkette geçirdikleri süre ne kadar? Çalışan devir oranı ne kadar? Tecrübeli ve genç çalışan sayıları arasında belirli bir denge var mı? Yeni çalışanları işe alma süreçleri nasıl?	
Neden ölçülür?	Şirketin, çalışanları ve müşterileri dâhil olmak üzere paydaşları şeffaflık arar. Ortalama deneyim yıllarının raporlanması, şirketin iş gücü bileşimi hakkında açıklık gösterir. Daha yüksek ortalama görev süresi, iş gücünde istikrarı ve şirketin çalışanlarını elde tutma gücünü gösterir. Şirketin çalışanları elinde tutma gücünün fazla olması, çalışanlara yatırım yapmasının bir göstergesi olabilir. Daha uzun ortalama görev süresi olumlu çalışan deneyimlerini gösterebilir. Memnun çalışanlar daha uzun süre kalma eğilimindedir. Çalışan devir oranının yüksek olması, şirkette deneyimli çalışanın eksikliğine hatta liderlikle ilgili risklere işaret edebilir. Çalışan bütçesine ilişkin riskler yaratabilir. Paydaşlar, üretkenliği ve genel şirket performansını etkilediği için çalışanların istihdamıyla ilgilenir. Şirketin işe alımda belirli objektif standartlar benimsemesi, işe alımda ayrımcılığa müsamaha gösterilmemesi hatta buna dair yazılı bir politikası olması şirketin istikrarına katkı sunar. Farklı nitelikteki çalışanları bünyesine çekme kabiliyetini gösterir. Ebeveynlik iznine çıkan ve bu izinden dönen çalışanların sayısının ve oranının raporlanması da sıklıkla görülmeye başlanan bir metrik olmuştur. Şirketlerin bu izinler vasıtasıyla çalışanlarına destek verdikleri, iş özel hayat dengesini kurmalarına yardımcı oldukları, tecrübeli çalışanları bünyelerinde tutmaya çalıştıkları görülmektedir.
Hangi şekilde ve hangi metrikle ölçülür?	Çalışanların şirkette geçirdiği yıllar farklı kategoriler altında raporlanır (0-5 yıl, 5-10 yıl vs.). Hatta kadın ve erkek çalışanlar ayrı ayrı raporlanır. Yöneticiler bu kalemlerde ayrıca raporlanır. Çalışan devir oranı hesaplanır. Gönüllü ayrılan çalışanların sayısı ve oranı verilir. İşe yeni alınanların cinsiyetleri ve yaş aralıkları verilir. İşe alımı düzenleyen bir iç belge veya politika varsa, açıklanır. Politika henüz mevcut değilse, oluşturulacağına dair bilgi verilebilir. Doğum iznine ayrılan ve izinden dönen çalışanların sayısı belirtilir. Ebeveynlik izinlerinin alt limitleri her ülkede ulusal mevzuatla belirlenmektedir. Bununla birlikte şirketler çalışanlarına bu alt limitin üzerinde izin sunabilmektedir. Böyle bir durum varsa raporlanır.

Çalışan sağlığı ve iş güvenliği

Şirketin iş sağlığı ve/veya genel sağlık ve güvenlik politikası var mı? Kaza/meslek hastalığı sıklık oranları nedir? Kayıp gün oranı (Kaza ağırlık oranı) nedir? Çalışanlara bu konuda (İş Sağlığı ve Güvenliği, İSG) kaç saat eğitim veriliyor?

Neden açıklanır ve ölçülür?	Özellikle sanayi şirketlerinde çok daha fazla önemlidir. Şirketin en büyük kaynağı olan insan kaynağını korumaya yönelik adımlar atması, birçok ülkede mevzuatın gereğidir. Şirket bazı adımları atmak zorundadır. Şirket, mevzuata uyum riskinin önüne geçebilir. Sektörüne göre değişmekle birlikte bir yıl boyunca meydana gelen (ölümle sonuçlanan ve sonuçlanmayan) kazaların sayısının ve yoğunluğunun fazla olması, şirketin risk yönetimi sorunu olduğunu gösterir. İlave olarak, bu kazaların sonucunda şirket tazminat veya ceza ödemek durumunda kalırsa bu durum şirketin hem finansallarına hem itibarına olumsuz etki eder. Kaza sayısının ve sıklığının yüksek olması ayrıca şirketin faaliyette bulunduğu sektörün/sektörlerin genel tehlike durumuna dair de bilgi verebilir. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri aslında yasal zorunluluk gereği sunulur. Bununla birlikte şirket bunu daha fazla ciddiye alabilir. Düzenli ve nitelikli iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş yerinde meydana gelmesi muhtemel kazaları önlemenin en kolay yoludur. Eğitim dışında da alınacak tedbirlerle kazaların önüne geçilebilir. Mevzuatın çizdiği sınırı ötesine geçerek bu alanda eğitimler verilmesi ve başka adımların atılması şirketin risk yönetimine ve çalışanlarına verdiği değerin göstergesi olarak görülebilir. Tüm şirket genelinde uygulanacak kapsamlı bir iş sağlığı ve güvenliği politikası belirlenmesi, şirketin kurumsal yapısının gücünü ortaya koyar. Öte yandan, politikanın hazırlanma sürecinde çalışanların görüşünün de alınması şirketin kapsayıcılığını göstermesi açısından önemlidir. Şirket taşeronlarla çalışıyorsa bu firmalarda çalışanların iş sağlığı ve güvenliği dâhilinde çalışmalarını sağlayacak adımlar atabilir. Bunlar üzerinde olumlu etkisini gösterebilir.
Nasıl ölçülür?	Şirket, bu alana dair bir politikasının olup olmadığını açıklar. Bu alanla ilgili ISO standartlarına veya farklı sertifikalara sahipse bunları açıklar. Bu alanda şirketlerin açıklayabileceği birçok metrik bulunur. Bir yılda gerçekleşen ölümlü kaza sayısı, kaza sayısı, kayıp gün sayısı gibi. Şirketin taşeronu varsa taşeronun ilgili verilerini de raporlayabilir. Toplam kaç saat eğitim verildiği açıklanabilir. Meslek hastalıklarının söz konusu olduğu sektörlerde faaliyet veren şirketler, bu hastalıkların önlenmesi için çalışanlar nezdinde hangi adımları attığını açıklayabilir.

Çalışanlara sağlanan eğitim

Mevzuatın zorunlu kıldıkları haricinde, çalışanlar hangi kapsamda eğitim alıyorlar? Çalışanlara sürdürülebilirlik konusunda eğitim veriliyor mu? Yılda ortalama kaç saat eğitim alıyorlar?

Neden açıklanır ve ölçülür?

Çalışanların yaptıkları işlerle ilgili olarak eğitim almaları, kendilerini devamlı geliştirmelerini sağlar. Bu sayede yaptıkları işlerle ilgili son gelişmelerden haberdar olurlar. Öğrendiklerini işlerine aktararak şirketin faaliyetlerini olumlu anlamda etkilerler.

Şirket, çalışanlarına bu tarz eğitimler sunarak insan sermayesinin gelişimini sağlar. Eğitim aynı zamanda çalışanların motivasyonunu da olumlu şekilde etkiler. Şirketin çalışanlarına yaptığı yatırımın göstergesi olarak görülebilir. Bu nedenle hem mevcut çalışanların şirkete bağlılığını artırır hem nitelikli kişilerin şirketi tercih etmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Eğitimler çalışanların yenilikçiliğini geliştirebilir, bu yenilikçi şirket kültürünün şirket faaliyetlerine doğrudan etkisi olabilir.

Bu konu, her ne kadar şimdi önemli görülmesi bile, ilerleyen dönemde gündemde yerini alacaktır: İklim kriziyle mücadele kapsamındaki yeşil dönüşümde, (fosil yakıt üretimi gibi) bazı sektörlerdeki çalışanların gelecekte bu sektörler gittikçe güçsüzleşeceği için işsiz kalabilecekleri değerlendirilmektedir. Bu sektörler yerlerini daha yeşil sektörlerle bırakınca (fosil yakıtın yerini yenilenebilir yeşil enerji kaynaklarına bırakması gibi) bu sektörlerde çalışanların yeni mesleki yetenekler edinmeleri önemli olacaktır. Şirketlerin çalışanlarına şimdiden yeni mesleki yetenekler kazandırıcı eğitimler sunması, bu dönüşümün daha rahat olması açısından da kayda değerdir. Şirketin değişen şartlara uyumunu göstermesi açısından paydaşlar bu bilgiyi de görmek isterler.

Nasıl açıklanır ve ölçülür?

Şirket bu alanda bir politika oluşturduysa bunu paylaşabilir.

Çalışanlara verilen zorunlu olmayan eğitimler çalışanların kategorilerine (kadın, yönetici vs.) ayrılarak raporlanır. Her bir başlık için bir yılda kaç saatlik eğitim verildiği hesaplanır.

Sürdürülebilirlikle ilgili eğitimler veriliyorsa bunlar ayrıca raporlanabilir. Özellikle sürdürülebilirlik raporlamasının yaygınlaşması, çalışanların bu yeni alanda eğitim almalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Bununla beraber bu eğitimler çalışanların sürdürülebilirlik farkındalığını geliştirmeyi de amaçlayabilir.

Hem şirketin geçmiş verisiyle hem de aynı sektördeki diğer şirketlerin eğitim verileriyle mukayese edilerek sunulur.

Çalışan memnuniyeti

Çalışan memnuniyeti ölçülüyor mu? Memnuniyeti artırıcı adımlar atılıyor mu?

Neden ölçülür?

Çalışanlar şirketlerin öncelikli paydaşlarıdır. Şirketle aralarındaki ilişkinin şeffaflıkla açıklanması şirketin kurumsal yönetime verdiği önemi ve şirketin kurumsal yapısının kuvvetini yansıtır. Çalışanlara mevzuatın öngördüğünden daha geniş kapsamda sunulan haklar, memnuniyeti artırır.

Çalışanların memnun olması işlerini daha motive biçimde yapmalarını sağlar. Çalışanların memnuniyetinin yüksek olması şirketin nitelikli bireyler tarafından iş yeri olarak tercih edilmesini sağlar.

Çalışanların memnun olması çalışan devir hızını azaltır, ortalama çalışma süresini uzatır. Çalışan değişikliğinden kaynaklanan riski azaltır.

Nasıl ölçülür?

Şirketler çalışanlarına yönelik farklı uygulamaları devreye alabilir. Çalışanlara iş ve özel hayat dengesini daha rahat sağlamalarına yönelik haklar sunulması, hamilelik sonrası kadın çalışanların ofise rahat adapte olmasını sağlayacak uygulamalar, babaların da bu konuda rol üstlenmesini teşvik eden politikalar olumlu karşılanır. Çalışanların görüşlerini rahatlıkla isterlerse anonim olarak paylaşabilecekleri mobil uygulamalar veya intranet siteleri devamlı geri bildirim almak açısından faydalıdır. Bu geri bildirimler şirkete hızlıca adım atma imkânı verir.

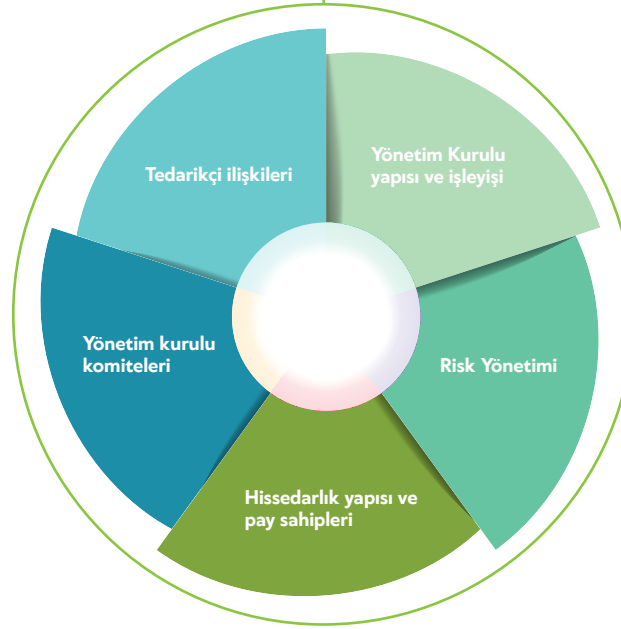
Memnuniyet artırıcı hangi uygulamaların mevcut olduğu açıklanır. Çalışanlar arasında gerçekleştirilen memnuniyet anketlerinin sonuçları yayımlanır. Geçmiş yılların verisiyle yapılan kıyaslama, şirketteki eğilimi göstermesi açısından kıymetlidir.

İnsan hakları

Şirketin insan hakları politikası var mı? Çocuk işçiliğine yönelik ayrı bir politikası bulunuyor mu? Etik kuralları var mı? Ulusal veya uluslararası girişimlere üye mi? Çalışanlara bunlara dair eğitim veriliyor mu? İnsan haklarının korunmasına yönelik olarak başka neler yapılıyor? Tedarikçileri nezdinde insan hakları konusunda adım atıyor mu?

Neden ölçülür?	Güçlü bir insan hakları politikası oluşturmak ve buna uygun hareket etmek, verimlilik artışını, insan kaynaklarının iyileşmesini ve risklerin azalmasını sağlar. Şirket, bu politikalar vasıtasıyla nitelikli bireylere daha rahat hitap edebilir. Bu bireyleri iş gücüne katabilir. Şirkette insan haklarına aykırı bir davranışın olması, şirketin karşı karşıya kalabileceği itibar kaybı ve mevzuata uymama risklerini tetikleyebilir. Şirketin insan haklarını gözetken kurumsal bir yapı kurması, bu riskleri bertaraf etmesini beraberinde getirir. Özellikle Avrupa ülkeleri, kendi ulusal mevzuatlarına insan haklarıyla ilgili, uluslararası ticareti de kapsayan, düzenlemeler ekliyor. Bu nedenle, bu ülkelere ihracat yapacak şirketlerin insan haklarına dair raporlama yapmaları iş ilişkilerini sürdürmeleri açısından önem arz eder.
Hangi şekilde açıklanır ve nasıl ölçülür?	Bu konuda şirketin politikası/politikaları olup olmadığına yönelik soruya “evet veya hayır” şeklinde cevap verilebilir. Bu politika metinlerinde kadın istihdamı ve kapsayıcılık konularına (cinsiyet, dini inanç, dil, ırk, etnik köken, yaş, engelli vb. ayrımı yapılmaması gibi) yer verilir. Şirket insan hakları alanında ulusal ve uluslararası standartlara ve sözleşmelere (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün Çalışma Yaşamında Temel İlke ve Haklar Bildirgesi gibi) uyacağını taahhüt edebilir. Bazı sektörlerde çocuk işçiliği yaygın olabilir. Şirket, çocuk işçi çalıştırmayacağına dair özel bir politika oluşturabilir. Çalışanların şirket içinde tanık oldukları suistimallere ve insan hakları ihlallerine yönelik kurum içi bir aktarım mekanizması (etik ilkeler bildirim hattı gibi) geliştirilebilir. Böyle bir durum olup olmadığı raporlanır, rakamsal bilgi verilebilir. Çalışanlara insan haklarına ve etik kurallara dair eğitim verilebilir. Böyle bir durum varsa, kaç çalışana kaç saat eğitim verildiği raporlanır. Şirketler giderek kendi tedarikçilerindeki insan hakları konularına da eğilmeye başlamıştır. Tedarikçilerin de insan haklarına saygılı davranacaklarına yönelik taahhüt vermelerini talep etmektedirler.

KURUMSAL YÖNETİM GÖSTERGELERİ

Yönetim kurulu yapısı ve işleyişi

Bağımsız üyelerin nitelikleri, yetkinlikleri nasıl? Toplantılar düzenli biçimde yapılıyor mu, üyelerin katılımı nasıl? Komiteler var mı, hangi alanları kapsıyor, üyeleri kimler? Yetkinlik matrisi yapılıyor mu? Üyelere eğitim sağlanıyor mu? Üyeler kaç yıldır yönetim kurulunda yer alıyor? Üyelere nasıl ödeme yapılıyor?

Neden ölçülür?

Şirketin yönetim kurulu stratejinin oluşturulması ve uygulanmasında nihai sorumlu olduğu için uzun vadeli başarı açısından yönetim kurulunun işleyişi çok önemlidir. Şirketin stratejisini nasıl oluşturduğu, risklerini nasıl yönettiği, fırsatları nasıl değerlendirebileceği yönetim kuruluyla çok ilişkilidir. Yapının nasıl oluştuğunun ve iç işleyişin nasıl olduğunun raporlanması istenir.

Üyelerin farklı uzmanlık alanlarından gelmeleri kuruldaki fikir çeşitliliğine katkı sunar. Üyelerin hangi uzmanlık alanlarını temsil ettiğini gösteren matrisler paylaşılabilir. Yeni teknolojik gelişmeler ve düzenlemeler sayesinde artık bu toplantılara uzaktan katılmak mümkündür. Şirketin kayıtlı olduğu ülkenin vatandaşları dışındaki kişiler de rahatlıkla üye olarak görev alabilir. Bu sayede daha farklı tecrübelere sahip yabancılar da kurullarda yer alabilir, görüş farklılığı getirebilir. Toplantılara uzaktan katılım imkânı olması süreçlerin daha hızlı yürütülmesini sağlar. Şehir dışında bulunan üyeler toplantılara dijital olarak katılıp kararlara dijital imza atabilir. Şirketin bu imkânı sunduğunu açıklaması kıymetlidir.

Üyelerin başka kaç şirkette daha görev aldığı, şirkete ne kadar zaman ayırabildiğini göstermesi nedeniyle önemlidir.

Üyelerin yeni gelişmeler sonucunda bazı konularda ek bilgi sahibi olması gerekiyorsa üyelere eğitim imkânı sunulabilir. Bu uygulama paydaşlara şirketin kendisini koşullara adapte etme becerisini gösterir.

Hangi şekilde açıklanır, nasıl ölçülür?	Bu alanda çok fazla gösterge bulunmaktadır. Aşağıdakiler örnek olmaları için verilmiştir. Yönetim Kurulundaki bağımsız ve bağımsız olmayan üyelerin yetkinlikleri paylaşılır. Bağımsız üyelerin bağımsız olmalarını sağlayan özellikler açıklanır. Üyelere eğitim imkânı sunulduysa paylaşılır. Üyelerin yönetim kurulu toplantılarına katılım oranları verilir. Toplantıların fiziksel mi dijital mi yürütüldüğü açıklanır, rakamsal veri sağlanır. Yönetim kurulundaki görev süreleri belirtilir. Başka bir şirkette veya kurumda da görev alıyorsa, bu iki görev arasında çıkar çatışması olmadığına ilişkin bilgi sunulur. Üyelere yapılan ödemeler (huzur hakkı, hisse, opsiyon vs.) açıklanır.
--	---

Hissedarlık yapısı ve pay sahipleri

Hissedarlık yapısı nasıl? Sermayede imtiyazlı paylar var mı yoksa sermaye tüm paylar arasında eşit mi dağılıyor? Hisse devri için kısıtlama var mı? Yönetim kurulu üyeliğine aday göstermede azınlık hissedarların hakları neler? Şirket, hissedarların haklarını rahatlıkla kullanmalarını sağlıyor mu? Pay sahiplerini bilgilendirmek için hangi adımlar atılıyor? Bu konuda yazılı bir politika oluşturuldu mu?	
Neden açıklanır?	Sermayede imtiyazsız hisselerin yanında imtiyazlı hisselerin de bulunması genellikle yatırımcılar tarafından pek hoş karşılanmaz. Tek grup hisse olması tercih edilir. Esas sözleşmede hisse devrine dair kısıtlama olmaması tercih edilir. Hissedarlık yapısı (yukarıda yer verilen bilgileri de içerecek şekilde) şeffaflıkla açıklanır. Hissedarların şirketin durumu hakkında sürekli olarak bilgilendirilmesi sağlıklı yönetişimin temel unsurlarındandır. Bilgilendirme kimi zaman faaliyet raporu veya sürdürülebilirlik raporu gibi raporlarla kimi zaman genel kurul toplantısı gibi toplantılarla yapılır. Bu uygulamaların asgari şartları, belirli hukuki kurallara bağlıdır. Yatırımcılar bu kurallara uyulduğunu görmek isterler. Hissedarların şirket üzerinde sahip olduğu farklı haklar vardır. Şirket, bu hakların rahatlıkla kullanılmasına yönelik adımlar atar. Bunu kamuoyuyla paylaşır. Örneğin, en temel haklardan olan genel kurula katılma hakkı, fiziksel katılım gerektiriyorsa pay sahipleri tarafından rahatlıkla kullanılmayabilir. Son yıllarda uzaktan katılıma imkân veren elektronik genel kurul toplantıları öne çıkmaktadır. Bu sayede yatırımcılar genel kurul toplantılarına çevrimiçi olarak katılarak oy kullanmakta, yönetime sorularını yöneltme imkânına sahip olmaktadır. Şirketin hissedarların durumuna yönelik özel politikalar oluşturması beklenir. Hissedarların en önemli haklarından olan genel kurula katılım ve oy verme hakkına dair açıklamalar kamuoyuyla paylaşılır. Genel anlamda şeffaflık yatırımcıların şirkete olan güvenini artırır.
Hangi şekilde açıklanır ve nasıl ölçülür?	Bu göstergede rakamlardan ziyade sözel açıklamalara yer vermek daha anlamlı olabilir. Şirketin mevcut durumunu olduğu gibi gösterecek şeffaflık önemlidir. Bu konularda politika oluşturan şirketler politikalarını açıklar. Hissedarlık yapısına ve hissedarlık haklarına dair esas sözleşme hükümleri (azınlık hissedara tanınan haklar, hisse devrine dair hükümler, yönetim kuruluna aday gösterme süreci vs.) açıklanır. Genel kurul toplantı tutanakları hatta video kayıtları şirketin internet sitesinde paylaşılır. Yatırımcılar başta olmak üzere paydaşlar, şirketin mevcut durumunu, geleceğe dönük planlarını ve stratejisini bu sayede öğrenir.

Risk yönetimi

Şirket, risk yönetimine dair süreçleri nasıl bir yönetim yapısında yürütüyor? Şirketin risk yönetimi politikası var mı? Ayrı bir risk yönetimi birimi mevcut mu? Şirket ISO gibi uluslararası standartları uyguluyor mu? Yönetim kurulu ve çalışanlar riskler konusunda bilgilendiriliyor mu? Günümüzde gündeme gelmeye başlayan sürdürülebilirlikle ilgili riskler ayrıca ele alınıyor mu?

Neden açıklanır?	Şirketin devamlılığı açısından risklerin önceden tespit edilmeleri, yönetilmeleri ve ortaya çıkmalarının engellenmesi büyük önem taşır. Şirketler, faaliyetlerinin devamlılığını tehdit edebilecek gelişmelerin neden olacağı sorunları tespit etmeye yarayan kurumsal risk yönetimi bakış açısını geliştirir. Bu bakış açısı sayesinde, hedeflerine varırken ortaya çıkması muhtemel sorunları öngörüp önlem almayı amaçlar. Bunlar için gerekli kaynağı ayırır. Risk yönetimini bütüncül olduğu gibi sürekli kılmayı hedefler. Paydaşlar, bir şirketin hangi gelişmeleri risk olarak gördüğünü, bu risklerin faaliyeti üzerinde yaratacağı etkileri nasıl değerlendirdiğini, bu etkilerle mücadele için hangi adımları planladığını görmek isterler. Son dönemde sürdürülebilirlikle ilgili riskler düzenleyici kurumların ilgi alanına girmeye başlamıştır. Uluslararası ve ulusal birçok düzenleme ve standart, bu tür risklerin nasıl yönetilmesi gerektiğiyle ilgili olmaktadır. Bu nedenle, şirketler yasal düzenlemelere uyabilmek için artık risk yönetimi konusunda daha ayrıntılı bilgi vermektedir. Henüz yasal düzenlemenin parçası olmasa bile yakın gelecekte düzenlemelere dahil edilecek olan bazı konular (örn. plastik üretimi ve kirliliği) şirket tarafından risk yönetimi kapsamında şimdiden ele alınırsa, paydaşların şirkete olan bakışı olumlu etkilenir.
Hangi şekilde ve nasıl açıklanır?	Bu başlıktaki sorular, rakamsal cevaplardan ziyade ayrıntılı açıklamaları gerektirir. Risk yönetiminde hangi yaklaşımın benimsendiği, ayrı bir birimin veya ayrı bir yönetim kurulu komitesinin bulunup bulunmadığı raporlanır. Komitenin ve birimin yıl boyunca değerlendirdikleri riskler ve aldıkları önlemler açıklanır. Faaliyette bulunulan bölge, sektör kapsamında riskleri ve risklerin gerçekleşme ihtimallerini içeren bir matris hazırlanabilir. Alınacak önlemler matrisle entegre biçimde sunulabilir. Risk yönetimi konusunda ulusal veya uluslararası sertifikalar alınmışsa veya ISO benzeri standartlar takip ediliyorsa bunlar belirtilir. Kurumsal Risk Yönetimi alanında farkındalığın artırılması, görev ve sorumluluklara ilişkin bilgi aktarılması için kurum içi eğitim düzenlenebilir. Sürdürülebilirlikle ilgili riskler, sürdürülebilirlikle ilgili birimin ve risk yönetimini yürüten birimin iş birliğiyle ele alınabilir. Bu alana mahsus özel raporlar yazılabilir.

Yönetim kurulu komiteleri

Şirketin yönetim kurulu üyelerinin görev aldığı kaç komite vardır? Komiteler hangi alanlarda çalışırlar? Görev alanlarına ve iç işleyişlerine dair dokümantasyon var mıdır? Komitede görev almaları karşılığında yönetim kurulu üyelerine ek ödeme yapılıyor mu?

Neden açıklanır?	Yönetim kurulu üyelerinin yetkinliklerine göre yer aldıkları ve farklı alanlarda görev alan komiteler önemlidir. Komitelerin toplantıları ve hazırladıkları raporlar, şirketin stratejisine ve yönetimine ışık tutabilir. Komitelerde ele alınan konuların yönetim kurulu genelinde ele alınması kolaylaşır. Yönetim kurulunda ele alınacak konular, kurul gündemine gelmeden önce bu komitelerde ele alınır. Yönetim kurulu kısıtlı zamanını daha verimli biçimde kullanmış olur. Şirket, kurumsal yapısının bu önemli parçasını paydaşlarıyla paylaşır. Şirkette yönetim kurulu komiteleri yönetim kurulunun yetkinliğini, verimli çalıştığını gösterir. Öte yandan, bazı komitelerin kurulması mevzuatın gereği olabilir. Örneğin, ülkemizdeki sermaye piyasası mevzuatı gereği (kapsama giren şirketlerde) Kurumsal Yönetim Komitesi kurulması zorunluluktur. Paydaşlar komitelerin varlığını bilmek isterler.
Hangi şekilde açıklanır, nasıl ölçülür?	Şirkette aktif olarak hangi komitelerin bulunduğu, komitelerin yılda kaç kere toplandığı, üyelerinin kimler olduğu raporlanır. Komite toplantılarında ele alınan konu başlıkları paylaşılır. Komitelerin çalışma esaslarını belirleyen iç dokümantasyon kamuoyuyla paylaşılır. Komitelerin yapıları ve nasıl kurulacakları, ülkeden ülkeye değişebilir. Kurumsal Yönetim Tebliğine göre, tebliğ kapsamına giren şirketlerde yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarını sağlıklı bir biçimde yerine getirmesini teminen Denetimden Sorumlu Komite, Riskin Erken Saptanması Komitesi, Kurumsal Yönetim Komitesi, Aday Gösterme Komitesi ve Ücret Komitesi oluşturulur. Ancak yönetim kurulu yapılanması gereği ayrı bir aday gösterme komitesi ve ücret komitesi oluşturulamaması durumunda, kurumsal yönetim komitesi bu komitelerin görevlerini yerine getirir. Bu komitelere ek başka komiteler de oluşturulabilir. Son dönemde, yönetim kurulu üyelerinin de yer aldığı sürdürülebilirlik komiteleri kurulmaktadır. Bazı şirketlerde insan hakları komiteleri, iş sağlığı ve güvenliği komiteleri kuruludur. Bu komitelerde ele alınan kararların çalışanlara aktarılması da gündeme gelebilir. Komiteler şirket içinden veya dışından kişilerin görüşlerine başvurabilir. Danışmanlık hizmeti alabilir. Bu durumda, bu hizmetin alındığı danışmanlık şirketinin açıklanması gerekir.

Tedarikçi ilişkileri

Şirketin tedarikçileriyle ilişkilerinin nasıl olacağını belirleyen bir politika (veya tedarikçi ilkeleri) bulunuyor mu? Şirket tedarikçilerine yönelik denetim yapıyor mu? Tedarikçilerine eğitim veriyor mu? Tedarikçi seçiminde sürdürülebilirlikle bağlantılı kriterler belirliyor mu? Geniş bir tedarikçi ağı bulunuyor mu?

Neden açıklanır?	Tedarikçiler şirketin geniş ekosisteminin parçasıdır, paydaşlar arasında yer alırlar. Tedarikçilerle ilişkileri belirleyen bir politika, şirketin üretim faaliyetlerine devamında etkilidir. Tedarik zincirinde karşılaşılabileceği riskleri azaltmak için adım attığını gösterir. Geniş bir tedarik ağı olması ise şirketin faaliyetlerinin sürekliliği açısından kayda değerdir. Tedarikçilerin tek bir coğrafi bölgede bulunmamaları (o coğrafyayı ilgilendiren bir olumsuzluk yaşanması durumunda) şirket açısından avantaj sağlayabilir. Dolayısıyla tedarikçilerin mümkün olduğunca farklı bölgelerde yer aldıklarını göstermek önemlidir. Özellikle Avrupa Birliği'ne yapılan ihracatta, ilgili ülkelerdeki sorumlu tedarik zinciri yasalarından hareketle, ihracatçı firmalar tedarik zincirindeki süreçlerden de sorumlu tutulmaktadır. Tedarik zincirinin sorun yaratmasının sonucu, şirketin tazminat ödemesine veya ülkeye ihracatının yasaklanmasına kadar gidebilir. Şirketin tedarikçileriyle yakından çalışarak sorunlarını gidermeye yardımcı olması (veya bu sorunları devam ederse onlarla çalışamayacağını beyan etmesi) bu risklerin farkında olduğunun göstergesidir. Tedarikçilerde yaşanan insan hakları ihlallerinin şirketlerin itibarlarını ve dolayısıyla finansal durumlarını zedeledikleri bilinir. Tedarik zinciriyle ilgili bir politikanın duyurulmasıyla bu risk de azaltılmış olur.
Hangi şekilde açıklanır?	Şirket birlikte çalıştığı tedarikçi sayısını ve varsa kritik tedarikçi sayısını açıklar. Fazla sayıda tedarikçiyle çalışan şirketlerin tedarikçileri üzerindeki etkileri büyüktür. Bazı şirketler tedarikçilerine eğitim verebilir. Böylece tedarikçilerin kendi gelişimlerine destek olurlar. İhracat yaptığı ülkelerde tedarik zincirine dair hangi yasaların yürürlükte olduğunu, bu yasaların kendi faaliyetlerine nasıl etkileri olduğunu açıklar. Tedarikçilerle ilişkilerin seyrini belirleyen bir politika oluşturulması önemlidir. Politikada tedarikçinin kendi çalışanlarının sağlığına verdiği önem, yolsuzluğu önlemek için attığı adımlar, çevreye zarar vermemek için geliştirdiği projelere vurgu yapılır. Bunlar gibi belirli kriterleri sağlayamayan tedarikçilerle çalışılmasının zorluğu ifade edilir. Politika öngörü sağlar.

11. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI

Sürdürülebilirliğin en acil sorunlarını ele alan “BM Binyıl Bildirgesi”, Eylül 2000’de Brezilya’nın Rio şehrinde toplanan BM Milenyum Zirvesi’nde imzalanmıştır. Aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 189 ülkenin devlet ve hükümet başkanları, 2015 yılına kadar hayata geçirilmesi planlanan ve daha çok hükümetlerin katkısını gerektiren sekiz maddeden oluşan Binyıl Kalkınma Hedefleri’ne imza atmışlardır.

Amaç 1: Mutlak Yoksulluk ve Açlığı Ortadan Kaldırmak

Amaç 2: Herkesin Temel Eğitim Almasını Sağlamak

Amaç 3: Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirmek

Amaç 4: Çocuk Ölümlerini Azaltmak

Amaç 5: Anne Sağlığını İyileştirmek

Amaç 6: HIV/AIDS, Sıtma ve Diğer Salgın Hastalıklarla Mücadele Etmek

Amaç 7: Çevresel Sürdürülebilirliği Sağlamak

Amaç 8: Kalkınma için Küresel Ortaklıklar Geliştirmek

İnsanlığın ve dünyanın içinde bulunduğu şartları iyileştirmek için daha fazla çalışılmasına ihtiyaç duyulması nedeniyle, 2000–2015 yılları arasında yürürlükte olan hedeflerin yerini, 2015–2030 yılları arasında uygulanacak olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), bir diğer deyişle Küresel Amaçlar almıştır. BM Genel Kurulu’nda 193 ülke tarafından kabul edilen SKA’lar 17 amaç ve 169 alt hedeften oluşmaktadır. 2000’de belirlenen Binyıl Kalkınma Hedeflerinde yer

almayan iklim krizi, sorumlu üretim ve tüketim, yenilikçilik, barış gibi çok kritik bazı konular 2015’te amaçlara dahil edilmiştir.

Bir diğer önemli fark da Binyıl Kalkınma Hedeflerinde ağırlıklı olarak hükümetlerin katkısı gerekirken, SKA’larda özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar da paydaş olarak görülmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

BM tarafından hazırlanan Sürdürülebilir Kalkınma Raporu 2024, yeniden teyit edilen taahhütlere rağmen ilerlemenin çok yavaş olduğunu veya birçok cephede tersine döndüğünü ortaya koymuştur.⁶² Çatışmalar, iklim şokları ve ekonomik çalkantılarla beraber Kovid 19’un kalıcı etkileri mevcut eşitsizlikleri daha da kötüleştirmiştir. 2019’a kıyasla 2022’de 23 milyon kişi aşırı yoksulluğa itilmiştir ve 100 milyondan fazla insan da açlıkla karşı karşıya kalmıştır. Sağlık alanındaki bazı hedeflerde ilerleme olurken, bu alandaki genel ilerleme 2015’ten bu yana endişe verici derecede yavaşlamıştır. Kovid 19 salgını, ortalama yaşam süresinde yaklaşık 10 yıllık geriye gidiş anlamına gelmiştir. Birçok ülkede öğrencilerin matematik ve okuma becerilerinde düşüş görüldüğü ve gelecekteki refahı belirleyecek temel yeterliliklerin tehlikeye girdiği göz önüne alındığında sürdürülebilir kalkınmanın temeli olan eğitim de ciddi tehdit altında olmaya devam etmektedir.

Çevresel krizlerin kümülatif etkisi, gezegen ekosistemlerinin temellerini tehdit etmektedir. 2023 yılı tarihindeki en sıcak yıl olarak kayıtlara geçmiştir ama bilim insanları gelecek yılların yeni rekorlara gebe olduğunu ifade etmektedir. Küresel sıcaklık artışı ilk kez Paris Anlaşması’nın 1,5°C

sınırına tehlikeli derecede yaklaşmıştır. Küresel sera gazı emisyonları ve atmosferdeki karbondioksit yoğunluğu 2022’de yeni rekor seviyelere ulaşmıştır, 2023’te bir yavaşlama belirtisi görülmemiştir.

Gelişmekte olan ve iklim krizine karşı savunmasız ülkeler büyük kalkınma zorluklarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Dünyanın en kırılgan ülkelerinin yarısında kişi başına düşen Gayrisafi Yurt İçi Hasıla’nın (GSYH) büyümesi, bu yüzyılda ilk kez gelişmiş ekonomilere göre daha yavaş kalmıştır. Bu gidişat, ülkeler arasında daha fazla gelir eşitsizliğine neden olmaktadır. Üstelik, hızlı borç birikiminin yaşandığı 10 yılın ardından, düşük ve orta gelirli ülkelerde dış borç stoku eşi benzeri görülmemiş düzeyde yüksek kalmaya devam etmektedir. Bu sorunlar, gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomik karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemeleri ve oy oranlarının birçok uluslararası finans kuruluşundaki üye ağırlıklarının çok gerisinde kalmaları nedeniyle daha da kötüleşmektedir.

İnsanlık, birlikte çalıştığımızda ve kolektif aklımızı uyguladığımızda, çözümü zor gibi görünen sorunlara çözümler üretebileceğimizi defalarca göstermiştir. Hayat kurtaran tedaviye erişimin artması son otuz yılda AIDS’e bağlı 20,8 milyon ölümü önlemiştir. Dünyanın pek çok bölgesinde kızlar eğitimde eşitliğe ulaşmış, hatta her düzeyde eğitimi tamamlamada erkeklerin önüne geçmiştir. Bu nedenle yeni çözümler için insanların artık sürdürülebilir kalkınmayı tehdit eden çok sayıda krizle yüzleşmesi, bu kadar yüksek riskin gerektirdiği kararlılığı, yaratıcılığı ve kaynağı bir araya getirmesi gerekmektedir.

⁶² Raporun tamamına bu bağlantıdan ulaşabilirsiniz.
<https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf>
Türkiye’nin gelişimini daha etkileşimli olarak görmek isterseniz bu bağlantıyı kullanabilirsiniz.
https://dashboards.sdindex.org/profiles/turkiye?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block

1. Yoksulluğa son

2. Açlığa son

3. Sağlıklı ve kaliteli yaşam

4. Nitelikli eğitim

5. Toplumsal cinsiyet eşitliği

6. Temiz su ve arıtma

7. Erişilebilir ve temiz enerji

8. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme

9. Sanayi, yenilikçilik ve altyapı

10. Eşitsizliklerin azaltılması

11. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar

12. Sorumlu üretim ve tüketim

13. İklim eylemi

14. Sudaki yaşam

15. Karasal yaşam

16. Barış, adalet ve güçlü kurumlar

17. Amaçlar için ortaklıklar

1-YOKSULLUĞA SON

AMAÇ: “Günde 1,25 dolardan daha az bir parayla geçinmek” şeklinde tanımlanan aşırı yoksulluğu, 2030 yılına kadar tüm şekilleriyle sona erdirmek.

Kovid 19 salgını ve 2020’den 2022’ye kadar devam eden şoklar aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik küresel çabaları sekteye uğratmıştır. Küresel aşırı yoksulluk oranı onlarca yıl sonra ilk kez 2020 yılında artış göstermiş ve yaşanan ilerlemeyi üç yıl geriye götürmüştür. O zamandan beri, düşük gelirli ülkelerin geride kalmasıyla iyileşme istikrarsız olmuştur. Hesaplamalara göre, 2022’de dünya nüfusunun %9’unun yani 712 milyon kişinin (2019’a göre 23 milyon kişi artışla) aşırı yoksulluk içinde yaşadığı tespit edilmiştir. Projeksiyonlar, mevcut durumun devam etmesi halinde, 2030 yılına kadar 590 milyon insanın yani dünya nüfusunun %6,9’unun aşırı yoksulluk içerisinde yaşayacağını göstermektedir. Yoksulluğun azaltılmasında önemli bir hızlanma olmazsa, en yoksul 10 ülkeden sadece birinin veya ikisinin 2030 yılına kadar yoksulluklarını yarı yarıya iyileştirmeleri beklenmektedir.

Sosyal koruma programlarını genişletmeye yönelik çaba ve taahhütlere rağmen, kapsamdaki önemli boşluklar 2023 yılında 1,4 milyar çocuğu güvencesiz

Dünya Bankası Uluslararası Kalkınma Birliği’nden imtiyazlı kredi almaya hak kazanan en kırılgan 75 ülkede, 4 kişiden 1’i günde 2,15 dolardan daha az gelirle geçinmeye çalışmaktadır: Dünya’nın geri kalanındaki aşırı yoksulluk oranından sekiz kat daha yoksul olan bu ülkelerin üçte birinin gelir seviyesi pandemi öncesi-ne göre kötüleşmiş durumda. Yoksul kadınların yaşam koşulları ortalamada, yoksul erkeklerden daha kötü.

bırmıştır. Dünya genelinde 10 çocuktan 7’si hâlâ sosyal koruma kapsamından yoksundur. İklim değişikliği de yoksulluğun azaltılmasını engellemektedir. Felaketler milyonlarca hane halkını daha da yoksullaştırmaktadır. 2015’ten 2022 yılına kadar yıllık ortalama doğrudan ekonomik kayıplar dünya çapında 115 milyar doları aşmıştır, bu da rapor veren ülkelerin GSYH’lerinin %0,3’ü demektir.

Yoksulluğu sona erdirmek için kapsamlı sosyal koruma sistemlerini, kapsayıcı ekonomi politikalarını, beşeri sermayeye yapılan yatırımları, eşitsizliği gidermeye yönelik tedbirleri, iklim direncini, uluslararası iş birliğini ve ortaklığı birleştiren geniş kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır.

2- AÇLIĞA SON

AMAÇ: Açlığın ve yetersiz beslenmenin her biçimini sona erdirmek, gıda güvenliğini sağlamak, başta çocuklar olmak üzere tüm insanların yıl boyunca yeterli besine erişmelerini hedeflemek ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek.

Kovid 19 salgını sonrasında keskin bir yükselişin ardından küresel açlık ve gıda güvensizliği neredeyse üç yıldır değişmemiştir. 2023'te yaklaşık 733 milyon kişi açlıkla karşı karşıya kalmış ve 2,33 milyar insan orta ile şiddetli düzeyde gıda güvensizliğiyle karşılaşmıştır. 2022 yılında 5 yaşın altındaki 148 milyon çocuk kısalıktan (gelişim eksikliğinden) muzdarip olmuştur. Mevcut eğilim-

3- SAĞLIKLI VE KALİTELİ YAŞAM

AMAÇ: Herkesin sağlık hizmetine, güvenli ilaca ve aşıya kavuşmasını garanti etmek, bulaşıcı hastalık salgınlarını ortadan kaldırmak, anne ve çocuk ölümlerini azaltmak, aile planlamasına evrensel erişim sağlamak.

Kovid 19 salgını, küresel sağlığı fazlasıyla tahrip etmiştir ve neredeyse ortalama ömür süresindeki on yıllık ilerlemeyi geri almıştır. Sağlıkla ilgili göstergelerin çoğu küresel olarak doğru yönde ilerlerken, mevcut eğilimler 2030 hedeflerine ulaşmada yetersiz kaldığını göstermektedir.

Anne ölüm oranı 2030 hedefinin üç katı üzerindedir. 5 yaş altı ölümleri 2022'de en düşük seviye-

2023 yılında Dünya çapında on bir kişiden biri ve Afrika'da beş kişiden biri açlıkla karşı karşıya.

ler devam ederse, 2030 yılında 5 yaş altı her beş çocuktan biri bundan etkilenenecektir.

Sıfır açlığa ulaşmak için sürdürülebilir, dayanıklı ve adil gıda sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Diyet, beslenme, sağlık ve hijyen alanlarındaki gelişmelere hız verilmesi kronik yetersiz beslenmeden ötürü zarar gören çocuk sayısını yarıya indirme hedefine ulaşmada hayati önem taşımaktadır.

Açlığa son vermek için iklim değişikliği, çatışma ve ekonomik krizin etkilerinin azaltılmasına yönelik önemli çabalara ihtiyaç vardır. 2022 yılında ülkelerin neredeyse %60'ı tedarik zincirinin bozulması gibi nedenlere bağlı olarak anormal gıda fiyatlarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Rekör gıda fiyatları satın alma gücünü ve gıdaya erişimi zorlaştırmış, gıda güvenliğini ve beslenme sonuçlarını

kötü etkilemiştir.

Küçük ölçekli gıda üreticileri açlıkla mücadelede hayati önem taşımakta ancak büyük ölçekli operasyonların gelirinin yarısından azını kazanmaktadır. Erkeklerin yönettiği küçük ölçekli gıda üreticileri genellikle kadınların yönettiği üreticilere göre daha yüksek gelir elde etmektedir. Bu doğrultuda, SKA, küçük çiftçilerin desteklenmesini ve arazi, teknoloji ve piyasalara eşit erişimlerini destekleyen sürdürülebilir tarım uygulamalarının teşvik edilmesini kapsamaktadır. Altyapı ve teknolojiye daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir, bunun için ise daha fazla uluslararası iş birliğine ihtiyaç vardır.

Dünya'da ortalama yaşam süresi beklentisi 2000 yılında 66,8 yaş iken, 2019 yılında sağlık ve ilgili alanlardaki gelişmeye bağlı olarak 73,1'e yükselmişti. Kovid 19 salgını bu pozitif trendi tersine çevirdi ve ortalama yaşam süresi 2012'deki seviyelere, 71,4'e düştü.

ye ulaşmış ancak ilerleme yavaşlamıştır. Daha fazla düşüş yaşanmazsa, 2030 yılına kadar 35 milyon çocuğun, beşinci yaş günlerini görmeden ölecekleri tahmin edilmektedir.

HIV/AIDS, sıtma gibi bulaşıcı hastalıklarla mücadelede büyük aşama kaydedilmiş ve milyonlarca ölüm önlenmiştir. Ancak 2022'de 21 milyon çocuk hayat kurtaran aşılarından mahrum kalmıştır. Hava kirliliğinden kaynaklanan her 100 ölümün 90'dan fazlası düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmektedir.

Hem dünya nüfusu hem de sağlık çalışanları yaşlanmaktadır. Bir yanda yaşları gereği daha fazla sağlık hizmetine erişmesi gereken daha fazla insan bulunmaktayken diğer yanda kendileri de yaşlandıkları için yavaş yavaş çalışma

hayatından ayrılan sağlık çalışanları bulunmaktadır. Öte yandan, dünya nüfusunun yarıdan fazlası temel sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Sağlıklı ve kaliteli yaşama ulaşmak için finansal sıkıntı yaşamadan evrensel sağlık güvencesinin sağlanmasına öncelik verilmesi, sağlık sistemlerinin güçlendirilmesi, hastalıkların önlenmelerine ve tedavilerine yönelik yatırımların yapılması, özellikle savunmasız toplulukların bakım ve hizmetlere erişimlerindeki eşitsizliklerin giderilmesi gerekmektedir.

4- NİTELİKLİ EĞİTİM

AMAÇ: Tüm çocukların ücretsiz ilk ve ortaöğretimi tamamlamasını garanti altına almak, nitelikli yükseköğretime ve uygun maliyetli mesleki eğitime erişim sağlamak, toplumsal cinsiyet ve varlık eşitsizliklerini ortadan kaldırmak.

2030 hedeflerine ulaşabilmek için ülkelerin 1,4 milyon çocuğu okul öncesi eğitime kaydettirmeleri, 2030'a kadar her iki saniyede bir yeni bir çocuğu okula kabul etmeleri ve ilkokul tamamlama oranlarındaki yıllık ilerlemeyi üç katına çıkarmaları gerekmektedir. Bunun için de eğitimin finansmanına öncelik verilmesi, öğretmenlerin

En varlıklı hanelerin okul öncesi eğitime devam etme olasılığı en yoksul ailelere göre iki kat daha fazladır.

eğitilmesi, kapsayıcı ve erişilebilir okullar açılması en önemli adımlar arasında yer almaktadır.

Küresel olarak hem ilk hem orta öğretimde kızların okulu tamamlama oranı erkeklerden %2-%3 daha fazladır. Lisede kızlar %14'lük farkla kayda değer bir avantaja sahiptir.

Kovid 19, okul öncesi eğitimdeki gelişimi tersine çevirerek okul öncesi eğitimde %1,5 puan düşüşe neden olmuştur. Bu durum özellikle en yoksul çocukları etkilemiştir. Ücretsiz ve zorunlu okul öncesi eğitim için yasal zorunluluklar okula hazır olma ve fırsat eşitliği açısından çok önemli olsa da, hâlâ ülkelerin sadece dörtte biri bunu zorunlu kılmakta ve sadece yarısı bunu ücretsiz olarak sunmaktadır. En varlıklı hanelerin okul öncesi eğitime devam etme olasılığı en az varlıklı ailelere göre iki kat daha fazladır.

Ülkeler arasındaki öğretmen vasıflarında önemli bir uçurum bulunmaktadır. Ortalamada, öğretmenlerin %15'i asgari niteliklerden yoksundur, bu da eğitimde ilerlemeyi kısıtlamaktadır. Sahra Altı Afrika bu konuda en büyük zorluğu yaşamakta, Avrupa ve Kuzey Amerika'da okul öncesi öğretmenlerin %90'ı standartları karşılarken, Sahra Altı Afrika'da bu oran %60 olmaktadır. İlköğretim düzeyinde Sahra Altı Afrika'daki ülkelerde 10 öğretmenden 7'si gerekli minimum nitelikleri karşılarken, diğer bölgelerin çoğunda 10 öğretmenden 9'u karşılamaktadır.

5- TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

AMAÇ: Kadınlara ve kız çocuklarına karşı ayrımcılığı her yerde ortadan kaldırmak; kadınların ve kız çocuklarının konumlarını güçlendirmek.

Kadın liderlerin teşvik edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini daha ileriye götürecek politikaların oluşmasına ve mevzuatın güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Zararlı uygulamalar azalmakla birlikte hâlâ nüfus artışı ile aynı hızda değildir. Hâlâ beş kızdan biri 18 yaşından önce evlenmektedir. Dünya çapında tahminen (üçte biri yalnızca Hindistan'da olan) 640 milyon kız çocukluk çağında evlendirilmiştir. Şaşırtıcı bir şekilde, 230 milyon kız çocuğu ve kadın, kadın istismarına maruz kalmıştır.

Hâlâ beş kızdan biri 18 yaşından önce evlendirilmektedir.

Kadınların kamusal hayata katılımında eşitlik hâlâ sağlanamamaktadır. Kadınlar küresel istihdamın %40'ını oluştururken 2022'de yönetici pozisyonlarının sadece %27,5'inde yer almışlardır: Bu oran 2016'dan beri artmamıştır. BM Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı tarafından yayımlanan bir rapora göre mevcut ilerleme hızıyla yasal korumadaki boşlukları kapatmanın ve ayrımcı yasaları kaldırmanın 286 yıla kadar süreceği öngörülmüştür. Aynı raporda kadınların iş yerinde yöneticilik pozisyonlarında eşit olarak temsil edilmeleri için mevcut koşullarda 140 yıl gerektiğine dikkat çekilmiştir. Kadınlar ücretsiz ev ve bakım işlerinin haksız yükünü taşımakta, erkeklere göre günde bunlara 2,5 kat daha fazla zaman harcamaktadırlar. Bölgesel eşitsizlikler Kuzey Afrika ve Batı Asya'da beş kat daha fazla, Okyanusya, Avrupa ve Kuzey Amerika'da ise yaklaşık iki kat daha fazladır.

Önyargılara dayanan sosyal normları değiştirmeye yönelik güçlü ve sürekli taahhütlerde bulunulmasına, zararlı uygulamaların ve ayrımcı yasaların kaldırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kadınların liderlik ve karar alma süreçlerindeki rollerinin güçlendirilmeleri ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yatırımların ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte artırılması en önemli öncelikler arasında yer almaktadır.

Kadınların siyasi katılımı da kısıtlı olmaya devam etmektedir. 1 Ocak 2024 itibarıyla kadınlar ulusal parlamentolardaki sandalyelerin %26,9'unu oluşturmaktadır: bu oran 2015'te ise %22,3 olmuştur.

6- TEMİZ SU VE ARITMA

AMAÇ: Herkesin güvenli ve sağlıklı içme suyuna erişebilmesini sağlamak, su ekosistemlerini korumak, kaynakları iyi yönetmek.

Kaynak kullanımındaki yoğunluk ve kirlilik şu anki hızla devam ederse, 2030 yılında 2 milyar insanın güvenilir içme suyu olmadan, 3 milyar insanın güvenilir arıtma olmadan ve 1,4 milyar kişinin temel temizlik hizmetlerinden yoksun yaşayacağı tahmin edilmektedir. İklim değişikliği bu sorunları daha da kötüleştirmektedir, toplumsal istikrara yönelik önemli riskler oluşturmaktadır.

Su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde yönetimi herkesin refahı ve barışı için çok önemli bir konudur. Bunun için daha fazla finansman, daha fazla veriye dayalı karar alma, vasıflı iş gücü geliştir-

Şu anki hızla devam ederse, 2030 yılında hâlâ 2 milyar insan güvenli içme suyu olmadan, 3 milyar insan güvenli arıtma olmadan ve 1,4 milyar kişi temel temizlik hizmetlerinden yoksun yaşayacak.

me dâhil olmak üzere yenilikçi teknoloji ve sektörler arası güçlü iş birliği gerekmektedir.

Su stresi seviyesi, toplam tatlı su kaynaklarına göre tüm tatlı su çekimlerini/kullanımlarını ölçmektedir. Yenilenebilir su kaynaklarının %75'inin üzerindeki çekilme oranı, yüksek su stresini temsil etmektedir. Yüksek su stresi çevre için yıkıcı sonuçlara yol açabilmekte ve ekonomik ve sosyal kalkınmayı engelleyebilmekte, hatta tersine çevirebilmektedir. Küresel ölçekte su stresi seviyesi 2021'de ortalama %18,6'ya ulaşmıştır. Orta ve Güney Asya yüksek stresle, Kuzey Afrika ise kritik stresle karşı karşıyadır. 2015'ten 2021'e kadar küresel su stresi artmıştır. Kuzey Afrika ve Batı Asya'daki stres seviyeleri %12 artarak zaten kritik olan seviyeleri daha da kötüleştirmiştir. Tarım, küresel olarak çekilen tatlı suların %72'sini oluşturmaktadır, bunu sanayi (%15) ve hizmetler (%13) takip etmektedir.

Endişe verici bir şekilde, ülkelerin yaklaşık %43'ünde sınır aşan su kütlelerinin herhangi biri için sel alarm sistemi, %63'ünde kuraklık alarm sistemi, %59'unda sınır aşan havzalarının herhangi biri için ortak iklim değişikliğine uyum stratejisi ve %64'ünde bir alarm sistemi bulunmamaktadır. Henüz ülkeler arası ortak afet riskini azaltma stratejileri yürürlüğe koyulmamıştır.

Entegre su kaynakları yönetiminin daha yüksek düzeyde olduğu ülkeler (%0 ile %100 arası puan) iklim değişikliğine, biyolojik çeşitlilik kaybına ve kirliliğe karşı daha dirençlidir. Entegre su kaynakları yönetiminin uygulanmasında küresel ilerleme yavaş kalmaktadır. 2017'deki %49'luk oran, 2023'te yalnızca %57'ye yükselmiştir. Bu oran 2030 hedefi olan %91 ile %100'ün çok gerisindedir.

7-ERİŞİLEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ

AMAÇ: Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir enerjiye erişimini güvence altına almak.

Kovid 19 salgını ve Ukrayna'daki savaş gibi son olaylar, zaten yetersiz olan durumu daha da kötüleştirerek ilerlemeyi sekteye uğratmıştır. Elektriğe erişimi olmayan insanların sayısı on yıl içinde ilk kez artmıştır.

Mevcut durumda bir değişiklik olmazsa, 2030 yılında tahminen 660 milyon insanın elektriğe erişimi olmayacak ve yaklaşık 1,8 milyar kişi temiz

Mevcut durumda bir değişiklik olmazsa, 2030 yılında tahminen yaklaşık 660 milyon insanın elektriğe erişimi olmayacak ve yaklaşık 1,8 milyar kişi temiz pişirme yakıtlarından ve teknolojilerinden mahrum kalacak.

pişirme yakıtlarından ve teknolojilerinden mahrum kalacaktır. Enerji verimliliğindeki marjinal kazanımları düzeltmek için küresel yatırımın üç katına çıkması gerekmektedir.

2030 yılına kadar temiz enerjiye evrensel erişim sağlamak için elektrifikasyonu hızlandıracak, enerji verimliliğini artıracak ve yenilenebilir enerjiye yatırımları artıracak sağlam politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yenilikçi çözümlerin teşvik edilmesi ve destekleyici düzenleyici çerçevelerin oluşturulmasıyla birleşen bu çabalar, erişilebi-

li ve temiz enerjiye doğru ilerlemek ve iklim hedeflerine ulaşmak için hayati öneme sahiptir.

Finansman taahhütleri marjinal olarak daha geniş bir alana dağıtılmıştır. Son on yılda teknolojideki eğilimler, yatırımları hidroelektrikten güneş enerjisine ve çoklu/diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına kaydırmıştır. 2022'de yatırımların neredeyse yarısı çoklu/diğer yenilenebilir kaynaklara gitmiştir. Güneş enerjisi %35, rüzgâr enerjisi %11 ve hidroelektrik %7 pay almıştır.

8-İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME

2023 yılında 2 milyardan fazla işçi sosyal korumadan yoksun kayıt dışı işlerde çalışmıştır. Bu rakam küresel iş gücünün yüzde %58'ini oluşturmuştur.

AMAÇ: Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi. Girişimciliğin ve iş imkânlarının özendirilmesi, zorla çalıştırmanın, köleliğin ve insan ticaretinin ortadan kaldırılması.

Kadınlar ve gençler daha yüksek işsizlik oranlarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Kayıt dışı istihdam büyük bir sorun teşkil etmektedir. 2023 yılında 2 milyardan fazla işçi sosyal korumadan yoksun biçimde kayıt dışı işlerde çalışmıştır. Bu rakam küresel iş gücünün %58'ini oluşturmuştur; bu payın 2024'te hafif bir düşüşle %57,8'e düşeceği öngörülmektedir. Endişe verici bir şekilde, her beş gençten birinden fazlası öğretimde, istihdamda veya eğitimde bulunmamaktadır.

İlerlemeyi hızlandırmak için sürdürülebilir ekonomi politikalarının desteklenmesi, girişimcilik ve inovasyonun desteklenmesi, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, işçi haklarının, sosyal adaletin güvence altına alınması ve özellikle kadınlara ve gençlere kapsayıcı istihdam olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

Küresel GSYH büyümesinin azalması ve verimliliğin düşük olması ekonomik kalkınma için risk oluşturmaktadır.

9-SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI

Küçük işletmelerin büyümesini, rekabet gücünü ve dayanıklılığını desteklemek için kapsayıcı sanayi politikaları zorunludur.

AMAÇ: Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi.

Altyapı yatırımı ve yenilikçilik, büyümenin ve kalkınmanın itici güçlerini oluşturmaktadır. İnsanların yarıdan fazlasının kentlerde yaşadığı günümüzde toplu taşıma, yenilenebilir enerji, yeni sanayi kolları ve bilgi teknolojileri daha fazla önem kazanmıştır.

Bu amaca ulaşmak için kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik edecek, araştırma ve geliştirmeye daha fazla yatırım yapılması yoluyla inovasyonu ve yeşil geçişi

hızlandıracak, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi kolaylaştıracak ortak bir çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Krediye erişim küçük işletmeler için hayati önem taşımaktadır ancak yalnızca küçük bir kesim bu imkândan yararlanabilmektedir. Küçük işletmelerin büyümesini, rekabet gücünü ve dayanıklılığını desteklemek için kapsayıcı sanayi politikaları zorunludur.

10-EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI

AMAÇ: Cinsiyet, ırk, etnik köken ayırmaksızın herkesi ekonomik ve sosyal olarak kapsamak. Kalkınma yardımlarını ve yatırımları en çok ihtiyaç hisseden bölgelere yönlendirmek. Güvenli göçü garanti altına almak.

Dünyanın en kırılgan ülkelerinin yarısının ekonomisi zengin ülkelere göre daha yavaş büyümektedir. 2023'te göç yollarında diğer yıllara kıyasla daha fazla insan ölmüştür. Dünya çapındaki mülteci sayısı tarihin en yüksek seviyesine ulaşmıştır - iklim krizi nedeniyle daha da yükselmesi beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler uluslararası ekonomide ve karar verme mekanizmalarında yeterince temsil edilmemektedir. Gelişmekte olan ülkeler, BM Genel Kurulu'nun %74'ünü oluştur-

Gelişmekte olan ülkeler uluslararası ekonomide ve karar verme mekanizmalarında yeterince temsil edilmemektedir.

maktadır ancak uluslararası ekonomik karar alma, norm belirleme ve yönetimde sınırlı söz hakkına ve katılıma sahiplerdir. Dünya Bankası'nın ana borç verme segmentinde, gelişmekte olan ülkeler oy haklarının yalnızca %39'una sahip olup, bu oran bankanın üye sayısındaki %75'lik payın çok gerisindedir. Daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir küresel ekonomik sistemin sağlanması için seslerini ve katılımlarını güçlendirmek gerekmektedir.

Son on yılda, banka hesapları arasında para transferinin maliyeti önemli ölçüde düşmüştür. Farklı bir ülkeye 200 dolar göndermenin ortalama maliyeti 2016'daki %7,42'den 2023'te %6,18'e düşmüştür ancak bu hâlâ %3'lük hedefin üzerindedir. Dijital havale hizmetleri hedefe daha hızlı ulaşmamıza yardımcı olabilecektir. 2023'te dijital havalelerin ortalama maliyeti %4,84 olurken, dijital olmayan/nakit bazlı havalelerin maliyeti

%6,77 olmuştur. Dijital hizmetler 2023 yılında tüm hizmetlerin %30'unu oluşturmuştur.

SKA'da yer alan hedefe ulaşmak için paydaşlar dijitalleşmeden yararlanarak maliyetleri azaltabilir, verimliliği artırabilir ve ülkeler arası para transferini kolaylaştırabilir. Bu amaca yönelik olarak, düzenleyicilerin sınırlı rekabet, yüksek uyumluluk maliyetleri, hesap erişim engelleri, şeffaflık sorunları ve düşük dijital ve finansal okuryazarlık gibi zorlukları ele alması gerekmektedir.

Gelir eşitsizliği, küresel çözüme ihtiyaç duyan bir sorundur. Mali piyasalar ve kurumların düzenlenmesini iyileştirmek, kalkınma yardımları ve doğrudan yabancı yatırımları en çok ihtiyaç duyulan bölgelere yönlendirmek olası çözümler arasında yer almaktadır.

11-SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

AMAÇ: Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması.

Dünya nüfusunun %50'den fazlası kentlerde yaşamaktadır. Bu oranın 2050 yılında dünya nüfusunun üçte ikisine ulaşması beklenmektedir. Bu nedenle insanlığın karşı karşıya olduğu yoksulluk, iklim değişikliği, sağlık hizmetleri, eğitim gibi devasa sorunlara şehirlerde çare bulunması gerekmektedir.

2022'de kentsel nüfusun %24,8'i gecekondu mahallelerinde ya da kayıt dışı şekilde yaşamaktadır.

Şehir sakinlerinin yalnızca %40'ı açık kamusal alanlara rahatlıkla ulaşabilmektedir. 2000 ile 2020 yılları arasında şehirler 3,7 kat daha hızlı büyümüştür, bunun da çevre üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır.

2022'de kentsel nüfusun %24,8'i gecekondu mahallelerinde ya da kayıt dışı şekilde yaşamaktadır. Kent sakinlerinin %40'ı toplu taşımaya kolayca erişememektedir.

SKA çerçevesinde kentleri güvenli ve sürdürülebilir kılmak için güvenli ve erişilebilir konut sağlamak, gecekonduları dönüştürmek, toplu taşımacılığa yatırım yapmak, kamusal yeşil alanlar yaratmak, kentsel planlamayı ve yönetimi iyileştirmek hedeflenmektedir.

12- SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM

Her kişi yıllık ortalama 79 kilogram gıda israf etmiştir, bu da ortalama bir insanın ağırlığından daha fazladır.

AMAÇ: Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması.

Ülkeler, tehlikeli atıkların bertaraf edilmesini de kapsayan genel anlamda çevre kirliliğiyle mücadele konusunda uluslararası sözleşmelerde yer alan yükümlülüklerini yerine getirerek ilerleme kaydetmişlerdir. Buna rağmen, sürdürülemez tüketim ve üretim kalıpları devam etmektedir. 2022 yılında küresel gıda israfı 1,05 milyar metrik tona ulaşmıştır. Bu israfın çoğu (%60) hanelerde meydana gelmiştir: Her kişi yıllık ortalama 79 kg gıda israf etmiştir, ortalama bir insanın ağırlığından daha fazladır. Her gün tahminen 1 milyar öğün yenilebilir gıda israf edilmektedir, bu da 783 milyon insanın açlıkla

karşı karşıya olduğu düşünüldüğünde açlıktan etkilenen bir kişinin 1,3 öğününe denk gelmektedir.

133 ülkeden sadece 9'u gıda atıklarının azaltılması konusunu ulusal mevzuatlarına dahil etmiştir.

Öte yandan, modern zamanın gereği olarak kullanılan ve hızlı tüketime konu olmaya başlayan bir diğer önemli grup, bilgisayar, cep telefonu, modem vs gibi elektronik malzemelerdir. Bu türden malzemeler, artık kullanımdan kalktıklarında elektronik atık (e-atık) olarak adlandırılmaktadır. Bu atıkların içerisinde hem doğaya zarar veren (dolayısıyla hassasiyetle bertaraf edilmesi gereken) maddeler hem de geri dönüştürülerek ekonomiye yeniden katılabilecek ve üretim aşamasında yeniden kullanılabilir ham maddeler bulunmaktadır. Küresel düzeyde e-atığın hızlı artışı büyük ölçüde hükümetler ve şirketler tarafından gerektiği şekilde ele alınmamakta, bu atıkların yalnızca %22'si sürdürülebilir bir şekilde toplanmaktadır.

SKA'ya göre 12. amaca ulaşmak için döngüsel ekonomi modellerinin, sürdürülebilir üretim uygulamalarının ve sorumlu tüketimin desteklenmesi gerekmektedir. Şirketler, yeniden kullanılabilir ve tüketiciler tarafından tamir edilmesi mümkün olan ürünleri tüketiciye sunmalıdır. Tamir edilebilirlik kavramı başta AB'de olmak üzere (tüketicinin tamir etme hakkı, "right to repair" olarak tanımlanır) gelişmiş ekonomilerde önem kazanmaya başlamıştır. İşletmeleri ve tüketicileri atıkları azaltmaya ve geri dönüştürmeye ikna etmek, sürdürülebilir tüketimi teşvik edecektir. Daha verimli üretim ve tedarik zincirlerinin geliştirilmesi gıda güvenliğini artıracak ve kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır.

13- İKLİM EYLEMİ

AMAÇ: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi.

İklim krizi hızlanırken 2024 yılında sıcaklık rekorları kırılmıştır. 2024 yılı Haziran ayındaki ortalama sıcaklık, haziran aylarında görülen en yüksek sıcaklık olarak kayda geçmiştir - diğer aylar için de benzer bir durum söz konusudur. Bilim insanları, gelecek yıllarda yüksek sıcaklıkların devam edeceğini, bu nedenle yeni rekorların görülmesinin olağan olduğunu ifade etmektedir.

Sıcak hava dalgaları, büyük seller, kuraklıklar, kontrol edilemeyen yangınlar ve tropikal kasırgalar gibi aşırı hava olayları milyonlarca insanın hayatını etkilemekte ve milyarlarca dolarlık ekonomik kayba neden olmaktadır.

Sıcaklıklar giderek daha da yükselmekte ve küresel sera etkisi yaratan gaz emisyonları artmaya devam etmektedir. Dünya nüfusunun tamamı iklim krizinden etkilenmektedir. Sera gazı salımı 1990'a göre %50 artmıştır. Bütün ülkelerin, halihazırda artan ve daha da artacak ekonomik ve sosyal maliyetlerle baş edebilmek için küresel ekonominin düşük karbonlu dönüşümünü hızlandırmaları gerekmektedir.

Dünya Meteoroloji Örgütü, Haziran 2024'te yayımladığı bir tahminde, 2024'ten 2028'e kadar en az bir yıl boyunca

ca geçici olarak hava sıcaklığının (kritik eşik olan) 1,5°C'yi aşma riskinin %80 olduğunu vurgulamaktadır. Sıcak hava dalgaları, büyük seller, kuraklıklar, kontrol altına alınamayan yangınlar ve tropikal kasırgalar gibi aşırı hava olayları milyonlarca insanın hayatını etkilemekte ve milyarlarca dolarlık ekonomik kayba neden olmaktadır.

Küresel ısınmaya karşı acilen ve daha güçlü bir şekilde harekete geçilmesi gerekmektedir.

14- SUDAKİ YAŞAM

Okyanuslar kötüleşen asitlenme, balık stoklarının azalması, artan sıcaklıklar ve yaygın kirlilik nedeniyle ciddi tehdit altındalar.

AMAÇ: Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması.

Okyanuslar, ihtiyacımız olan oksijenin %50'sini üretmekte, tüm karbondioksit salımlarının %25'ini emmekte (Dünya'nın en büyük karbon yutağı) ve bu emisyonların ürettiği aşırı ısının %90'ını yakalamaktadır. Dolayısıyla, sadece 'gezegenin akciğerleri' değil, aynı zamanda en büyük 'karbon emicileri'dir. Okyanuslar deniz suyunun asitlenmesi, balık stoklarının azalması, artan sıcaklıklar ve yaygın kirlilik nedeniyle ciddi tehdit altındalar. Bu faktörler

deniz canlılarının yaşam alanlarını yok etmekte, biyolojik çeşitliliği azaltmakta, kıyı şeritlerinde yaşayan milyarlarca insanı tehdit etmektedir.

Günümüzde balık stokunun %30'u aşırı avlanma nedeniyle sürdürülebilir ürün verme düzeyinin altına inmiştir. Karadaki beşeri faaliyetlerden kaynaklanan kirlilik ise kaygı vericidir: Okyanusun her km² 'sinde 13 bin parça plastik atık tespit edilmiştir.

15- KARASAL YAŞAM

Dünya yüzeyinin %30'unu kaplayan ormanlar, milyonlarca türe yaşam alanı, temiz hava ve su sağlamakta, ayrıca iklim kriziyle de mücadele etmektedir.

AMAÇ: Ormanların sürdürülebilir kullanımı, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi.

Tarım, insanoğlu açısından önemli bir ekonomik faaliyet ve kalkınma aracıdır. Ayrıca, Dünya yüzeyinin %30'unu kaplayan ormanlar, milyonlarca türe yaşam alanı, temiz hava ve su sağlamakta, ayrıca iklim kriziyle de mücadele etmektedir.

Bitkiler, insanların besin kaynaklarının %80'ini oluşturmaktadır. Türler için riskler de küresel olarak artmaya devam etmektedir. 44.000'den fazla tür veya değeri

rilen yaklaşık 160.000 türün %28'i şu anda tehdit altındadır. 2015 ile 2019 yılları arasında her yıl en az 100 milyon hektar verimli alan bozulmuştur ve küresel gıda ve su güvenliği olumsuz etkilenmiştir.

Orman alanlarının kaybının durdurulması, iklim krizinin etkilerinin azaltılması açısından da büyük önem taşımaktadır.

16- BARIŞ, ADALET VE GÜÇLÜ KURUMLAR

AMAÇ: Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası.

Sürdürülebilir kalkınmayı engelleyen çatışmalar ve şiddet içeren organize suçlar dünya çapında artmaya devam etmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmayı engelleyen çatışmalar ve şiddet içeren organize suçlar dünya çapında artmaya devam etmektedir. Zorla yerinden edilen insanların sayısı Mayıs 2024'te eşi benzeri görülmemiş bir şekilde 120 milyona ulaşmıştır. Silahlı saldırılarda sivil kayıplar 2023'te %72 artmıştır.

Tüm SKA'lar, kalıcı barışın sağlanmasına ve şiddetin önlenmesine bağlıdır. SKA, şiddetin her biçiminin önemli ölçüde azaltılması için hükümetlerin ve toplumların iş birliğini öngörmektedir.

17- AMAÇLAR İÇİN ORTAKLIKLAR

AMAÇ: Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın canlandırılması.

Küresel Amaçlar'a küresel ortaklık ve iş birliği ile ulaşılabilecektir.

Gelişmekte olan ülkeler, SKA'lara ulaşmak için yıllık 4 trilyon dolarlık bir yatırım açığıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Düşük gelirli ülkelerin ise yaklaşık %60'ı halihazırda borçlarını ödemekte sıkıntı yaşamaktadır veya yaşama riskleri yüksektir. Önceki amaçlarda anlatıldığı denli karmaşık ve küresel sorunların çözümleri ancak iş birliği yapılarak bulunabilecektir. Bu nedenle tüm insanlığı ilgilendiren Küresel Amaçlar'a ancak küresel ortaklık ve iş birliği ile ulaşmak mümkün olabilecektir.

2024 itibarıyla amaçlara ulaşılma düzeyleri BM Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın hazırladığı 2024 Sürdürülebilir Kalkınma Raporu'nda yer almaktadır. Görüleceği gibi pek çok amaca ulaşmak için atılması gereken çok adım bulunmaktadır.

12. SEÇİLİ KAYNAKLAR

- Aksay, C. S., Ketenoğlu, O., & Kurt, L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. SÜ Fen Ed Fak Fen Derg, 25, 29-41.
- Aras, G. Tezcan, N. Kutlu Furtuna, O.2020. Sürdürülebilirlik Değerlemesinde Yeni Yaklaşım: Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik - Bankacılık Sektörü Değerlemesi, CFGS & BIST Yayınları.
- Argüden Academy, Sürdürülebilirlik Yönetişim Karnesi.
- Bartlett, N., Coleman, T., & Schmidt, S. (2021). Putting a Price on Carbon: The state of internal carbon pricing by corporates globally. London: CDP Worldwide.
- Bebbington, J., Larrinaga, C., & Moneva, J. M. (2008). Corporate social reporting and reputation risk management. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 21(3), 337-361. doi:<https://doi.org/10.1108/09513570810863932>
- BIS, (2020). The Green Swan, Central Banking and Financial Stability In The Age of Climate Change Report.
- Brown, K., Adger, W., & Cinner, J. (2019). Moving climate change beyond the tragedy of the commons. Global Environmental Change, 61-63.
- CDP (2021), Transparency to Transformation: A Chain Reaction, CDP Global Supply Chain Report 2020. London: CDP Worldwide.
- Dünya Ekonomik Forumu, (2024). Global Riskler Raporu.
- European Parliament, (2024). Transparency and integrity of Environmental, Social and Governance (ESG) Rating Activities.
- Futerra, S. (2008). The Greenwash Guide. https://futerra-assets.s3.amazonaws.com/documents/The_Greenwash_Guide.pdf adresinden alındı
- Global Sustainable Investment Alliance, (2022). Global Sustainable Investment Review.
- GSI Alliance, (2023). Definitions for Responsible Investment Approaches.
- Gülay, G., & Budayoğlu, B. (2023). Halka Açık Şirketlerde Sürdürülebilirlik İlkeleri. E. Yüksel Acı, R. Atabay Kuşçu, & F. H. Sezgin (Dü) içinde, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Finans (s. 129-146). İstanbul: Çağlayan Kitap & Yayıncılık & Eğitim.
- Household preferences for socially responsible investments; Mariacristina Rossi, Dario Sansone, Arthur van Soest, Costanza Torricelli; Journal of Banking & Finance, Vol 105, August 2019, Sayfa 107-120.
- IEA, (2023). The Role of Carbon Credits in Scaling Up Innovative Clean Energy Technologies.
- KPMG, (2022). Big Shifts, Small Steps Survey of Sustainability Reporting.
- Misconceptions about socially responsible investments; Luc Meunier, Sima Ohadi; Journal of Cleaner Production, Vol 373, 1 November 2022.
- Morgan Stanley Institute for Sustainable Investing, (2019). Sustainable Reality: Analyzing Risk and Returns of Sustainable Funds.
- Morgan Stanley, (2019). Sustainable Reality, Analyzing Risk and Returns of Sustainable Funds.
- OECD, (2017). Investing in Climate, Investing in Growth, OECD Publishing, Paris.

- OECD, (2022). Enhancing gender diversity on boards and in senior management of listed companies.
- OECD, (2023). G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023.
- OECD (2024), Infrastructure for a Climate-Resilient Future, OECD Publishing, Paris
- Oesterreichische Nationalbank. (2019). Financial Stability Report 38. Vienna.
- PWC, (2023). Asset and Wealth Management Revolution 2023: The New Context.
- Sajjad, A., & Eweje, G. (2021). The COVID-19 Pandemic: Female Workers' Social Sustainability in Global Supply Chains. Sustainability, 13(22). doi:<https://doi.org/10.3390/su132212565>
- Sarker, R., Mokterdir, A., & Santibanez-Gonzales, E. (2021). Social Sustainability Challenges Towards Flexible Supply Chain Management: Post-COVID-19 Perspective. Global Journal of Flexible Systems Management, 199–218. doi:<https://doi.org/10.1007/s40171-021-00289-3>
- Sermaye Piyasası Kurulu, (2011). Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ.
- Sermaye Piyasası Kurulu, Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi.
- Sharma, M., Luthra, S., Joshi, S., & Kumar, A. (2022). Developing a framework for enhancing survivability of sustainable supply chains during and post-COVID-19 pandemic. International Journal of Logistics Research and Applications, 25(4-5), 433-453. doi:10.1080/13675567.2020.1810213
- Sürdürülebilir Faaliyetler için AB Taksonomisi, (2020). Avrupa Komisyonu: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, (2021). Yeşil Mutabakat Eylem Planı, 2021.
- UN Trade & Development, Global Sustainable Finance Observatory (June 2024) Shaping the Future of SME Sustainability Disclosure: A Holistic Approach
- UNCTAD, World Investment Report 2014; UNCTAD SDG Investment Trends Monitor Issue 4, Sep 2023.
- University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership (2019), Walking the talk: Understanding consumer demand for sustainable investing. Cambridge, UK: University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership
- United Nations, (2022). The Sustainable Development Goals Report 2022. New York: United Nations Publications.
- Veri Analiz Platformu, (2024). Yönetim Kurulu İstatistikleri.
- World Economic Forum, (2024). Global Gender Gap 2024.
- World Economic Forum, (2024). The Global Risks Report 2024.

TEŞEKKÜR

Bu rehber hazırlanırken, Borsa İstanbul'un kurucu imzacıları arasında yer aldığı Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Borsalar Girişimi'nin (UN SSE) sunduğu model rehberden yararlanılmıştır. Sürdürülebilirlik ekosistemine ve rehberlik çalışmalarına katkılarından dolayı UN SSE'ye teşekkürlerimizi sunarız.

GENEL KOORDİNÖR:

Barlas AKINCI

HAZIRLAYANLAR:

Banu BUDAYOĞLU YILMAZ

Onur ŞAR

Esra BAYKAL

Eralp SADIK

İrem KAYA

Fatih TUNTAŞ

Sorumluluk reddi beyanı

Borsa İstanbul tarafından yayımlanan bu rehber, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratılması ve bilgi sağlanması amacıyla hazırlanmıştır ve profesyonel tavsiye niteliğinde değildir. Rehberde yer alan bilgiler güvenilir olarak değerlendirilen harici kaynaklardan edinilmiş olsa da, Borsa İstanbul bu yönde herhangi bir beyanda bulunmaz ve bilgilerin doğruluğuna ilişkin her türlü sorumluluğu reddeder.

Rehbere ilişkin görüş ve öneriler,
surdurulebilirlik@borsaistanbul.com
adresine gönderilebilir.

Aralık 2024

BORSA
İSTANBUL

BORSA
İSTANBUL